

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

KİŞİNİN EBEVEYN İLİŞKİ ALGISI İLE YETİŞKİNLİK
BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DUYGUN ÇİFTÇİ

071106125

İstanbul, Aralık 2010

T.C

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**KİŞİNİN EBEVEYN İLİŞKİ ALGISI İLE YETİŞKİNLİK
BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DUYGUN ÇİFTÇİ

071106125

**Danışman Öğretim Üyesi
Yrd. Doç. Dr. Figen KARADAYI**

İstanbul, Aralık 2010

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

04.10.2010 tarihinde tezinin savunmasını yapan Duygun ÇİFTÇİ'ye ait "Kişinin Ebeveyn İlişki Algısı İle Yetişkinlik Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Oyçokluğuyla Kabul Edilmiştir.



Yrd. Doç. Dr. Figen KARADAYI
Jüri Başkanı
(Danışman)



Yrd. Doç. Dr. Alev YALÇINKAYA
(Üye)



Yrd. Doç. Dr. Sine EĞECİ
(Üye)

ÖZET

Bu araştırmada, genç yetişkinlerin akranlarına ve romantik partnerlerine bağlanma düzeyleri ile ilişkili olabileceği düşünölen bazı niteliklerin (ebeveyn bağlılığı, cinsiyet ve yaş) akran ve romantik partnere bağlanma stilleriyle ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları, yaş ortalaması 23.9 olan toplam 163 (95 kız ve 68 erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında Ebeveyn-Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Veriler SPSS-WINDOWS 13.0 paket programıyla çözümlenmiştir ve etkilerin önem kontrolü için $p < .05$ anlamlılık düzeyi benimsenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ele alınan niteliklerden ergenlerde akran bağlılığıyla en çok ilişkili bulunan ebeveyn bağlılığıdır. Ebeveynlerine yabancılaşan ve iletişimi az olan bireylerin akranlarına ve duygusal/romantik partnerlerine de daha kaygılı ya da kaçınarak ve güvensiz bağlandığı bulunmuştur. Yine anne-babaya bağlılığın yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği, 18-21 yaş arası grubun, akranlarına daha fazla korkulu bağlandıkları, anneyle iletişimin kadınlarda erkeklere oranla daha fazla olduğu, güvenli ve korkulu bağlanmanın cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bunun yanı sıra kaçınmacı ve kaygılı ile kayıtsız ve saplantılı bağlanma, yaşa ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bağlanma Kuramı, Bağlanma Stilleri, Ebeveynlere Bağlanma, Akranlara Bağlanma, Duygusal İlişkilere Bağlanma*

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the possible variables contributing to the young-adult attachment levels (such as parental attachment, gender and age) and its strength on the prediction of the close relationships and peer attachments. The participants of the study consist of 163 university students (95 female and 68 male) with an average age of 23.9. For instrumentation, Inventory of Parent - Peer Attachment Short Form (IPPA), Relationship Scales Questionnaire (RSQ), Experience in Close Relationships (ECR) and Information Form are utilized. SPSS-WINDOWS 13.0 analysis is used to analyse the data. The significance level for the “p” value is set lower than .05 level. The results revealed that parental attachment is the most powerful predictor of close relationships and peer attachment. Young adults who are alienated and miscommunicated with their parents are found to be attached more unsecurely to their close relationships and peers. Furthermore, aging is found to be a predictor of parental attachment. Also, participants who are at ages between 18-21 are found to be fearfully attached to their peers and close relationships. Girls have demonstrated stronger communication with their mothers than boys. Variables such as age and gender are found to be significant in secure and unsecure attachment. However, it is found that they (age, gender) do not predict the attachment styles such as preoccupied attachment, dismissing attachment and anxious attachment.

Keywords: *Attachment Theory, Attachment Styles, Parental Attachment, Peer Attachment, Attachment in Close Relationships.*

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Aile Çocuk İlişkisi.....	4
1.2. Bağlanma Kuramına Giriş.....	4
1.3. Anne Yoksunluğu ve Bağlanma Kuramının Temelleri.....	7
1.4. Bağlanma Kuramına Evrimsel Bakış.....	8
1.5. Bağlanmada Bireysel Farklılıklar.....	9
1.5.1. Keşfetme için Gerekli olan Güvenli Zemin.....	9
1.5.2. Bağlanmanın Sınıfları.....	10
1.5.3. Bireysel Farklılıkların Kaynak ve Kararlılıkları.....	12
1.6. Bebeklikte Güvenli Bağlanmayı Ölçme.....	15
1.6.1. Yabancı Ortam.....	16
1.7. İçsel Çalışan Modeller.....	18
1.7.1. Benlik Çalışma Modellerinin Gelişimi ve Bağlanma Figürleri.....	19

1.7.2. İletişim ve Kuşaklararası İletim.....	20
1.7.3. Erken Dönem Bağlanması ve Sonraki Gelişim.....	21
1.7.4. Gelişimsel Devamlılığın Kaynakları.....	22
1.8. Bebekliğin Ötesinde Bağlanma.....	23
1.8.1. Bağlanma ve Yetişkin Çift Bağları.....	26
1.9. Erişkinlikte Bağlanmayı Çalışma.....	28
1.9.1. Çekirdek Aile Geleneği.....	29
1.9.2. Akran/ Romantik Partner Geleneği.....	30
1.9.3. Aşk ve Bağlanmayı Kavramsallaştırma.....	36
1.9.4. İlişki Deneyimleri Üzerine İçsel Çalışan Modellerin Etkisi	40
1.9.5. İçsel Çalışan Modellerin İlişki Deneyimleri Üzerine Etkisi	42
1.9.6. Erişkin Romantik Bağlanması.....	44
1.9.7. Romantik Partnerlerle Duygulanım Düzenleme.....	45
1.9.8. Romantik Bağlanma Stili ve İlişki Niteliği.....	47
1.10. Olası Bir İlişkiyi Eş için Çekici Kılan Nedir?.....	48
1.10.1. Bir İlişki Nasıl Biçimlenir ve Gelişir?.....	52
1.10.2. İnsanların İlişkilerdeki Düşünce, Duygu ve Davranış Biçimleri Bakımından Farklılıkları.....	57
1.11. Cinsiyet Farklılıkları.....	61
1.12. Araştırmanın Amacı.....	63
1.12.1. Hipotez ve Alt Hipotezler.....	65
1.13. Araştırmanın Önemi.....	66
2. YÖNTEM.....	69

2.1. Örneklem.....	69
2.2. Veri Toplama Araçları.....	70
2.2.1. Demografik Ölçümler.....	70
2.2.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE).....	71
2.2.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA).....	74
2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE).....	76
2.3. İşlem.....	79
3. BULGULAR.....	80
3.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt Ölçeklerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	80
3.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve bu Ölçeklerin Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon.....	81
3.2.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	82
3.2.2. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	84
3.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	85

3.2.4. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE)	
 Anne Formunun Alt Ölçekleriyle İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Alt Ölçekleri ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	86
3.2.5. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE)	
 Baba Formunun Alt Ölçekleriyle İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Alt Ölçekleri ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	87
3.2.6. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE) Alt Ölçekleriyle İlişki Ölçekleri Anketi'nin (İÖA) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	88
3.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Ölçek Puanlarının Farklılaşmasını Gösteren “t” ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları.....	90
4.TARTIŞMA.....	94
 4.1. Anne ve Babayla Kurulan İlişkinin, Yakın İlişkilere Bağlanma Stilleriyle İlişkisi.....	94
 4.2. Anne ve Babaya Duyulan Güven, Anne ve Babaya Yabancılaşmayla Ne Yönde İlişkilidir?.....	96

4.3. Anne ve Babaya Duyulan Güven, Anne ve Babayla Kurulan İletişimle Olumlu Yönde İlişkili midir?.....	98
4.4. Anne ve Babaya Olan Yabancılaşma, Anne ve Babayla Kurulan İletişimle Ne Yönde İlişkilidir?.....	99
4.5. Bağlanma Stilleriyle, “Kaçınma” ve “Kaygı” Arasında Nasıl bir İlişki Vardır?.....	100
4.6. Anne ve Babayla Kurulan İlişki ile Yakın İlişkilere (Duygusal) Bağlanma Stilleri Cinsiyete Göre Anlamlı bir Farklılık Gösterir mi?.....	101
4.7. Anne ve Babayla Kurulan İlişki ile Yakın İlişkilere (Duygusal) Bağlanma Stilleri Yaşa Göre Anlamlı bir Farklılık Gösterir mi?.....	103
4.8. Genel Tartışma.....	104
5. KAYNAKLAR.....	107
6. EKLER.....	122

SİMGELER ve KISALTMALAR LİSTESİ

KISALTMALAR

EABE	:	Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri
İÖA	:	İlişki Ölçekleri Anketi
YİYE	:	Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri
AAI	:	Adult Attachment Inventory (Erişkin Bağlanma Envanteri)

SİMGELER

r	:	Korelasyon katsayısı
p	:	Anlamlılık düzeyi
N	:	Kişi Sayısı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Üç Ana Bağlanma Stiliyle İlişkili Aşk Ölçümleri.....	38
Tablo 1.2. İçsel Çalışan Modellerde Bağlanma Grubu Farklılıkları.....	41
Tablo 2.1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyet ve Yaş Dağılımı.....	69
Tablo 2.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'nin Anne ve Baba Formu için Yapılan Güvenirlilik Analizi Sonuçları.....	73
Tablo 2.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) için Yapılan Güvenirlilik Analizi Sonuçları.....	76
Tablo 2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) için Yapılan Güvenirlilik Analizi Sonuçları.....	78
Tablo 3.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne ve Baba Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt Ölçeklerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	80
Tablo 3.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne ve Baba Formu Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	82
Tablo 3.3. İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	84

Tablo 3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Alt Ölçekleri olan Kaçınma ile Kaygı Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	85
Tablo 3.5. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne Formunun Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile İlişki Ölçekleri Anketinin (İÖA) Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	86
Tablo 3.6. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne Formunun Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin (YİYE) Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	86
Tablo 3.7. Ebeveyn Ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Baba Formunun Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile İlişki Ölçekleri Anketinin Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı Ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	87

Tablo 3.8. Ebeveyn Ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Baba Formunun Alt Ölçekleri Olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	88
Tablo 3.9. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE) Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin (İÖA) Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi.....	88
Tablo 3.10. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) ve Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma, İletişim; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma; İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Puanlarının Cinsiyete göre Farklılaşması ve “t” Testi Sonuçları.....	90
Tablo 3.11. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) ve Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma, İletişim'e Verilen Cevapların, Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Farklılaşması ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları.....	91
Tablo 3.12. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma'ya Verilen Cevapların Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Farklılaşması ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları.....	92

Tablo 3.13. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma'ya Verilen Cevapların Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Farklılaşması ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları.....	93
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Yetişkin Bağlanmasının Çekirdek Aile Geleneği ve Arkadaş/Romantik Partner Geleneği ile İlgili Araştırmaların Temeli.....	6
Şekil 1.2. Normatif (Kuralsal) Bağlanma Sistemi Dinamiğinin Değişik Yönlerine Karşılık Gelen Üç Temel Bağlanma Örüntüsü.....	12
Şekil 1.3. Tipik Bir Çift İlişkisinin Bileşenleri.....	25
Şekil 1.4. Bir Bağlanma Aktarım Süreci Modeli.....	27
Şekil 1.5. Bağlanmanın Biçimlenmesi Sürecine İlişkin Bir Model.....	56
Şekil 1.6. Üç Davranışsal Sistem Açısından Tipik Bir Yetişkin Bağlanma İlişkisinin Gelişimsel Seyri.....	56
Şekil 2.1. Araştırmaya Katılanların Yaş Dağılımı.....	70

GİRİŞ

Bağlanma kelimesinin temelleri on üçüncü yüzyıllara dayanır. “To attach”, “Bağ” kelimesinin etimolojik (dilbilim) anlamı, bir göreve bağlılık ya da bir görevi yerine getirmedir. Fransız bir yazar ve on sekizinci yüzyıl filozofu olan Rousseau, anne-bebek ilişkisi kavramını ilk kullanan kişidir. Onun bağlanma hakkındaki yazıları “annelik sevgisi” ile ilişkilidir (Goulet ve ark., 1998).

Bağlanma kuramı, insanların kendileri için önemli olan diğer kişilerle güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan bir yaklaşımdır. Duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksinimi bebeklerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemini ifade eder. Bağlanma sistemi bebeklerin onlara bakan kişi veya kişilerle fiziksel yakınlığını güçlü tutarak, hem bebeklerin çevreden gelebilecek tehlikelere karşı korunmasını hem de onlara çevreyi keşfetmeleri için gerekli koşulları sağlar. Bu nedenle çocuğa temel bakım veren (genellikle anne) ile yakınlığın korunması bağlanma sistemi içindeki en temel hedeftir ve bu sayede bebeklere güven içinde gelişebilecekleri bir alan sağlar (Sümer ve Güngör, 1999; Solmaz, 2002).

Bağlanma ile ilgili araştırmalarda ağırlıklı olarak bebeklikten yetişkinlik yıllarına kadar bağlanma davranışlarının nasıl ortaya çıktığı, hangi evrelerden

geçtiği, kişiler arası ilişkileri nasıl etkilediği ve başka bağlanma figürlerine nasıl bağlanıldığı üzerinde durulmuştur (Ainsworth ve ark., 1978; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Bowlby, 1982). Bowlby'e göre erken çocukluk dönemlerinde gözlenmeye başlayan bağlanma davranışı ve bu dönemlerde geliştirilen zihinsel imgeler, daha sonraki yaşam dönemlerinde başka insanlarla kurulan ilişkilere genellenmekte ve yaşam boyu sürmektedir. Bu bakımdan duyarlı bir anne ya da yerine geçen bakıcıya güvenli bağlanma, çocuklarda stres yaratan koşullar altında bile güvenlik duygularını koruyabilmelerini ve keşfetme davranışlarını etkin olarak sürdürmelerini sağlamaktadır. Yani bağımsızlık kazanma ve bağlanma kavramsal olarak birbirinin tam tersi gibi görünse de, güvenli bağlanma bağımsız davranmayı destekleyen bir sistemdir (Morris, 1996). Altı yaşına kadar çocuklarda, bebekliklerinde güvenli bağlananların çocukluk döneminde arkadaşları ile daha iyi geçindikleri, yeni oyuncaklarla daha çok ilgilendikleri, yeni görevler için daha istekli oldukları ve bir işle daha uzun süre uğraştıkları gibi bulgular ortaya konmuştur (Morris, 1996). Yine güvenli bağlanma ilişkileri geliştirmiş yetişkinlerin, olumsuz duygu ve durumları daha yapıcı bir şekilde ele aldıkları, gülümseme, paylaşım ve empati gibi sosyal etkileşimde olumlu etkileri olan becerileri daha fazla sergiledikleri, başkaları tarafından sevilen, aranan kişiler oldukları belirtilmektedir. Bunun tam tersine güvenli bağlanma geliştiremeyenlerin ise duygularını daha çok bastırdıkları, başka kişileri destekleyici bulmadıkları, yakın ilişkilerden kaçınarak yalnızlığı tercih ettikleri belirtilmektedir (Elicker, Egeland ve Sroufe, 1992).

Bağlanma kuramı kapsamında son 30 yılda yürütülen çalışmalar yaşamın ilk yıllarındaki pozitif duygusal gelişimin ve ebeveynlerle kurulan güvenli bağlanma ilişkisinin yaşam boyu psikolojik sağlığı koruma bakımından önemli bir öz kaynak olduğunu göstermiştir. Ergenlik dönemini temel alarak yürütülen çalışmalar

bağlanma kaygısı yüksek olan (yakın ilişkilerde terk edilme kaygısı yaşayan, olumsuz benlik modeline sahip) kişilerde başta depresyon yatkınlığı ve yalnızlık duygusu olmak üzere farklı içselleştirme problemlerinin ve psikopatolojilerin daha yaygın görüldüğünü göstermiştir. Bağlanma kaçınması yüksek olan (yakın ilişkilerden ve yakınlıktan kaçınan, olumsuz başkaları modeline sahip) kişilerin de daha çok farklı dışsallaştırma davranışları gösterdiği bilinmektedir (Allen ve Land, 1999). Bu bulgular ergenlik ve geç ergenlik döneminde ebeveyn-çocuk ilişkisine bağlanma perspektifinden bakmanın önemini göstermektedir.

Bu araştırmaların ışığında bu çalışma, genç yetişkinlerin, ebeveynleriyle algıladıkları bağlanma ilişkisi ile romantik ilişkilerine bağlanma stili arasındaki ilişkiye ayna tutmayı amaçlamaktadır.

1.1. Aile – Çocuk İlişkisi

Geçtiğimiz yüzyıl içerisinde, birçok farklı alandaki sosyal bilimciler aile-çocuk, aile-ergen arasındaki ilişkileri birebir gözlemlerine incelemeye tabi tutmuşlardır. Çocuğun gelişim evrelerini anlama, tanımlama ve sınıflandırmaya yönelik uzun zamandır araştırmalar yapılmaktadır. Araştırmacılar, ayrıca aile yapısına özgü tarzlar, davranışlar ve daha sonra gelen sosyal ve duygusal gelişimin farklı modelleri arasındaki bağlantıyı bulmaya çalışmışlardır. Literatürün bu bölümü, aile-çocuk ilişkilerinin etkileri incelendiğinde birbirinden farklı fakat birbiriyle ilintili iki ana başlık üzerinde durur. Bunlar; bağlanma stili ve ailenin tutum ve davranışlarıdır.

Bu başlıkların her ikisi de psikoloji tarihinin önemli bölümlerine ışık tutmakla beraber, her ikisi de kişinin gelişimi üzerinde güçlü etkilere sahiptir. Bir sonraki bölüm, bağlanma kuramını incelerken, bundan sonraki bölümler aile davranışları ve tutumlarının üzerinde daha detaylı duracaktır.

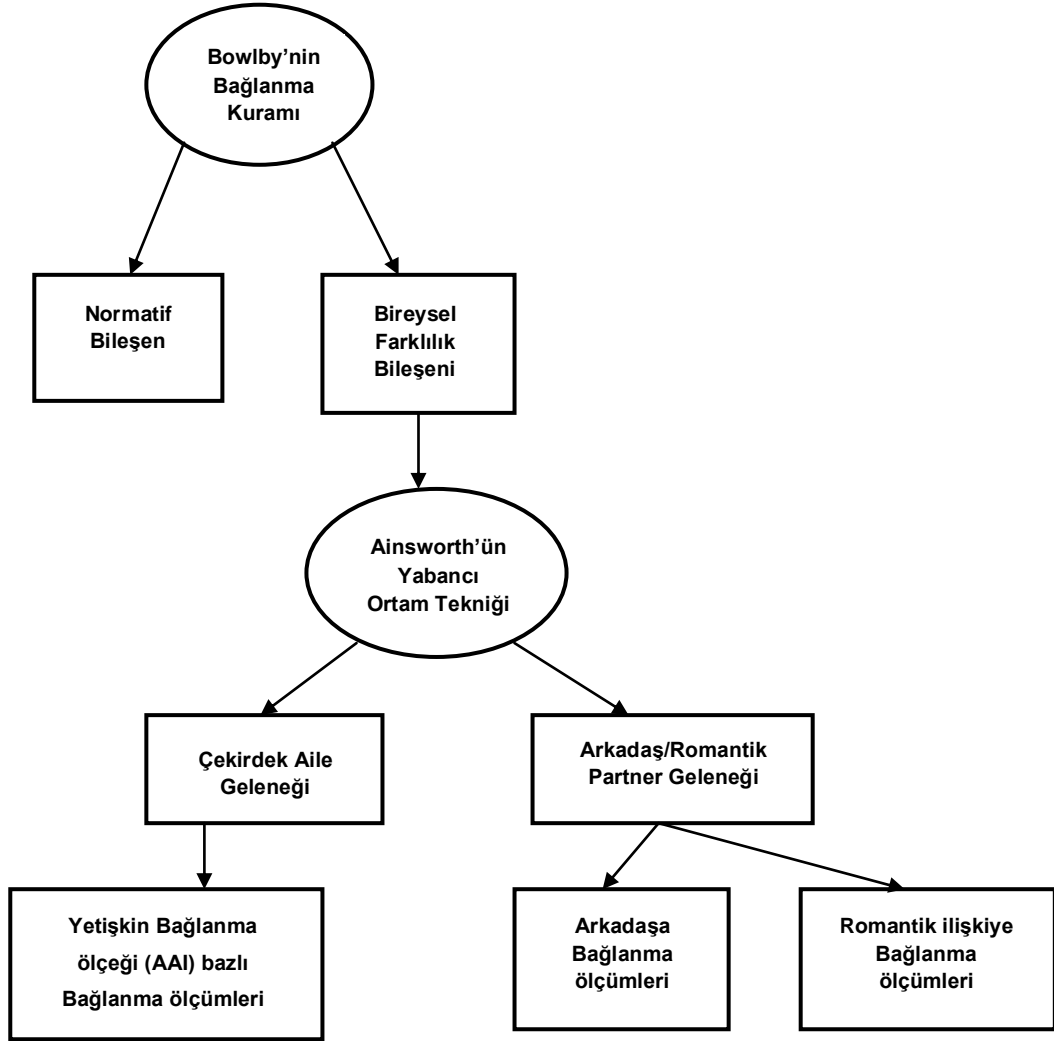
1.2. Bağlanma Kuramına Giriş

Bowlby'nin (1969, 1973, 1980) bağlanma, ayrılık ve kayıp üzerine araştırmaları güncel psikolojinin dönüm noktasını oluşturmuştur. Çalışmaları, etkileşimsel bağların nasıl yapılandığı ve koptuğu üzerine detaylı bir açıklama

sunmaktadır. Bowlby'nin "Bağlanma ve Kayıp" adlı kitabının ikinci cildinde, bağlanma kuramı üç önermeye dayandırılmıştır. Bowlby'e (1969) göre;

"Birinci önerme, birey bağlanma figürünü her istediğinde yanında bulabileceğine güven duyuyorsa, bu güvene sahip olmayan bir diğer bireye göre daha az şiddetli veya kronik korkuya eğilimlidir. İkinci önerme ise güvenin oluşumu süresince gelişen duygusal süreçtir. Bağlanma figürünün ulaşılabilir olduğu veya ulaşılamaz olduğu durumlardaki güven, bebeklik, çocukluk ve ergenlik safhalarında kişinin yıllar içinde oluşan beklentilerine, ailenin göreceli olarak ne oranda tutarlı bir şekilde cevap verdiklerine göre gelişir. Üçüncü önerme, birebir deneyimin rolü üzerinde durur. Bu önerme, kişinin bağlanma figürüne ulaşılabilirliği ve bağlanma figürünün kişiye cevap verebilirliği üzerine değişen beklentilerinden oluşur ki bu, kişinin olgunlaşmadan önceki zamanda edindiği deneyimlerin doğru bir yansımasıdır" (s. 235).

Bağlanma kuramının açıklayıcı gücü oldukça dikkate değerdir. Simpson ve Rholes'a göre (1998), bağlanma kuramı iki ana bileşene ayrılır (Şekil 1.1). İlki, davranışsal ve gelişimsel evreleri, türün tüm üyelerine göre açıklayan normatif bileşendir (normative component). İkincisi ise, sabit, sistematik sapma ve kişiye özel davranış örneklerini ve evrelerini açıklayan bireysel farklılık bileşenidir (individual difference component). Hemen hemen bağlanma üzerine yapılan bütün deneysel araştırmalar, ergenlerin ve yetişkinlerin normatif unsurlardan ziyade bireysel farklılıklar unsuru üzerine yoğunlaşmıştır.



Şekil 1.1. Yetişkin Bağlanmasının Çekirdek Aile Geleneği ve Arkadaş/Romantik Partner Geleneği ile İlgili Araştırmaların Temeli

Kaynak: Simpson J.A. & Rholes W.S. (1998) *“Attachment in Adulthood”, “Attachment Theory and Close Relationships”*, (s. 5).

1.3. Anne Yoksunluğu ve Bağlanma Kuramının Temelleri

Bowlby'nin (1969, 1973, 1980) bağlanma kuramı, kendilerine ilk bakım veren (genellikle anne) kişilerden, değişik zaman dilimlerinde ayrılan bebek ve çocukların gözlemlenmesiyle doğmuştur. Bowlby, anne ve çocuğun kesintisiz bağlantısının önemi üzerinde ısrarla durmuştur. Bowlby, bakımevlerine verilen çocukları incelediğinde, bakıcısının da en az çocuğun uygun beslenmesi kadar önemli olduğunu gözlemlemiştir (Kobak, 1999). Bowlby'e göre, anne-çocuk bağlantısındaki kopma, genellikle ciddi duygusal yıkımlara yol açarak, çocukta hınç alma duygularını ortaya çıkarır. Bunun sebebi, bakım veren ve bebek arasındaki bağın, bebeğin dünyaya geldiği ilk andan itibaren oluşmaya başlayan duygusal gelişiminden dolaydır.

Bowlby'nin iddiası, Robertson'la 1940'lı yılların sonlarında yaptığı araştırma üzerine şekillenmiştir. Uzun ayrılıkların çocuklar üzerindeki etkisinin dokümanlaştırılıp filmleştirilmesinin üzerine Bowlby ve Robertson, çocuğun ilk bakım verenden (özellikle yabancı bir çevrede) ayrılma süresi boyunca, çocuğun, anne figürünün olmamasına bağlı olarak belirli tutumlarını üç safhaya ayırmıştır (Kobak, 1999). Gözlemlerine göre, bebek anneden ayrıldığında tahmin edilebilir bazı duygusal tepkiler sergilemektedir. Bu tepkilerden ilki, bebeğin, kendisine bakım verenin ondan uzaklaşmasına duyduğu protestodur. Bu evre, genellikle ağlamayı, uzaklaşan bakım verenin nerede olduğunu araştırmayı ve kendisini sakinleştirmek için yaklaşanlara direnç göstermesini içerir. İkinci tepki, çocuğun yüzünden okunabilen mutsuzluğu içeren umutsuzluk evresidir. Üçüncü evrede, çocuk küskün

ve savunmacı bir tavır sergileyip, annenin ya da bakım verenin dönüşünü kabullenmeyen ilgisiz davranışlarda bulunur.

1.4. Bağlanma Kuramına Evrimsel Bakış

Bowlby, insan evrimi sürecinde, “genetik seçim, bağlanma davranışlarına alt zemin oluşturur, çünkü bağlanma davranışları anne-çocuk yakınlığının olasılığını artırır ki bu da korunma ve hayatta kalma avantajını arttırmaktadır” (aktaran Cassidy, 1999, s.4) önermesini ileri sürer. Bakım verenle olan bu yakınlık, bebeğin yemeğe ulaşma olasılığını, çevre hakkında ilgi edinmesini ve sosyal ilişki kazanmasını sağlar. Bu avantajlara ek olarak, tehlikeden korunma, bu yakınlığın getirdiği en önemli yarardır. Bunlar, bağlanma davranışının biyolojik işlevselliği olarak bilinir. Korunma yoksunluğunda, bebeğin hayatta kalma şansı azaldığı gibi, beslenme ve öğrenme de söz konusu olmaz (Cassidy, 1999). Bebeğin, özellikle ona bakım verenin stres yüklüken veya çökkün bir haldeyken bakım verenini sürekli araması, korunmanın biyolojik amacına hizmet eder. Bu çerçeveye uygun olarak, bebeğin bakıcısını araması ve yakınlığı sağlaması, aile için adaptasyon değeri taşır. Diğer bir deyişle, bağlanma, “daha çok olgunlaşmaya bir işaretten ziyade insan yaşamının normal ve sağlıklı bir yönüdür” (Cassidy, 1999, s.5).

1.5. Bağlanmada Bireysel Farklılıklar

Bakım verenle kurulan bağlanma ilişkisinin bebeklik döneminde gelişmesi normal bir süreçtir. Hemen hemen her bebek, bakıcısına bağlanır ve kendilerine yönelik herhangi bir dışsal tehditte bakıcısının ona sağlayacağı guveni ve rahatı arar. Daha önce de bahsedildiği gibi, bağlanmanın oluşumu, evrimsel perspektifle uyumludur. Sadece sıra dışı durumlarda (rneğin bakımevlerinde büyümek) bebekler bağlanmada başarısız olurlar. Bakım verenler de bebeğe ne kadar konfor sağladıkları ve bebeğin ihtiyaçlarına ne kadar duyarlı olduklarına göre farklılıklar göstermektedir. Bowlby, bağlanma ilişkisinin varlığı ile bağlanma ilişkisinin kalitesini birbirinden ayırır. Bağlanma ilişkisindeki bireysel farklılıklar, bebeğin bakım süresi boyunca değişen etmenlere göre belirlenir (Weinfield, Sroufe, Egeland&Carlson, 1999).

1.5.1. Keşfetme için Gerekli olan Guvenli Zemin

Weinfield ve arkadaşlarına göre (1999), bebek ve bakıcı arasında gelişen bağlanma ilişkisindeki bireysel farklılıklar, “ilişkinin karakterini belirleyen bireysel davranışlardan ziyade, bebeğin istekleri ve bu isteklerine verilen karşılığın karşılıklı etkileşimidir” (s.69). Süreç içinde, aynı kişiyle sürekli etkileşimde bulunan bebekler, bakıcılarını iyice tanımaya başlar ve ihtiyaçlarına, bakıcının karşılık vereceğini tahmin etme yeteneğini kazanırlar. Bowlby ve Ainsworth, bebeklerin hayatta kalma Őanslarını arttıran bu ilk bağlanma ilişkisinin fizyolojik süreçlerini de inceleyen ilk araştırmacılarıdır. Bowlby ve Ainsworth’n iddiasına göre, bebek, bakıcıyı biyolojik

olarak kullanmaya eğilimlidir, ki bu genelde bir maceraya atılırken “ güven temelli bir sığınak” olarak gördüğü annesidir (Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978; Bowlby, 1969). Bebek, korktuğunda veya çevresinden emin olamadığında güven ve rahatı bulacağı bakıcısını arar. Bebekler, keşfetme sürecinde potansiyel bir tehditle karşılaştıklarında keşfetme ile yakınlık arama arasında çelişkiye düşerler (Weinfield ve ark., 1999).

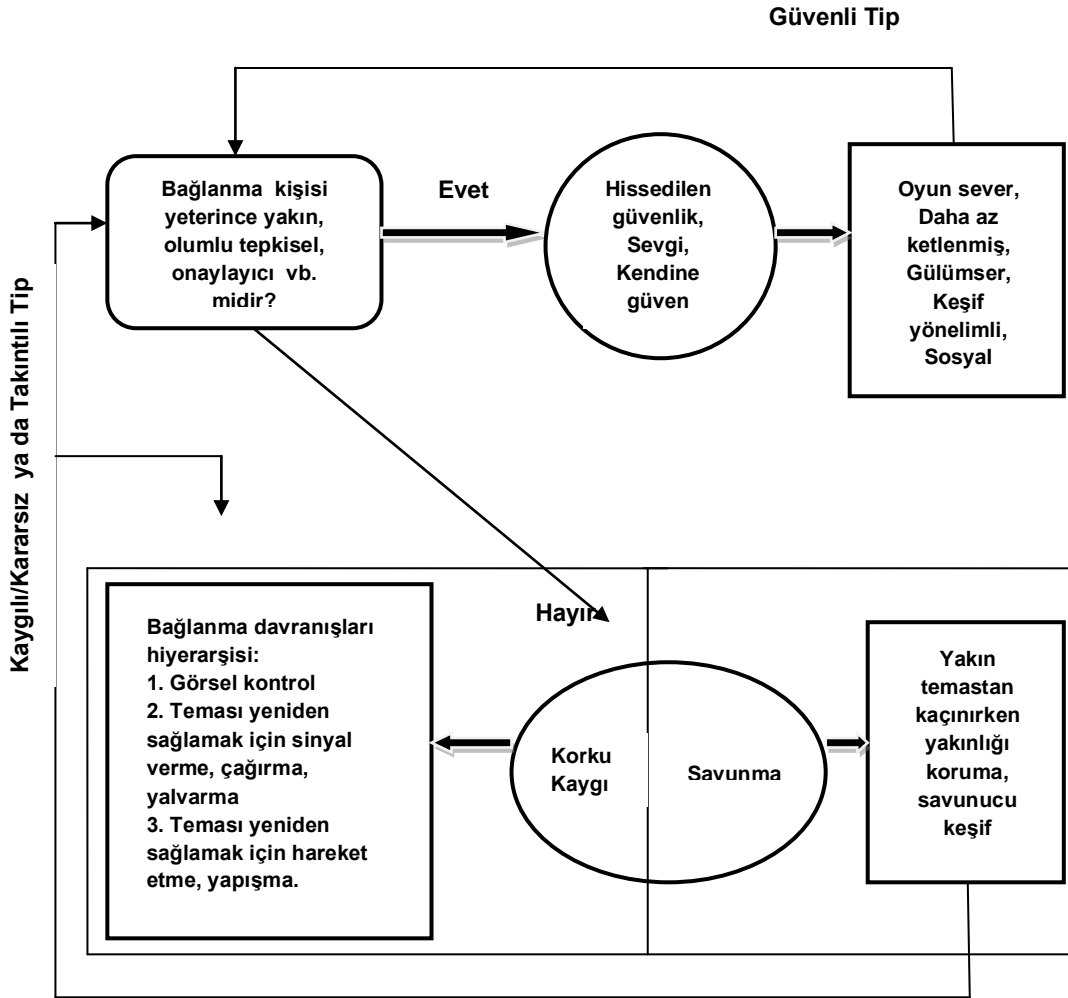
1.5.2. Bağlanmanın Sınıfları

Güvene ve içlerinin rahatlamasına ihtiyaç duyduklarında, bebekler, bakıcılarına bir dizi davranış sergilerler. Bunlar, yaklaşma, ağlama, kontak kurmaya çalışma ve bu kontakın devamlılığını sağlamaya çalışmaktır. Bowlby (1969) ve Ainsworth (1978) bu davranışlara “bağlanma davranışları” demişlerdir. Bağlanma davranışının hangisinin gösterileceği, bebeğin çevrede algıladığı tehdidin derecesine göre belirlenir. Bağlanma ilişkilerindeki bireysel farklılıklar düşünüldüğünde, bağlanma davranışının niceliği, niteliğinden daha az önem taşır (Weinfield ve ark., 1999). Kaliteyi belirleyen bağlanmadaki bireysel farklılıklar iki kategoriye bölünür: “Güvenli” bağlanma ilişkileri ve “güvensiz” ya da “endişeli” bağlanma ilişkileri (Ainsworth ve ark., 1978; Bowlby, 1973). Bu terimler, “korunmaya ya da güvene ihtiyacı olduğunda bebeğin bakıcıya ulaşabilirlik algısı ve bu ulaşabilirlik algısı ışığında bebeğin bakıcıya verdiği tepkiler” i (Weinfield ve ark., 1999, s.69) tanımlar.

Bağlanmanın güvenli olması demek, korku ya da endişenin olmaması demek değildir (Bowlby, 1973). Bunlar, bebeklerin de deneyimleyeceği normal ve insani duygulardır ve iyi tarafından bakıldığında korunma ve güven için bakım verenle

yakınlaşma işaretleridir. Bağlanma ilişkisinde güvenli olma durumu kısaca, bebek ihtiyaç hissettiğinde, bakım verenini güven kaynağı olarak görebilmesidir. Güvenli ilişkiler bebeğin keşfetme güdüsünü destekler ve çevresine hakim olabilmelerini sağlar. Güvenli bağlanan bebekler, kendilerine bakım verenin duyarlı olduğundan ve ihtiyaçlarına cevap vereceklerinden emin olduklarından ötürü, çevreleriyle kurdukları ilişkilerde de kendilerine güvenirlir (Weinfield ve ark., 1999). Bununla beraber, bakım verenin desteği, koruması ve cevap verebilirliğine güvenen bebeğin, kendi gayretlerini, keşfetme ya da sosyal etkileşime odaklama şansı çok daha fazladır.

Güvensiz bağlanan bebekler, bakım verenlerinden, güvenli bağlananlar kadar emin değildirler. Bu bebekler, tehdit algıladıklarında ya da korktuklarında bağlanma figürleri tarafından sürekli olarak korunmamış ya da rahatlatılmamışlardır. Büyük olasılıkla, aslında bebeğin, bakım verenin dikkatini çekme girişimleri, kayıtsızlık, reddedilme ya da gözle görülür bir değişkenlikle karşılanmıştır (Ainsworth ve ark., 1978; Bowlby, 1973). Bunun sonucunda, bu bebekler bakım verenlerinin ulaşılabilirliği konusunda endişelidirler ve çeşitli ihtiyaçları oluştuğunda bakım verenin başarısız olacağından korku duymaktadırlar (Şekil 1.2). Bretherton ve Munholland' a göre (1999), “bağlanan bebekler korku duyduğunda ... rahatlamak ve sığınmak için bağlanma figürünü aramak, keşfetme dürtülerinden önce gelir” (s.89). Çünkü, güvensiz bağlanan bebekler, endişe duymaksızın çevrelerini keşfetmekte kendilerini rahat hissetmezler; bu bebeklerin genellikle kendilerine güveni az olmakla beraber, çevrelerine hakim olma duyguları da gelişmez. Son olarak, endişeli, güvensiz bağlanma, bireyin sonraki gelişimini de tehlikeye atar (Weinfield ve ark., 1999).



Şekil 1.2. Normatif (Kuralsal) Bağlanma Sistemi Dinamiğinin Değişik Yönlerine Karşılık Gelen Üç Temel Bağlanma Örüntüsü

Kaynak: Bowlby, J. (1988). "A secure base: Parent-child attachment and healthy human development".

1.5.3. Bireysel Farklılıkların Kaynak ve Kararlılıkları

Bağlanma kuramının en tartışmalı iki savı şunlardır : (1) Bakıcının olumlu tepkiselliği bağlanma ilişkisinin niteliğini büyük ölçüde belirler. (2) Çalışır durumdaki bağlanma stilleri kararlı olma eğilimindedirler.

Birçok yazar bağlanma kuramını bebeğin özelliklerini (karakteristikleri), özellikle de, mizacını dikkate almaktaki açık başarısızlığı (Campos ve ark., 1983; Lamb, Thompson, Gardner, Chernov ve Estes, 1984) ve, bazılarının büyüme ve değişmeye az da olsa izin verir gördükleri belirgin deterministik gelişim anlayışı nedeniyle eleştirmektedirler.

Mizaç üzerindeki tartışma henüz bir sonuca bağlanmış değildir, fakat hem mizacın ve hem de bakıcı olumlu tepkiselliğinin bağlanmanın niteliği üzerinde önemli etkilerinin bulunduğu ilişkin kanıtlar artmaktadır. Örneğin, mizaca ilişkin bir özellik -sıkıntıya yatkınlık- ile kaygılı/kararsız bağlanma arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (Goldsmith ve Alansky, 1987). Öte yandan, sıkıntıya eğilimli bebeklerin bakıcılarının olumlu tepkisellik eğitiminden geçirilmeleri, daha sonraki güvensiz bağlanma riskini ortadan kaldırır görünmektedir (Van den Boom, 1990). Hiç değilse bir çalışma (Corckenberg, 1981), anne ile ilgili sosyal desteğin mizaçla bağlanma arasındaki ilişkiye aracılık ediyor olabileceğine işaret etmektedir. Bugüne kadar, hiçbir araştırma bağlanmanın sınıfını yordamada mizacın, bakıcı olumlu tepkiselliğinden daha iyi olduğunu göstermemiştir. Dahası, tutarlılık ve bakıcı olumlu tepkiselliğinin bebeklerde bağlanma davranışının önemli belirleyicileri olmadıkları sonucuna götürebilecek yayınlanmış hiç bir bulgu yoktur .

Bazı bakımlardan bireysel farklılıkların kararlı olup olmadıklarına ilişkin tartışmanın sonucu daha da belirsizdir. Ainsworth'ün üç örüntüyü kimliklemesinden sonraki araştırmalar (örneğin, K.E. Grossmann ve K. Grossmann, 1991; Main, Kaplan, Cassidy, 1985; Sroufe, 1983; Waters, 1978), eğer aile koşulları kararlı ise bu örüntülerin yaşamın ilk birkaç yılı boyunca genellikle kararlı kaldıklarına, fakat çocuğun sosyal koşullarının değişmesine bağlı olarak değişebileceklerine işaret

etmektedirler (Egeland ve Färber, 1984; Vaughn, Egeland, Sroufe ve Waters, 1979). Bağlanma kuramı bebeklik sırasında gözlenen bireysel farklılıkların tam bir kararlılığını savunmamaktadır. Ancak, yine de, her bilişsel yapı ile olduğu gibi, bir ölçüde, aşırı öğrenilmek ve bilinçdışı işlemek eğiliminde olduklarından; bir ölçüde de gelen bilgileri işlemek için izlenen kusurlu stratejinin bilgileri oluşturup yerleştirmek için şemaları değiştirmek yerine, bunları var olan şemalarda özümlediklerinden, içsel çalışan modeller de değişikliğe karşı dirençlidirler (Fiske ve Taylor, 1991; Piaget, 1952).

Güvensiz bağlanma stillerinde olduğu gibi, savunucu duygusal süreçlerde de aşırı öğrenilmiş bilişsel ve davranışsal örüntüler birbirine karıştığında değişim zor olabilir. Çalışan içsel modellerin kararlı mı yoksa kararsız mı oldukları sorusundan çok, hangi koşullar altında değişime en çok ve en az açık oldukları sorusu daha anlamlıdır. Bowlby, (a) kişinin kendi çalışan modelleri üzerinde düşünme ve derine inme kapasitesini, (b) "düzeltici" ilişki deneyimini de içeren değişikliğe götürücü olası bir çok yola işaret etmiştir. Bunların her ikisi de kendilerini iyi sağaltıcı (terapötik) ilişkide gösterirler (Bowlby, 1988). Bağlanma sisteminin dinamikleri ve doğuştan güvenlik gereksinimi konularında bilinenler ışığında, değişkenliğin güvensiz bağlanmadan çok güvenli bağlanma doğrultusunda olması olasılığı daha yüksek görünmektedir. Bağlanma sisteminin "öncelikli stratejisi" (Main, 1990) her zaman güvenlik aramak olmalıdır. Kuşkusuz, eğer güvenlik olanaklı görünüyorsa. Bu söylenenlerle tutarlı olarak, güvenli bağlanmaların daha kararlı oldukları görülmektedir (Egeland ve Färber, 1984). Dahası, ilişkilerin kaçınmacı bir türünden güvenli bir türüne doğru gidiş, uzun süre bastırılmış güvensizliklerin bilinmesini gerektirecektir ve bu nedenle de, bir kaygı/kararsızlık ara evresi gerektirebilir.

Gerçekte, Heinicke ve Westheimer (1966), uzun ayrılıklardan sonra bakıcılarıyla yeniden bir araya gelen çocukların başlangıçta kaçınma davranışı gösterdiklerini gözlemişlerdir. Bu kaçınma evresini, en sonunda normal davranışa (ayrılık öncesi) yeniden dönmeden önce, bir sarılma ve zihinsel meşguliyet (takıntı) dönemi (örneğin, kaygılı/kararsız) izlemektedir.

Bebeklikte biçimlenen bağlanma örüntülerinin yaşam boyu değişmez kalması gerekmez. Genel olarak, bilişsel yapılarla olduğu gibi, çalışan içsel bağlanma stilleri de kararlılık -esneklik çıkmazı- sorunu ile karşı karşıyadırlar (Grossberg, 1980). Bilişsel modeller kararlılık isterler fakat uyumsallık ve yararlılıklarını sürdürebilmek için de esnek kalmak zorundadırlar. Bugüne kadar, boylamsal çalışmalar yaşamın ilk birçok ayı ve yılı boyunca bağlanma örüntülerinde anlamlı ancak pek de tam olmayan bir sürekliliğe işaret etmektedirler (Cassidy, 1988; Oven, Easterbrooks, Chase-Lansdale ve Goldberg, 1984; Waters, 1978). Eninde sonunda, bebeklikten yetişkinliğe ve yetişkinlik boyunca süreklilik derecesi ile değişimi kolaylaştıran koşullar görgül olarak belirlenmelidir.

1.6. Bebeklikte Güvenli Bağlanmayı Ölçme

Bebekle, ona ilk bakım veren arasında oluşan sağlıklı (güvenli) bağlanma ilişkisi, Amerikan toplumunda daha yaygın olmakla beraber, bu sağlıklı ilişki her zaman oluşmayabilir. Ainsworth ve arkadaşlarının sunduğu araştırma raporlarına göre, “Bebek doğuştan sonraki ilk yılı boyunca, annenin duyarlılığı ve bebeğin ihtiyaçlarına cevap verebilirliği en önemli unsurdur” (Hazan ve Shaver, 1987, s.512).

Diğer bir deyişle, bebeğin dikkat çekmek için gösterdiği çabaya ilgisiz veya isteksizce cevap veren ya da bebeğin keşfetme çabalarına müdahale eden annelerin bebekleri çoğunlukla ağlayan, keşfetmeye isteksiz ve genelde oldukça endişeli gözüken bebeklerdir. Fakat eğer, sürekli bebeğini yok sayan ve bebeğin fiziksel temas kurma çabasını reddeden annelerin bebekleri, muhtemelen annelerinden kaçınmayı öğreneceklerdir.

1.6.1. Yabancı Ortam

İnsan bebeklerinin güvenli bağlanmasındaki bireysel farklılıklar üzerine ampirik deneyler, ilk Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978) tarafından yapılmıştır. “Yabancı Ortam” olarak adlandırılan durum, bebek-bakım veren arasındaki ilişkiye değer biçen bir araçtır. Yabancı Ortam süresince, bebek bir çok beklenmedik ve bunun yanı sıra stres içeren deneyimlere maruz bırakılmıştır. Buna örnek verilecek olursa; bebeğin tanımadığı bir yetişkin tarafından idare edilen, ve yabancı olduğu bir laboratuvar ortamında anneden iki kısa süren ayrılığa tabi tutulması. Weinfield ve arkadaşları (1999) şunu öne sürmektedir: “Yabancı Ortam’da çoklu ve artan stres faktörlerine maruz kalan bebeğin, bağlanma davranış sistemi harekete geçecektir ve bakım verenin ulaşılabilirliği hakkında çocuğun beklentilerindeki bireysel farklılıklar ortaya çıkacaktır” (s.71). Yabancı Ortam ayrıca, bebeğin içinde bulunduğu çevrenin koşullarını yenip, bakım verenin onu rahatlatmasına duyduğu ihtiyaçla yeni bir çevreyi keşfetmeye çalışmasına açıklık getirir.

Bebekler, Yabancı Ortam'a verdikleri tepkilere göre dört kategoriye ayrılırlar. Ainsworth ve arkadaşları (1978) üç sınıflama tanımlamışlardır; Bunlar; güvenli, kaçınmacı ve dirençli bağlanmadır. Main ve Solomon (1990), kategorilere uymayan bebekleri sınıflamak için tepkisel bağlanmayı, bu sınıflamalara eklemiştir. Yabancı Ortam'da "güvenli" kategorisine giren bebek, ona bakım verenin güvenlik ihtiyacı için kullanırken, macerayı göze alıp çevreyi keşfetmektedir. Arada bir, bakım verenine dönüp bakmakla beraber, genel olarak bağımsız olup, yeni ortamdaki oyuncaklarla rahat bir şekilde oynamaktadır. Her ne kadar bu ayrılma sürecinde bebek oldukça stresli olsa da, bakım verenle tekrar bir araya geldiğinde, onunla göz teması kurmaya çalışacak ve yeterince rahatlatılıncaya kadar bakım verenle fiziksel yakınlıkta kalacaktır. Duyarlı ve cevap veren annelerin bebekleri kısa süren anne yoksunluğundan sonra coşkulu bir şekilde annelerine yaklaşma eğiliminde olup, rahatlatıldıklarında hemen sakinleşip, hiçbir şey olmamış gibi oyun oynamaya dönerler.

Kaçınmacı bebekler, annelerine içten bir şekilde bağlı değildir. Ayrılık süresince çok ender endişeli olurlar; aslında bu bebekler Yabancı Ortamdaki tanınmadık yetişkinle anneleriymiş gibi etkileşime geçerler. Tekrar birleşme sürecinde, kaçınmacı bebekler çok az bağlanma davranışına kanıt gösterilebilecek harekette bulunurlar. Weinfield ve arkadaşları (1999), bu bebeklerin, Bowlby'nin "kopma" olarak nitelendirdiği reddetme belirtileri, bakma, arkaya dönme ya da anneye yönelmek yerine annenin yanından geçme davranışlarında bulduklarını rapor etmişlerdir (s.72). Ainsworth ve arkadaşları (1978) kaçınmayı, savunmacı (kendini koruyan) bir hamle ya da stresli durumlarda annenin bebeği zaten reddedeceğini önceden tahmin ederek verilen bir cevap olarak tanımlamışlardır.

Yabancı Ortam'da dirençli sınıfına giren bebekler, yabancı çevrede keşif yaparken, annelerini güvenlik ihtiyacı için kullanamayan bebeklerdir. Bu bebekler, ayrılık sürecince aşırı endişelidirler fakat tekrar birleşme sürecinde anneye pozitif bir yaklaşım göstermezler. Bowlby, bu davranışlara protesto davranışları demektedir. Yukarıda bahsedilen farklılık, bu ilişkilerin karakterini oluşturan tutarsızlığa işaret eder. Tepkisel bebekler, stres altındayken, bu bağlanma stratejilerinden herhangi birini uygulamayan bebeklerdir (Main ve Solomon, 1990). Sonuç olarak, bir bebeğe verilen ilgi, saldırgan davranışın gelişimini de içine alan geleceğinin birçok yönünü şekillendirir.

1.7. İçsel Çalışan Modeller

Bağlanma sistemi; toplumsal girdiler, özgül olarak sıkıntı sinyallerine, temel bakıcı tepkiselliği tarafından örgütlenen ve düzenlenen organizma düzeyinde bir sistemdir. Bakıcı ile yinelenen etkileşimler temelinde, bebekler ne bekleyeceklerini öğrenir ve davranışlarını buna göre ayarlarlar. Bu beklentiler birbirleriyle ilişkili kendilik ve bağlanma kişiliği modellerini içeren bilişsel temsilleri ya da Bowlby'nin deyimi ile içsel çalışan modelleri oluştururlar. Bu temsiller bebeğin bakıcıya ulaşılabilirlik ve tepkiselliğini kestirmede kullanılabilen bilişsel temsillerdir.

“Bir bağlanma kişinin ulaşılabilirliği dışında, olumlu tepkiselliğine duyulan güven iki değişkene bağlı görülebilir: (a) bağlanma kişinin genel olarak destek ve koruma çağrılarına karşılık veren türden bir kişi olarak görülüp görülmediği; ve (b) kişinin kendisine karşı herkesin,

özellikle de, bağlanma kişinin yardımcı davranabileceği türden bir kişi olarak görülüp görülmediği. Mantıksal olarak, bu değişkenler birbirlerinden bağımsızdırlar. Uygulamada ise, birbirleriyle karışmış durumda olmaları olasılığı yüksektir. Sonuç olarak, bağlanma kişisi modeli ve kendilik modeli birbirlerini tamamlayıcı ve karşılıklı olarak birbirlerini doğrulayıcı biçimde gelişmek eğilimindedirler” (Bowlby,1973, s. 238).

Böylece, bağlanma kuramı bağlanan kişinin kendisine ilişkin inanç ve duyguların, özellikle de toplumsal (sosyal) ve bütünsel (global) kendine saygının, bir ölçüde, bakıcı çevrenin rahatlık ve güvence gereksinimlerine karşılık vericiliği tarafından belirlendiğine işaret etmektedir (Cassidy, 1988). Bowlby'ye göre, bu modeller daha sonraki yakın ilişkilerde düşüncelere, duygulara ve davranışlara yol gösterirler.

1.7.1. Benlik Çalışma Modellerinin Gelişimi ve Bağlanma Figürleri

Bebekliğin ötesinde, bağlanma ilişkileri, bir bebeğin kendi birincil bağlanma figürüyle deneyimlerinin bir sonucu olarak gelişen içsel (veya zihinsel) çalışma modellerince etkilenmektedir. Bretherton ve Munholland'a (1999) göre, bu içsel çalışan modeller, “hem bağlanma figürünü hem de benliğin bağlanmaya ilişkin davranışını, düşüncelerini ve duygularını düzenlemeye, yorumlamaya ve kestirmeye hizmet eder” (s. 89). Diğer bir deyişle içsel çalışan modeller, bağlanma figürleri hakkında bilgiye ilaveten, benlik hakkında bilgi sağlar. Benliğin çalışma modelinin önemli bir yönü, çeşitli davranma figürlerinin nazarında onun ne kadar kabul edilir

veya kabul edilemez olduğu hakkında birisinin dűşüncesidir. Bu değerlendirmeye dayalı olarak bir birey, destek aradığında bağlanma figürlerinin nasıl uyumlu ve mevcut olacağı ihtimalini tahmin eder (Bowlby, 1973). Bu görüşle uyumlu, duygusal olarak mevcut -ve eş zamanlı keşif desteği- olarak, ebeveynlerinin çalışma modellerine sahip bireylerin değerli ve yeterli olarak kendi çalışma modellerine sahip olmaları olasıdır. Buna karşılık, değersiz ve yetersiz şekildeki benliğin bir çalışma modeli, büyük olasılıkla, keşifçi çabalara karışma ve/veya bağlanma için davetlere yanıt vermede başarısız olma veya reddetme olarak ebeveynlerin çalışma modelinin karşıtına sahiptir (Bretherton ve Munholland, 1999).

1.7.2. İletişim ve Kuşaklararası İletim

Güvenli ve güvensiz bağlanma ilişkilerinin içsel çalışan modelleri, hem sözel hem de sözel olmayan iletişim örüntüleri aracılığıyla sağlanır ve gelişir. Bunlar gelecek nesle geçen bu tür modelleri de kasteder. Gerçekte, bir ebeveynin alışkanlıkla bebeğe yanıt vermedeki şekli, bebeğe, bebeğin yanıt vermeye değer olup olmadığı hakkında bir mesaj gönderir. Bowlby (1973), diğer benzer psikanalistlere karşın, hangi amaca hizmet eden ebeveyn iletişimsizliklerinin çocuğun içsel çalışan modellerini altüst etmek veya bozmada potansiyele sahip olduğu üzerinde asıl olarak yoğunlaşmıştır. Çocukluklarında destekleyici, uygun ve kabul eden bakıcılara sahip ebeveynler, kendi çocuklarına daha çok uyum sağlayacaklar ve kendi çocuklarının yardım tekliflerine empati ve duygusal destekle yanıt verebileceklerdir.

Bowlby'ye göre (1973);

“Göreceli olarak dengeli ve kendine güveni olacak şekilde büyüyenlerin aile deneyimi, artan özerkliğe yönelik sabit, fakat zamanlı bir teşvikle sorgulanmaya ve düzeltilmeye açık, kendilerinin, çocuğun ve diğerlerinin çalışma modelleri tarafından samimi iletişimle karakterize edilir” (s. 322).

Yazılarında Bowlby, bir çocuğun gelişim yeterliliklerinde (fiziki, sosyal ve bilişsel) aşama olarak güncellenmekte başarısız olan çalışma modelleriyle, sorunun devamlı olarak altını çizmiştir. Diğer bir deyişle çalışma modellerinde gelişimsel değişiklikler, yaşam süresi boyunca süre gelen bağlanma güvenliği için zorunludur.

1.7.3. Erken Dönem Bağlanması ve Sonraki Gelişim

Thompson'a göre (1999), hem Bowlby hem de Ainsworth “anne-bebek bağlanmasındaki farklılıkların, sonraki samimi ilişkiler, kendini anlama ve hatta psikopatoloji için önemli uzun dönem çıkarımlarına sahip olabileceğini” (s. 265) ileri sürer. Bebek bağlanmasındaki bireysel farklılıklar, ebeveyn-çocuk ilişkisi, arkadaşlarla bağlantılar, akranlar ve kardeşler, yabancı ortamda davranış, akademik yeterlik, keşifçi ve oyun aktiviteleri, idrak ve dilsel yetenek, ego esnekliği ve ego kontrolü, kızgınlık toleransı, merak, öz farkındalık, davranışsal problemler ve sonraki patolojinin diğer işaretçileri ve bir çok ek değişkenler dahil sonraki çıktılarının geniş bir çeşidine ilişkin olarak çalışılmıştır. Bu alan kapsamında yürütülen araştırmaya,

bebekte güvenli bir bağlanmanın yolunu bulan daha sağlıklı bir işleyişi içerdiği genel bir beklenti rehberlik eder (Thompson, 1999).

1.7.4. Gelişimsel Devamlılığın Kaynakları

Bowlby (1980), bebeklikteki cevap veren ve cevap vermeyen ilgi deneyimlerinin, hangisinin bu tür ilgiyi hak ettiği ölçü hakkındaki inançların yanı sıra bakıcının uygunluk ve hassasiyetinin, daha genel temsillerin gelişimini şekillendirdiğini öne sürer. Bu beklentiler yalnızca bireylerin kendi bakıcılarının cevap verme yeteneğini daha gerçekçi olarak takdir etmesini sağlamaz, aynı zamanda “gelecek ilişkisel seçimler ve beklentiler, kendi kendini değerlendirme ve diğerlerine karşı davranışa da rehberlik eder” (Thompson, 1999, s. 267). Bowlby, ilişkilerde güvenli çalışma modellerine sahip bireylerin yeni ve eski partnerleriyle destekleyici, doyurucu deneyimleri ve onları sıcak ve esnek davranmaya iten, böylece bu tür desteğe yol açan ilişkisel modellere kapalı olan diğerleriyle ilişkilerini yöneten kuralları aradıklarını ve beklediklerini ileri sürer. Diğer taraftan, güvensiz çalışma modellerine sahip bireyler, sevgililerinin cevap verme yeteneğinde kendi güven yokluklarının bir sonucu olarak, bu diğerlerinden daha az destek beklerler ve son derece ihtiyaç duydukları bu destekleyici ilgi türünü veren kişilerin de cesaretini kırabilirler. Üstelik güvensizlikleri veya şüphelikleri negatif olarak alındığında, diğerlerinin onları kabul etmeyeceğini de doğrulamış olurlar. Bunun devamında kuşkusuz olarak kendilerinin gösterilecek herhangi bir ilgiye değmeyecekleri konusunda kendi sabit fikirleri peşinden giderler. Thompson’a (1999) göre;

“Bowlby ilişkiler ve diğer sosyal deneyimlere anlam verilmesi ve kendini anlamının resmedilmesi yoluyla büyük bir ölçüde bilinçsiz yorumlayıcı filtreler olarak çalışma modellerini tanımlamıştır. Bu modeller, diğerleri ve kendisi hakkında sezgisel beklentileri doğrulamak ve devam ettirmeye daha iyi veya daha kötü için yardımcı olabilen diğerlerine ilişkin üstü kapalı karar kurallarını sağlamaktadır” (s. 267).

İçsel çalışma modellerinin özellikle ilişkili olduğu bir alan da yetişkin romantik ilişkileridir.

1.8. Bebekliğin Ötesinde Bağlanma

Bağlanma "beşikten mezara" insan davranışının bütünüleyici bir parçasıdır (Bowlby, 1979). Bağlanma davranışsal sisteminin işlem ve dinamiklerinin yaşam boyunca hemen hemen aynı kaldığı düşünülmektedir. Varsayımsal olarak, bunun nedeni bağlanma sisteminin sinirsel temelini büyük ölçüde değişmeden kalmasıdır. Kroner'in (1982) de belirttiği gibi, "Eğer güçlü bağlanmayı gerekli kılan değişik ortamlardaki duygu ve eylemlerin yararlandığı aynı temel kapasitelerden yararlanmayacaksa, beynin evrimini, cimri olarak nitelendiremez, tersine cömert olarak nitelendirmek zorunda kalırdık" (s. 298).

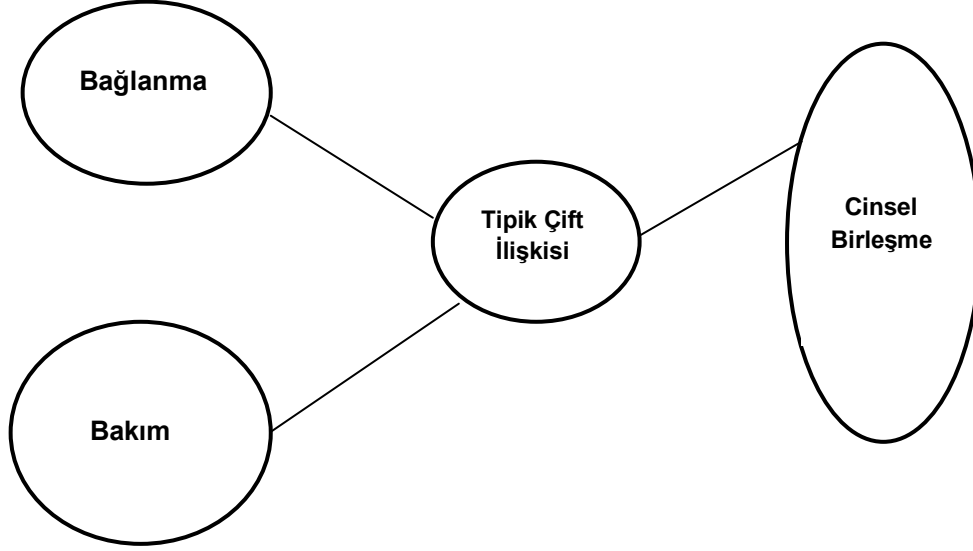
Bazı temel benzerliklere karşın, yetişkin bağlanması önemli açılardan bebek bağlanmasından farklılıklar gösterir (Weiss, 1982). İlk olarak, çocukluk

bağlanmaları, en yaygın biçimleri ile tamamlayıcıdırlar. Bir bağlanma kişisi bakım verir, bakım almaz; bir bebek ya da çocuk güvenlik arar, güvenlik sağlamaz. Tersine, yetişkin bağlanma ilişkileri, en yaygın biçimleri ile karşılıklıdırlar. Her ortak aynı zamanda hem bakım verici ve hem de bakım alıcıdır. Dahası, bağlanma ilişkisi dışsal, gözlenebilir etkileşimler düzeyinden içsel olarak temsil edilen inanç ve beklentilere doğru ilerlerler (Main ve ark., 1985). Bebek ve küçük çocuklar kendilerini tam anlamı ile güvende hissedebilmek için bir bağlanma kişisi ile fiziksel temas gereksinimi duyabilirlerken, daha büyük çocuklar ve yetişkinler genellikle sadece bağlanma kişilerinin eğer gerekirse dokunulabilecekleri bilgisini rahatlama kaynağı olarak kullanabilirler (fiziksel temas rahatlığı gereksiniminin hiç bir zaman bütünüyle kaybolmamasına karşın). Önemli olan, "hissedilen güvenlik" tir (Sroufe ve Waters, 1977), bunu başarmak için yetişkinler bebeklerden daha fazla seçeneğe sahiptirler.

Diğer bir farklılık da bir çocuğun asıl bağlanma kişisi genellikle anne ya da baba iken, bir yetişkinin bağlanma kişisi en yaygın biçimi ile bir akran, genellikle de bir cinsel ortaktır. Böylece, en alışılmış yetişkin bağlanma ilişkileri üç davranışsal sistemin bütünleştirilmesini gerektirir: bağlanma, bakım ve cinsel birleşme (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988; Weiss, 1982 (Şekil 1.3).

Bununla ilgili olarak, yakınlık arayışını neyin güdülediğine ilişkin farklılıklar vardır. Kaygı ve sıkıntı bütün yaşlar için temel güdüleyiciler olarak görünmektedirler. Ancak, yetişkin yakınlık arayışı ayrıca koruma ya da rahatlatma (bakım verme) ya da cinsel etkinlikte bulunma (cinsel birleşme) isteği sonucu

olabilir. Bağlanmaların fiziksel yakınlık bağlamında biçimlendikleri fakat böylesi yakınlığı sağlayan güçlerin gelişimle değişebileceği düşünölmektedir.



Şekil 1.3. Tipik Bir Çift İlişkisinin Bileşenleri

Kaynak: RJ Sternberg & M.L. Barnes, “*The psychology of love*” (s. 68-99).

Eğer akranlar, bebeklik ve çocukluk sırasında öncelikle ana babanın sorumlu olduğu aynı işlevleri yerine getirmeye, duygusal destek ve güvenlik için aynı gereksinimleri doyumaya başarlarsa, bir noktadan sonra bağlanma ana babadan akranlara geçecektir. Bu geçişin zamanlaması ve gereken süreç kuram tarafından özgöleştirilmemiştir. Ancak, kuramdan ve ana-baba-çocuk ve akran ilişkileri üzerine yazından (örneğin, Fureman ve Buhmester, 1985; Gottman, 1983; Hurtup, 1983; G. Levinger ve A.C. Levinger, 1986; Rubin, 1980, Steinberg ve Silverber, 1986) bir süreç türetilmektedir (Hazan, Hutt, Sturgeon ve Bricker, 1991). Model, (Hazan,

Hutt, Sturgeon ve Bricker, 1991) bütün bağlanma işlevlerinin hepsinin birden aynı anda yön değiştirmekten çok, yavaş yavaş ve birer birer ana babadan akranlara geçtiği varsayımı üzerine kurulmuştur. Bu modele göre, bağlanmalar yakınlık arayışı ile başlarlar (ana babaya yöneldiklerinde güvenlik, akranlara yöneldiklerinde ise keşif ve toplumsallık gereksinimleri ile güdülenirler). Geç çocukluk ve erken ergenlik yıllarında yakınlık sonuçta destek arama (örneğin, güvenli sığınak) davranışını besleyen bağlamı sağlar.

Rahatlamının istendiği ve sağlandığı ya da sıkıntının açığa vurulup hafifletildiği tekrarlı etkileşimler bir güvence üssü olarak bakıcıya güvenmeye yol açabilir. Bağlanma kişileri olarak ana baba önemlerini hiçbir zaman tümüyle yitirmezler, fakat bir bağlanma kişileri hiyerarşisindeki yerleri, akranlarınkine görece, yetişkinlikle birlikte doğal olarak değişir. Hala geliştirilmekte ve sınanmakta olan model, Şekil 1.4'te sunulmuştur.

1.8.1. Bağlanma ve Yetişkin Çift Bağları

Bowlby (1980), bir ebeveyn kaybını yaşamış genç çocuklar ve acı çeken dullar arasında benzerliklerden söz edilebileceğini ileri sürmüştür. Ancak açık şekilde bu iki tip bağlanma arasında önemli farklılıklar vardır. İlgili ilişkilerini karakterize eden yasal bağlar veya akrabalığın aksine romantik ilişkiler birbirini tamamlayıcıdır. Başka bir ifadeyle romantik partnerler birbirlerine karşılıklı olarak bağlanır; romantik çiftin her bir üyesi, ilgi ve güvenliğin hem alıcısı hem de vericisi olarak davranırlar. Ancak bakıcısı veya kendisi üzerinde bir çocuğun güveni tipik olarak tek taraflıdır. Romantik ilişkiler, onları akrabalık ve arkadaşlık bağlarından

ayrıca ayıran tutku ve cinsel faaliyet tarafından da belirlenir (Collins ve Sroufe, 1999; Bretherton ve Munholland, 1999; Hazan ve Zaifman, 1994; Collins ve Van Dulmen, 2005). “Nihai olarak ve mevcut çalışmanın amaçlarıyla belki de en ilişkili, ebeveynleri tarafından bağlanma stillerine alınan bir bebeğin aksine, bir çiftin üyelerinin kendi ilişkilerine, ebeveynlere ve diğerlerine bağlanmanın ayrıntılı geçmişini getirmesidir. (Bretherton ve Munholland, 1999, s. 103).

Gelişimsel Evre	Bağlanma Davranışlarının Temeli	
	Ana-Baba	Akranlar
Bebeklik/ Çocukluk	Yakınlığı koruma	
	Güvenli sığınak	
	Güvenceli üs	
Erken Çocukluk	Yakınlığı koruma	
	Güvenli sığınak	Yakınlığı koruma
	Güvenceli üs	
Geç çocukluk/ Erken ergenlik	Güvenli sığınak	Yakınlığı koruma
	Güvenceli üs	Güvenli sığınak
Yetişkinlik		Yakınlığı koruma
	Güvenceli üs	Güvenli sığınak
		Güvenli üs

Şekil 1.4. Bir Bağlanma Aktarım Süreci Modeli

Kaynak: Hazan, C, Hutt, M.J., Sturgeon, J., & Bricker, T. (1991), “*The process of relinquishing parents as attachment figures*”.

Bağlanmanın dinamikleri ve işlevleri yaşam süresinin farklı noktalarında karşılaştırılabilirken, birey, gelişimsel olarak daha çok yönlü oldukça, yapısal değişiklikler kaçınılmaz olarak meydana gelir. Tipik bir 12 aylık bebek, bakıcısının ayrılması üzerine ağlarken, bir 36 aylık çocuk yuvasında ebeveyn olmadan tüm günü memnun olarak geçirebilir. Ani, kalıcı veya aşırı uzun ayrılıklar bebeklerin ayrılık üzerine sergilediği davranışların (endişe, karşı çıkma) aynı türde olmasına neden

olabilirken, yetişkinlikte partnerler aşırı strese girmeksizin uzun ayrılıklara tahammül edebilirler. Çocuklar, bakıcıdan gerçek fiziki temas beklerken, çoğu yetişkinler yalnızca olası yakın bağlantı düşüncesiyle rahat hissedebilirler. Ancak birisinin yaşına bakmaksızın, gerçek fiziki temas, bir bağlanma bağına sağlama için kritik bir bileşendir ve tüm yaşlardaki bireyler için güvenlik duygusuna fazlasıyla katkı yapar (Harlow, 1958).

1.9. Erişkinlikte Bağlanmayı Çalışma

1980'lerde erişkinlikte bağlanma örüntülerini araştırmak için iki özgün araştırma programı geliştirilmiştir. Bu "geleneklerin" her ikisi de Bowlby ve Ainsworth'un çalışmasına dayanır ve bu nedenle her ikisi de bağlanma sınıflandırmasındaki bireysel farklılıklara odaklanır. Gerçekte, Erişkin Bağlanma Envanteri (Adult Attachment Instrument - AAI) katılımcıların bebekliklerinin "Yabancı Ortam" davranışını kestirmek için geliştirilmiştir (George, Kaplan ve Main, 1996). Bartholomew ve Shaver'e göre (1998), Main ve meslektaşları, erişkinin bağlanmaya ilişkin ruh halinin (örn. ebeveynleriyle kendi çocukluk ilişkilerinden yetişkinlerin güncel temsilleri) ebeveynlik davranışını etkilemesi ve sonuçta ebeveynlerin genç çocuklarının bağlanma örüntülerini etkileme ihtimaline odaklanan araştırmanın bu çizgisine öncülük etmiştir (s.26). Araştırmanın bu çizgisi, ebeveynleriyle kendi çocukluk ilişkilerini, yetişkinlerin anımsamalarının değerlendirilmesi için bağlanma mülakatlarına dayanır.

1.9.1. Çekirdek Aile Geleneği

Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI – Adult Attachment Instrument), erişkin bağlanmasının ilk ve en yaygın kullanılan ölçümüdür. Gerçekte Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI), bireylerin kendi ebeveynleri ve birincil bakıcılarıyla geçmiş ilişkileri hakkında sahip oldukları hatıralar, inançlar ve hislerden faydalanmak için tasarlanmıştır. Simpson ve Rholes’e göre (1998), Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI), mülakattan alınan bilginin içeriğiyle daha az ilgilidir (örneğin bir bireyin çocukluğunun iyi veya olumsuz hatıralarına sahip olup olmadığı) ve bunun yerine, çocukluktan gelen daha derin, daha bilinçsiz içsel çalışan modellerin işletimini büyük olasılıkla yansıtan çeşitli ruh hallerini değerlendirir (s. 5). Erişkin Bağlanma Envanteri’ni (AAI) tamamlayan erişkinler dört bağlanma sınıfından birine göre sınıflandırılmaktadır: güvenli-özerk, kayıtsız-çekingen, saplantılı ve dağınık-düzensiz. Bunlardan her biri, Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) “Yabancı Ortam”da gözledikleri davranışın düzenlenen örüntülerinden birine uyar. Deneysel araştırma, özellikle anne-bebek çifti için bebek bağlanma örüntülerini Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI) sınıflandırmalarının güvenilir olarak tahmin ettiğini göstermektedir (Simpson ve Rholes, 1998). Diğer bir deyişle Erişkin Bağlanma Envanteri’ne (AAI) göre güvenli-özerk olan erişkinler “Yabancı Ortam” tarafından güvenli olarak sınıflandırılan bebeklere sahiptir. Benzer şekilde, saplantılı yetişkinler endişeli-karasız bebeklere sahipken, Erişkin Bağlanma Envanteri’nde (AAI) kayıtsız-çekingen olarak puanlanan yetişkinler endişeli-çekingen bebeklere sahiptir (George ve ark., 1996).

1.9.2. Akran/ Romantik Partner Geleneği

Akran/ romantik partner geleneği erişkin bağlanmasına farklı bir açıdan yaklaşır. Hazan ve Shaver (1987) Bowlby'nin bağlanma sınıflandırmalarını erişkinlere uygulayan ilk kişilerdir. Bowlby'nin ana amacı, bebeklerin duygusal olarak kendi birincil bakıcılarına bağlanmalarındaki süreci anlamak ve ağıklığa kavuşturmak olmuştur ve bununla birlikte, yaşam suresi boyunca bağlanma ilişkilerinin öneminin de altını çizmiştir. Hazan ve Shaver, farklı bağlanma geğmişlerine sahip bireyler tarafından farklı olarak yaşanan bir bağlanma süreci olarak romantik aşkı karakterize etmişlerdir. Değişik bağlanma geğmişlerine sahip bireylerin samimi ilişkilerde nasıl düşündüğü, hissettiği ve davrandığını anlamak için bağlanma teorisini dikkatlice keşfederek araştırmalarına başlamışlardır. Güvenli, çekingen ve endişeli/kararsız erişkinlerin her birinin en önemli aşk ilişkilerini farklı olarak yaşayacaklarını ileri sürmüşlerdir. Hazan ve Shaver'a göre (1987),

“Güvenli erişkinler, güven, arkadaşlık ve pozitif duygular tarafından karakterize edilen romantik ilişkilere sahip olacaklardır. Diğer taraftan, endişeli/kararsız erişkinler, diğer bir kişiyle birleşmek için neredeyse acıyla yoğrulmuş bir heyecan ve endişeyle aşkı yaşamaları beklenirken, çekingen erişkinler güven yokluğu ve yakınlık korkusu tarafından belirtilen aşk ilişkisine sahip olacaklardır” (s. 513).

Hazan ve Shaver (1987) katılımcıların, kendi ve ilişkilerinin ıalışma modellerinin ıeşitli bağlanma biçimleri arasında farklılaşacağını beklemişlerdir. Güvenli erişkinlerin kalıcı aşka inanacaklarını ve kendilerinin bu tür aşkı

yaşayacaklarına değer olduklarını ileri sürmüşlerdir. Çekingen tipler, romantik aşkın devamlılığında muhtemelen daha şüpheli olacaktır ve mutluluk ve tamamlanma için romantik bir partnere ihtiyaç duymadıklarına inanacaklardır. Hazan ve Shaver, endişeli/kararsız erişkinlerin benzerlerinden daha kolaylıkla ve daha sık aşık olacaklarını ancak gerçek, hakiki aşkı bulmada daha fazla güçlük yaşayacaklarını öngörmüşlerdir. Bu bireylerin diğer iki stilden daha büyük miktarda kendinden şüphe yaşayacakları da beklenir, çünkü çekingen yanıt vericilerin aksine, endişeli/kararsız erişkinlerin güvensizlik hislerini açıkça ifade etmeleri daha olasıdır. Son olarak Hazan ve Shaver bu üç tip yanıt verenin farklı bağlanma geçmişleri rapor edeceğini tahmin etmiştir. Çekingen deneklerin genel olarak soğuk ve reddeden olarak annelerini rapor etmeleri beklenirken, güvenli katılımcıların kendi bakıcılarını uygun ve yanıt verici olarak hatırlayacaklarını öngörmüşlerdir. Endişeli/kararsız yanıt vericilerin ise kendi bakıcılarıyla olumsuz ve olumlu deneyimlerinin bir birleşimini hatırlaması beklenmiştir.

Hazan ve Shaver'ın (1987) çalışmasının ana amacı, Ainsworth ve diğerlerinin (1978) üç kategorili bağlanma sınıflandırma sistemini romantik aşk çalışmasına uygulamak olmuştur. Hazan ve Shaver, romantik ilişkilerdeki güvenli, çekingen ve endişeli/kararsız bağlanma stillerini ölçen ilk erişkin betimlemelerini geliştirmişlerdir. Ainsworth ve diğerlerinin üç bağlanma stilini, erişkin romantik aşkına uygun ifadelere atfetmeye dayalı tek kalem bir ölçüm tasarlamışlardır. Bu ölçüm, genç çocuklukta Ainsworth'ün tanımladığı üç bağlanma örüntüsünün, erişkin bağlanmasının üç tamamlayıcı stiline dönüştürülebileceği hipotezi üzerine kurulmuştur. Hazan ve Shaver'a göre (1987), "Çalışma modellerinin bu ölçümünün, romantik aşk hakkındaki bilinçli inançların –örneğin sonsuza kadar sürüp sürmediği

ve bulmanın kolay ya da zor olup olmadığına ilişkin -temel ve belki de tamamen bilinçli olmayan, zihni modeller tarafından renklendirildiği varsayımı üzerine kurulmuştur” (s. 513).

Hazan ve Shaver’in (1987) tasarladıkları “aşk testi” yerel bir gazetede basılıp 1,200 katılımcı tarafından tamamlanmıştır. Yanıt verenlerden üç bölüme ayrılan bir anketi doldurmaları istenmiştir. İlki, deneğin en önemli ilişkisi hakkındaki 56 boşluk doldurmayı içermekteydi (örn. {...} {aşığım/aşıktım} bu nedenle bu kadar çok sıklıkla kıskanç {hissediyorum/hissettim}). Anketin ikinci kısmı, tanımlanan ilişki hakkında detayları isteyen daha mantıksal soruları sormaktaydı (örn. güncel mi geçmiş mi olduğu, ilişkinin ne kadar sürdüğü, v.b.). Anketin son kısmı, deneğin ebeveynlerle çocukluk ilişkisi ve kendi ebeveynlerinin birbirleriyle ilişkisini ele alan bağlanma geçmişiyle ilgilenmekteydi.

Bu çalışmanın sonuçları Hazan ve Shaver’in (1987) asıl hipotezlerini doğrulamıştır. Güvenli aşıkların, kendileri için en önemli aşklarını gerçekten mutlu, dostane ve güvenilir olarak tanımladıklarını bulmuşlardır. Bu bireyler kendi partnerlerinin güçlü yönlerini ve hatalarını benimseyebilmeyi ve desteklemeyi tanımlamışlardır. Bu güvenli tanımlanan ilişkilerin, çekingen ve endişeli/kararsız deneklerin her ikisinden de ortalama daha uzun sürme eğilimi göstermekte olduğu saptanmıştır. Çekingen aşıklar, duygusal yükselmeler ve alçalmalar ve kıskançlık hissi tarafından karakterize edilen ilişkide yakınlıktan kaçınan ya da korkan olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak bu insanlar başkalarına kendilerini yaklaştırmak için izin vermede büyük zorluğa sahiptirler. Endişeli/kararsız katılımcılar, karşılık verme ve birlik arzusu, duygusal yükselmeler ve alçalmalar ve yoğun cinsel çekim ve

kıskançlık, saplantı olarak aşkı algılamışlardır. Buna uygun olarak romantik partnerlere aşırı derecede bağlı olma eğilimi göstermektedirler. Bu sonuçlar, bireylerin hem kalite hem de yoğunluk ölçümleri üzerinde farklılaştığı bir veya çok boyutlu bir fenomen olarak aşk için kanıt sağlamaktadır.

Benlik ve ilişkilerin çalışma modelleri hakkındaki hipotezlerine uyumlu olarak Hazan ve Shaver (1987) güvenli aşkların kendi ilişkilerini gerçekçi olarak değerlendirdiklerini bulmuşlardır. Bu bireyler, bazı ilişkilerinde romantik aşk asla solmazken, romantik hislerin zamanla yoğunluğunda değişme eğilimi gösterdiğini onaylamışlardır. Çekingen aşklar, romantik aşkın nadiren sürdüğünü ve mükemmel bir kişiyi bulmanın seyrek olduğunu tartışırken, sıırsıklam romantik aşkın beklentisi hakkında önemli ölçüde daha alaycı çıkmışlardır. Endişeli/karasız denekler aşık olmanın kolay olduğunu rapor etseler de bir aşka başlamayı kendileri için sıklıkla zor bulurken, düşüncelerindeki gerçek aşkı bulmalarının seyrek olduğunu rapor etmişlerdir. Çocukluk bağlanma ilişkilerine dair güvenli denekler, kendi partnerleriyle güvensiz deneklerden daha sıcak ilişkiler bildirmişlerdir. Güvenli yanıt verenler, kendi partnerleri arasında kendi güvensiz benzerlerinin her ikisinden daha olumlu ilişkileri olduklarını onaylamışlardır. Endişeli/kararsız denekler kendi babalarını adaletsiz olarak algıırken, çekingen denekler kendi annelerini soğuk ve reddeden olarak karakterize etmişlerdir.

Önceden söz edilen çalışmanın metodolojik sınırlamalarını düzeltmek için bir çaba olarak ikinci bir çalışma yürütülmüştür. Bir gazete örneğindeki potansiyel doğal yan düşünülerek, Hazan ve Shaver (1987), insan çatışması üzerine bir sınıfa kaydolan 108 lisans kolej öğrencisinin yeni bir örneğini oluşturmuşlardır. Başlangıç

çalışmasında katılımcılar olarak deneklerden aynı anketleri doldurmaları istenmiştir. İlk çalışmanın sonuçlarının yeni örnekle büyük oranda aynısını tekrarladığı saptanmasının yanı sıra, benzer farklılıklar bir dikkate değer istisnayla birlikte üç bağlanma sınıflandırması boyunca bulunmuştur. Kolej öğrencisi örneği kapsamında, çekingen deneklerin bağlanma geçmişleri gazete örneğindeki güvenli bağlanan deneklere daha benzer görünmüştür. Diğer bir ifadeyle ikinci çalışmadaki çekingen denekler, güvenli denekler tarafından sağlananlara benzer kendi ebeveynlerinin daha olumlu tanımlarını sağlamışlardır. Hazan ve Shaver öğrencilerin koruyuculuğunun bu bulguda bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Hazan ve Shaver (1987), çekingen erişkinler ve kolej öğrencilerinin bu ilişkilere ilişkin olumsuz duygulardan kaçınmak için ebeveynleriyle ilişkilerini idealize etmek eğiliminde olduklarından söz etmektedirler (s. 520). Birinin ebeveyninden ve beraberindeki ergenlikten uygun miktarda uzaklıkla, çekingen bireyler bakıcılarıyla önceki ilişkilerinin olumsuz yönlerinin bazısını bildirmeye başlayabilmektedirler.

Hem çekirdek aile hem de akran/romantik partner gelenekleri Bowlby ve Ainsworth'un çalışmasına dayanırken, farklı bilinç seviyelerinde bireylerin içsel çalışan modellerinin farklı yönlerinden faydalanırlar (Simpson ve Rholes, 1998). Gerçekte, Bartholomew ve Shaver (1998), Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI) ve kendi kendine rapor edilen romantik bağlanma ölçümleri arasında oldukça az uyum olduğunu gösteren çalışmaları belgelemektedirler. Simpson ve Rholes (1998) kendi kendine rapor etme ölçümleri üzerine Erişkin Bağlanma Envanteri'nin (AAI) iki ana avantajını belirtir. İlk olarak, Erişkin Bağlanma Envanteri'ndeki (AAI) sorular, yanıt vericilerin muhtemelen geniş olarak düşündükleri sorular değildir. Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI), bilinçaltını şaşırtabilir (George ve ark., 1996). Diğer bir deyişle

Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI), kendi kendine rapor etmeyi çarpıtma potansiyeline sahip savunmaları daha iyi atlatılabilir. İkinci olarak, Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI) sorularının duygusal olarak yoğun yapısının, (özellikle suistimal ve kayıp deneyimleri ile ilgili sorgulamalar) canlandırmayı ve buna uygun olarak katılımcıların bağlanma sistemlerinin aktivasyonunu uyarması çok olasıdır. Araştırmacılar, nispeten eylemsiz olduğuna göre, bağlanma sistemi tam aktive edildiğinde erişkin bağlanma stilleri hakkında daha ilginç veriler elde edilebilir (Simpson ve Rholes, 1998).

Erişkin Bağlanma Envanteri'nden (AAI) farklı olarak, kendini rapor ölçekleri, bireylerin kendileri ve mevcut samimi ilişkileri olan diğerleriyle algılarının açık içeriğini ölçmektedir. Buna bağlı olarak, kendini rapor envanterleri, daha bilinçli ve bu nedenle kolayca incelenen içsel çalışan modellerinin daha fazla işlevini yansıtmaktadır. Erişkin bağlanmasının kendini rapor ölçümleri bağlanma mülakatları üzerine çeşitli avantajlar sunmaktadır. İlk olarak yönetmesi ve puanlaması önemli ölçüde daha kolaydır. İkinci olarak, doğrudan ve anlaşılır tarzda çağdaş bağlanma figürlerinin üzerinde erişkinlerin perspektiflerini değerlendirirler. Sonuç olarak Simpson ve Rholes'e göre (1998), kendini rapor bağlanma ölçekleri, romantik ilişkiler ve akran olarak sosyal davranışa rehberlik eden çalışma modellerini değerlendirmek için daha uygundur ancak ebeveynlik ve bakıcılığı yöneten çalışma modellerini sınıflandırmada daha zayıftır (s. 7). Büyük bir olasılıkla bu iki gelenek büyük, karmaşık ve birbirine bağlı zihni ağlara yerleşen çalışma modellerinin farklı yönlerini yansıtmaktadır.

Çeşitli kendini rapor ölçekleri romantik partnerlerin erişkin çalışma modellerini değerlendirmek için geliştirilmiştir. Bu araçların çoğunluğu, asıl olarak, üç bebek bağlanma sınıflandırmasının duygusal ve davranışsal yönlerini belirtmek için tasarlanan Hazan ve Shaver'ın (1987) bağlanma hikayeleri üzerine dayanmaktadır. İki boyut da kaygı (bireylerin partnerlerin uygunluğu hakkında endişelenmesinin ölçüsünü ve terk edilip edilmeyeceklerini ölçer) ve kaçınma (bireylerin partnerleriyle minimal olarak yakınlık istemeleri ve bunun yerine fizyolojik ve duygusal bağımsızlığı kurmalarının ölçüsünü ölçer) ölçeklerinin altını çizmektedir (Brennan ve ark., 1998). Bu boyutların her ikisinde de düşük skorlar güvenli bağlanmayı belirtir.

1.9.3. Aşk ve Bağlanmayı Kavramsallaştırma

Çığır açan çalışmalarıyla Hazan ve Shaver (1987) erişkin ilişki biçimlerinde doğal bireysel farklılıkları daha derinden anlamayı ve romantik aşkın normatif hesabını sunmuşlardır. Sonraki araştırmada, aşk stilleriyle bağlanma perspektifini bütünleştirmişlerdir. Aşk çeşitlerini tartışmaları Lee (1973) tarafından tanımlanan aşk stillerinin yanı sıra Hendrick ve Hendrich'in aşk stilleri teorisi üzerine odaklanmıştır. Lee'nin tipolojisi üç asıl aşk stilini içermektedir. Bunlar: eros (romantik, tutkulu aşk), ludus (oyun gibi aşk) ve storge (arkadaşça aşk); ayrıca bu üç asıl aşk stilinin ikincil stillerini de kapsayan; mania (sahiplenici, bağımlı aşk), pragma (mantıklı, alışveriş listesi aşk) ve agape (özgeci, hep verici aşk). Bu stillerin karakteristiklerini dikkate alarak Shaver ve Hazan (1988) tipolojinin, bağlanma teorisi tarafından savunulan üç stilden birine uyan her bir asıl bileşenine ayrılabilceğini ileri sürmüşlerdir (Tablo 1.1). Hem Shaver ve Hazan, hem de Levy ve Davis (1988)

güvenli bağlanmanın eros ve agape tarafından olumlu olarak ve ludus ile olumsuz olarak ilişkili olduğu; kaçınma bağlanmasının ludus ile olumlu ve eros ile olumsuz olarak ilişkili olduğu; kararsız bağlanmanın mania ile olumlu olarak ilişkili olduğu şeklinde nihai olarak benzer birliktelikler bulmuşlar ancak bu ilişkileri orta derecede olarak tanımlamışlardır.

Hem psikodinamik hem de gelişimsel teorisyenler sürekli olarak sonraki aşk ilişkileri için bir prototip (model) olarak ebeveyn-çocuk ilişkisini kavramsallaştırmışlardır. Hazan ve Shaver (1987) romantik aşk teorileriyle bebek bağlanma teorisini biçimsel olarak ilişkilendiren ilk araştırmacıdır. Hazan ve Shaver'in araştırmasından bulguları takip ederek Feeney ve Noller (1990) erişkin romantik ilişkilerinin bir kestiricisi olarak bağlanma stiline kullanışlılığını değerlendirmiştir. Büyük bir lisans öğrencisinden oluşan örnekleme kullanarak, birkaç hipotezi test etmişlerdir. İlk olarak bu alanda yapılan önceki çalışmanın bulgularını yinelenmeyi amaçlamışlardır. Değişik bağlanma stilleriyle bireylerin kişiler arası davranışını karakterize etmeyi de araştırmışlardır. Çekingen deneklerin yakınlıktan kaçınacağı böylece aşık olmayı ölçen ölçekte düşük skor vereceğini beklemişlerdir. Endişeli/kararsız deneklerin, en fazla mania, limerence (yoğun duygu, karşılık verme için çaresiz özlem ve reddedilme korkusunu durdurmayla belirtilen tutkulu aşk) ve aşk bağımlılığında skor yapacaklarını da ileri sürmüşlerdir (Tennov, 1979). Feeney ve Noller'in (1990) bulguları Hazan ve Shaver'ın (1987) bulgularını yansıtmıştır.

Tablo 1.1. Üç Ana Bağlanma Stiliyle İlişkili Aşk Ölçümleri

Ölçüm	Güvenli	Çekingen	Kararsız
Aşk Stilleri	Eros (tutkulu aşk) Agape (özgeci aşk)	Ludus (oyun gibi aşk)	Mania (sahiplenici aşk)
Aşkın Bileşenleri	Yüksek yakınlık, tutku ve taahhüt	Düşük yakınlık, tutku ve taahhüt	Düşük yakınlık, tutku ve taahhüt
Üst Seviye Faktörler	Yüksek kendine güven (yüksek öz saygı ve partnerlerle bilinçli kaygı yokluğu); yakınlıktan kaçınma düşük, nevrotik aşk düşük	Yakınlıktan kaçınma yüksek, (ludus yüksek; eros, agape ve sevmeye düşük); öz güven düşük, nevrotik aşk düşük	Nevrotik aşk yüksek (endişe, bağımlılık ve idealleştirme yüksek), ihtiyatlı aşk düşük (arkadaşlık, pragmatizm); özgüven düşük, yakınlıktan kaçınma düşük

Kaynak : J. A. Feeney'in, (1999), "Adult Romantic Attachment and Couple Relationships" adlı kitabından J. Cassidy & P. R. Shaver (1999), "*Handbook of Attachment: Theory Research and Clinical Applications*" (s.358).

Feeney ve Noller 'ın (1990) kendi çalışmalarındaki güvenli bağlanan denekler daha olumlu aile ilişkileri bildirme eğiliminde olup diğerlerine karşı güven verici davranışlara sahip oldukları bulunmuştur. Çekingen denekler, diğerlerinin güvensizliğini ölçen ölçek kalemlerini ve onlardan belli bir mesafeyi korumak için ilgili arzuyu seçme eğiliminde olarak bulunurken, endişeli/kararsız yanıt vericilerin kendi ebeveynlerini destek vermeyen olarak algılamaları beklenmekteydi. Bu bireylerin diğerlerine bağımlı ve ilişkilerde bağımlılık için yoğun bir arzu açıkladıkları da rapor edilmiştir.

Her grubun kişiler arası etkileşim stili arasında elde edilen aykırılıklara rağmen, Feeney ve Noller (1990) insan ilişkileri ve benliğin genel görüşlerine değinen zihni model bildirimlerinin özellikle romantik aşk hakkındaki inanışlara değinen kalemlerden çok daha güçlü olarak üç bağlanma stili arasında ayırt edildiğini bildirmektedir (s.286). Bu, birinin diğerleriyle etkileşiminin muhtemelen kendi bağlanma stili tarafından güçlü olarak etkilendiğini, çünkü birisinin bağlanma stiline algılanan faydalar ve kişiler arası ilişkilerin tehlikeleri hakkında genel görüşleri yansıttığını savunmaktadır. Bu çalışma, öz saygıda önemli bağlanma stili farklılıkları da bulmuştur. Güvenli denekler öz saygıyı ölçen tüm ölçekler hakkında en yüksek skorları, kendi bilinç endişesini ve yerine getirilmemiş umutları ölçen ölçeklerde en düşük skorları elde etmişlerdir. Çekingen katılımcılar romantik, ideal aşk ve aşık olmayı ölçen ölçeklerde en düşük skoru almışlardır. Endişeli/kararsız denekler mania, saplantılı endişe, duygusal bağımlılık, partnere güven ve agape'yi ölçen ölçeklerde yüksek skorlar elde ederken arkadaşlık ölçümlerinde de düşük skorlar elde etmişlerdir. Açık şekilde bu son grup aşk ilişkilerine aşırı bir yaklaşımı iddia etmektedir.

Birkaç on yıldır erişkin bağlanması üzerindeki araştırma Bowlby'nin yaptığı (en az) iki doğru iddiaya inanç üzerine büyük oranda dayanarak gelişmiştir: “Bebeklikte kurulan bağlanma örüntüleri, yaşam süresi boyunca nispeten istikrarlıdır ve çift- bağ ilişkileri bağlanmanın prototip erişkin örneklemesidir”. Feeney (1999) bağlanmanın, bebek ve çocuklara yaptığının nerdeyse aynı şekilde romantik ilişkide partnerlere fayda sağladığını ileri sürmektedir. Daha spesifik olarak, yakınlık sağlama, ayrılık protestosu, güvenli temel ve güvenli liman gibi -bebek bağlanma bağlarının tüm ana özellikleri- kavramlar en fazla evlilik, ve birbiriyle sözleşmeli

evlilik dışı ilişkilerle sıklıkla aşırı derecede ilişkilidir. Feeney'e (1999) göre, "kişi partnerden huzur ve güven trerir, partnerle olmak ister (zellikle gerilim zamanlarında) ve partner, ulaşılabilir olmayacağı şeklinde tehdit ettiğinde protesto eder" (s. 356). Gerçekte bu güvenli temel örüntüler, bebek ve erişkin bağlanma ilişkilerinin her ikisinde de ortak bağlantı olarak görülmektedir (Waters, Merick, Teboux, Crowell ve Albersheim, 2000).

1.9.4. İlişi Deneyimlerinin İçsel alışan Modeller zerine Etkisi

Bowlby erken dönem bağlanmalarının yaşam süresi boyunca bir kişiyi etkileme mekanizması olarak çalışma modellerini kavramsallaştırmıştır. Bağlanma figürlerinin cevap verme yeteneği ve uygunluğu hakkında gelişen bireylerin gelişen beklentileri, bireylerin hisler, ve sonraki ilişkilerindeki davranışına rehberlik eden bu figürlerin çalışma modellerinde yansıtılır. Collins ve Read (1994) bireylerin içsel çalışan modellerinin bir hiyerarşisini geliştirdiklerini ileri sürmektedirler. Collins ve Read'e (1994) göre, ilişkinin özel tipleri için modeller orta seviyede dururken ve özel ilişkiler için (rn, anne, eş) modeller en düşük seviyede mevcutken, hiyerarşinin zirvesinde genelleştirilmiş modellerin bir seti durmaktadır. Collins ve Read (1994) alışma modellerinin birbiriyle ilişkili dört unsuru içerdiğini de ileri sürmektedirler. Bunlar: "Bağlanmaya ilişkin deneyimlerin hatıraları; bağlanmaya ilişkin kendi ve diğerlerinin inanışları, tutumları ve beklentileri; bağlanmaya ilişkin amaçlar ve ihtiyaçlar ve bu amaçları başarma için yapılan planlar" (Feeney, 1999, s.363) (Tablo 1.2).

Tablo 1.2. İçsel Çalışan Modellerde Bağlanma Grubu Farklılıkları

	Güvenli	Çekingen	Kararsız
Hatıralar	Sıcak ve sevecen ebeveynler	Soğuk ve reddedici anneler	Adil olmayan babalar
Bağlanmaya ilişkin inanışlar, tutumlar	Kendinden şüphe az, kendini beğenme yüksek	İnsan güdülerinden şüpheli	
	Diğerlerince genellikle sevilen	Diğerleri inanılır veya güvenilir değil	Anlaması karmaşık ve zor diğerleri
	Genellikle iyi niyetli ve iyi kalpli diğerleri	Ebeveynler ve diğerlerinin doğruluk ve dürüstlüğünden şüphe	İnsanlar kendi yaşamlarının üzerinde az kontrole sahiptir
	Genellikle inanılır, güvenilir ve özgeci (fedakar) diğerleri	Sosyal durumlarda güven yokluğu	
Bağlanmaya ilişkin hedefler ve ihtiyaçlar	Kişiler arası olarak yönelimli	Kişiler arası olarak yönelimli değil	
		Mesafeyi koruma ihtiyacı	Aşırı yakınlık arzusu
	Samimi ilişkiler arzusu	Özerklik ihtiyaçlarını tatmin etmek için sınırlı yakınlık	Özerkliğin daha düşük seviyelerini araştırma
	İlişkilerde yakınlık ve özerklik dengesi arama	Başarma gibi amaçlara daha büyük ağırlık koyma	Reddedilmekten korkma
Planlar ve Stratejiler	Üzüntüyü bilme	Kızgınlığı keserek üzüntüyü yönetme	Üzüntü ve kızgınlığın yükselen gösterimleri
	Yapılandırıcı biçimde olumsuz etkiyi hafifletme	Duygusal gösterimlere ilişkin stresi minimize etme,	Kabul kazanmaya uyumlu ve arzulu
		Aşırı yakınlıktan geri çekilme	

Kaynak : J. A. Feeney, (1999), “Adult Romantic Attachment and Couple Relationships” adlı kitabından J. Cassidy & P. R. Shaver (1999), “*Handbook of Attachment: Theory Research and Clinical Applications*” (s.358).

İçsel çalışan modeller, bireylerin diğerlerine bilişsel olarak, dokunaklı bir şekilde ve davranışsal olarak yanıt verme biçimini şekillendirmektedir (Feeney, 1999). Bilişsel alan kapsamında, içsel çalışan modelleri farklı uyarıcının özel yönlerine insanların ilgisi, ve böylece kendi çevrelerinden sonradan geri aldıkları ve kodladıkları şeyi etkileme üzerine odaklanmaktadır. İçsel çalışan modeller bireylerin çevrelerinde ne olduğunu anlama ve açıklama biçimini de etkilemektedir. Duygular alanı kapsamında, içsel çalışan modeller hem birinci hem de ikinci değerlendirmelere etki etmektedir. İkinci değerlendirmeler bilişsel işlemeyi bünyesinde bulundururken, birincil değerlendirmeler özel bir duruma birisinin ani duygusal yanıtını tanımlamaktadır. Sonraki durumda, bu tür bir işlem, başlangıç duygusal yanıtını sürdürmek, arttırmak veya azaltmak için potansiyele sahip olmaktadır. Son olarak Feeney'e göre (1999) içsel çalışan modeller, depolanan planlar ve stratejilerin aktifleştirilmesi yoluyla ve yeni plan ve stratejilerin inşası aracılığıyla davranışsal yanıtları etkilemektedir (s. 364).

1.9.5. İçsel Çalışan Modellerin İlişki Deneyimleri Üzerine Etkisi

İçsel çalışan modeller zamanla istikrarlı olma eğilimindedir ve birkaç faktör bu istikrarı beslemektedir. İlk olarak, bireyler, kendisi ve diğerleri hakkında inanışlarını destekleyen çevrelerde bulunmak eğilimindedirler. Örneğin kararsız bir dişi ve kaçınan bir erkekten oluşan ilişkilerin (partnerlerin özellikle mutlu olmaları gerekmez) sürdüğünü gösteren bazı kanıtlar bulunmaktadır (Feeney, 1999). Feeney (1999), şunu ileri sürmektedir: “Bağımlı, endişeli dişi, diğerlerine çok yaklaşmanın akılsızca olduğunu ileri süren kaçınan erkeğin inancını doğrulayabilir ve kaçınan erkek de, diğerlerinin ona göre aşk ilişkileriyle daha az ilgili olduğunu belirten

kararsız dışının inancını doğrulayabilir” (s.364). İkinci olarak, içsel çalışan modeller muhtemelen kendini ebedileştirecektir. Örneğin, sıklıkla diğerlerine güvenilip güvenilemeyeceğine dair sorular soran birisi, kendi orijinal korkularını onaylama ve reddetme olasılığını artırarak onlara koruyucu bir şekilde yaklaşabilmektedir. Üçüncü olarak daha önce tanımlanan bilgi işlem eğilimlerinin, mevcut içsel çalışan modelleri destekleyen biçimlerde, sosyal durumları yorumlayacak bireyleri uygun hale getirebilmektedir (Collins ve Read, 1994).

Gerçekte, istikrarı teşvik eden güçlere rağmen, içsel çalışan modeller değiştirilebilmektedir. Önemli ilişkiler ve diğer yaşam olayları birisinin bağlanma organizasyonunu ve ilgili çalışma modellerini değiştirebilir ve bu ilişkiler ve olaylar, bir bireyin önceden var olan beklentilerini boşa çıkardığında, değişikliğe yol açmada özellikle etkin olabilmektedir. Waters ve arkadaşları (2000) güvenli temel kullanımı ve bağlanma sınıflandırmalarında sürekliliği kanıtlayan bir uzun vadeli çalışma yürütmüşlerdir. 12 aylık, altmış beyaz, orta sınıf bebek Ainsworth’un “Yabancı Ortam”ında gözlenmiş ve her biri güvenli, kaçınan veya dirençli olarak sınıflandırılmıştır (Ainsworth ve diğerleri, 1978). Bu deneklerin ellisiyle 20 yıl sonra yeniden iletişim sağlanmış ve Erişkin Bağlanma Envanteri’ni (AAI) doldurmaları kararlaştırılmıştır (George ve ark., 1996).

Bağlanma teorisi, bazı talihsiz durumlar bakıcı davranışını değiştirmese, içsel çalışan modellerin sabit kalacağını kestirmektedir. Buna göre, bu araştırmacılar, bağlanma sınıflandırmasındaki herhangi bir değişikliğin olumsuz yaşam olaylarıyla ilişkili olacağını ileri sürmüşlerdir. Sonuç olarak her bir katılımcının Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI), yaşanan olumsuz yaşam koşullarıyla tanımlanmıştır.

Bunlar; a) ebeveynin kaybı, b) ebeveyn boşanması, c) ebeveyn veya çocuğun yaşamı tehdit eden hastalığı, d) ebeveyn psikiyatrik hastalığı ve e) fiziki veya cinsel suistimal. Waters ve arkadaşları (2000) bebeklikte birinin annesiyle güvenli bağlantısını 20 yıl sonraki Erişkin Bağlanma Envanteri'ni (AAI) bağlanma güvenliğiyle önemli ölçüde ilintilemiştir. Bu araştırmacılara göre, bu bulgu, yaşam süresinin büyük kısmı boyunca bireysel bağlanmanın sabitliği için kanıt sağlamaktadır. Böylece Waters ve arkadaşları stresli yaşam olaylarının erken dönem erişkinlikte güvenli bir bebeğin güvensiz olma ihtimalini de doğrulamışlardır.

1.9.6. Erişkin Romantik Bağlanması

Feeney (1999), kişilerin romantik ilişkilerinin niteliğini keşfederken, bakıcılarla erken dönem deneyimlerine başvurmanın insanlar için olağandışı olmadığını bildirmektedir. Hem psikanalitik hem de yaşam süresi gelişimsel teorisyenleri, bir bireyin kendi gelişimsel hikayesinin romantik bir partnerle davranışını şekillendirmede önemli bir rol oynadığını ileri sürmektedirler. Bu birlikteliğin doğasını ve ölçüsünü deneysel olarak açıklığa kavuşturacak önceki çabalar, deneğin çocuklukta deneyimlerinin geriye dönük hesaplarına güvenmeleriyle sınırlı olmaktaydı. Ancak, Erişkin Bağlanma Envanteri'nin (AAI) keşfi, çocukluk ilişkilerinin çalışma modellerinin güncel bağlanma ilişkileriyle nasıl ilintilendirilebileceğini düşünmek için araştırmacılara olanak sağlamıştır.

Erişkinlerin bakıcılarıyla çocukluk deneyimlerinin hatıraları hakkında bilgi sağlamasına ilaveten, Erişkin Bağlanma Envanteri'nin (AAI), bu erken dönem deneyimlerin birinin bağlanmaya ilişkin mevcut ruh halini nasıl etkilediği hakkında

bilgi almak için de kullanılmaktadır. Bu ölçümde doğal varsayım, bireylerin kendi deneyimlerini organize etmek için kullandıkları dilin kendi bağlanma temsillerini yansıtmasıdır (Black ve Shutte, 2006). Roisman, Madsen, Henninghausen, Sroufe ve Collins (2001) tarafından yürütülen boylamasına çalışma, 19 yaşında Erişkin Bağlanma Envanteri'nin (AAI) tarafından ölçülen genç erişkinlerin bağlanma temsillerinin 20 yaşlarının başları boyunca romantik partnerlerle etkileşimlerinin niteliği ve erken dönem ergenlikte ebeveynlerle ilişkilerinin niteliği arasındaki birlikteliğe aracılık ettiğini göstermiştir. Bu bulgular ebeveynlerle önceki deneyimlerin sonradan romantik partnerlere davranışına tesir eden, bireyin bağlanma temsillerine etki ettiği şeklindeki bağlanma teorisinin iddiası için ayrıca kanıt sağlamaktadır.

1.9.7. Romantik Partnerlerle Duygulanım Düzenleme

Enlemesine çalışmalar, önemli ölçüde daha az zamanda tamamlandıklarından bağlanma olayını çalışmak için yaygın olarak kullanılmaktadır. Boylamasına çalışmaya benzer şekilde bu çalışmalar da romantik partnerlerle etkileşimlerdeki değişikliklerle bireyin Erişkin Bağlanma Envanteri'nin (AAI) sınıflandırmalarının ilintilenmesini de göstermektedir. Erişkin bağlanması hakkındaki araştırmanın büyük odağı duygu düzeni üzerinde merkezlenir, ki bu insanların olumsuz duyguyla nasıl başa çıktıklarıdır. Feeney'e göre (1999) "Bağlanma stilindeki farklılıkların bakıcılarla üzüntüyü düzenleyen deneyimlerini yansıtacağı düşünülür. Bu deneyimler aracılığıyla bu bireyler duygusal deneyimi organize etme ve olumsuz hislerle başa çıkma için stratejiler öğrenirler ve bu stratejiler diğer üzüntü verici durumlara uygulanır" (s. 358).

Yaşamın erken döneminde bakıcılarla deneyimler, ilginin doğasını etkiler ve özellikle stresli durumlar altında kendi bağlanma figürlerinin yanı sıra kendi çocukları için yetişkinlere destek sağlar. Hassas ilgi alıcıları olan bireyler kısmen diğerlerinin desteği ve tesellisine bağlı olarak üzüntüyle başa çıkmayı öğrenebilirler. Deneyimleri, ilginin uygun olması ve destek tiplerinin büyük ihtimalle diğerlerinin üzüntüsünü yatıştırması kapsamında koşulları öğrenmek için onlara çeşitli fırsatlar verir. İdeal olarak zamanla bu bireyler empati için büyük bir kapasite geliştirmelidir. Gerçekte araştırma, üzüntülüken güvenli bireylerin hem kendi bağlanma figürlerine destek sağlamasının hem de zor durumda kaldıklarında partnerlerine güvenmelerinin daha olası olduğunu göstermektedir (Black ve Shutte; Simpson, Rholes, Orina ve Grich, 2002).

Diğer taraftan sürekli reddedilmiş bireyler (kaçınma sınıfı altında olanlar), desteksiz ve bağımsız olarak kendi üzüntülerini yönetmeyi öğrenecektir. Güvenli benzerlerine göre partnerlerine daha az destek de sunan bu bireyler diğerlerinin destekten ne zaman faydalanabileceklerini, imdat işaretinin ipucunun ne olduğu ve hangi tip alanların muhtemelen en faydalı olacağını keşfetmek için sınırlı sayıda fırsata sahip olacaktır. Nihai olarak istikrarsız ve öngörülemez ilgi almış bireyler de (endişeli/kararsız sınıfı altında olanlar) ne zaman özenli ilginin uygun olduğu, ne zaman diğerlerinin bu tür ilgiyi beklemek için yeterince gerilimli olduğu ve ne tip ilginin en faydalı olduğunu belirlemeyi zor bulacaktır. Üstelik, Simpson ve diğerlerine göre (2002) “bu tür kişiler kendi ilişkilerinde tehdit algılama için göreceli düşük eşiklere sahiptir ve kronik olarak terk edilmekten endişe ederler” (s. 600). Birlikte ele alındığında bu nitelikler sıklıkla ilişkiye bağlı üzüntüyü şiddetlendirir ve

bu bireyleri her ne pahasına olursa olsun partnerleriyle aşırı yakınlık kurmak için motive eder.

1.9.8. Romantik Bağlanma Stili ve İlişki Niteliği

Cohn, Silver, Cowan ve Pearson (1992) bakıcılarla, bağlanma ilişkilerinin çalışma modellerinin çiftlerin gözlemleri ve evlilik tatmininin kendi raporlarıyla ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceğini araştırmışlardır. Erişkin Bağlanma Envanteri'ne göre güvenli olarak sınıflandırılan erişkinlerin, güvensiz olarak sınıflandırılan erişkinlere göre kendi eşleriyle etkileşimlerinde sevgilerini daha iyi düzenleyebileceklerini, bu nedenle daha uyumlu bağlanacaklarını ve daha az çatışma yaşayacaklarını öngörmüşlerdir. Sonuçlar, erişkinlerin bağlanma ilişkilerinin çalışma modellerinin hem evde hem de laboratuvar ortamında gözlemciler tarafından değerlendirildiği şekilde kendi evlilik ilişkilerinin kalitesiyle ilişkili olduğunu açıklamıştır. Yazarlar, Erişkin Bağlanma Envanteri'nde (AAI) güvenli olarak sınıflandırılan kocaların, güvensiz benzerlerine göre daha az çatışma ve daha olumlu etkileşimler tarafından karakterize edilen ilişkilerin parçası olmasının olası olduğunu bulmuşlardır. Önemli ortaklıklar kadınlar için tespit edilmemiştir. Ancak ilginç şekilde, Erişkin Bağlanma Envanteri (AAI) sınıflandırmaları, çift iletişim veya evlilik tatminini, kendi kendine raporlama ölçümleriyle ilişkili bulmamıştır. Diğer çalışmalar erişkinlerin bağlanma çalışma modellerinin, kendi kendini raporlayan ölçümlerin evlilik tatminiyle bağlantılı olmadığını benzer olarak bulgulamıştır. Kobak ve Sceery (1988) örneğin kolej öğrencilerinin erişkin bağlanma sınıflandırmalarının, kendi kendini raporlamalarına göre akran raporlarında daha doğru olarak yansıtıldığını bulmuştur.

Black ve Shutte (2006) de romantik partnerlere davranış ve sonraki hisler hakkında ve kişinin ebeveynlerle çocukluk deneyimleri arasındaki ilişki üzerinde araştırma yürütmüşlerdir. Kendi çalışmalarında denekler psikolojiye giriş sınıfındaki 205 lisans öğrencisini içermekteydi. Katılımcılar beş sıfatla kendi ebeveynlerinin her birini tanımlamalarının ve her bir sıfatı niçin seçtiklerini resmeden bir çocukluk hatırasını açıkça söylemelerinin istendiği Erişkin Bağlanma Envanteri'nin (AAI) küçük bir kısmını doldurmuşlardır. Gruba, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE, Armsden ve Greenberg, 1987) ve Brennan ve Shaver'in (1995) Erişkin Bağlanma Ölçekleri de dahil edilmiştir. Sonuçlar anneleriyle daha olumlu ve sevme ilişkisine sahip bireylerin daha kolaylıkla diğerlerine güvendiklerini ve kendi partnerlerinden teselli isteme ve açılmalarının daha olası olduğunu göstermiştir. Babalarıyla daha olumlu ve sevme ilişkilerine sahip olanlar da benzer profillere sahip çıkmışlardır.

1.10. Olası Bir İlişkiyi Eş İçin Çekici Kılan Nedir?

Bağlanma kuramı bakış açısından insanların duygusal destek, bakım ve cinsel doyum gereksinimleri gibi, doğal olarak toplumsal (sosyal) ilişkilerle karşılanabilen gereksinimleri vardır. Kuramsal olarak, her gereksinim özgül toplumsal ipuçlarına (sinyallere) tepki vermesi amaçlanan farklı bir davranışsal sistem tarafından düzenlenip kontrol edilir. Bu nedenle, bu ipuçlarını sergileyen ya da veren kişiler bizi çekmelidir. En temel gereksinimin (hissedilen güvenlik) bağlanma sistemi tarafından kontrol edildiğini ve bu sistemin bütün yaşam boyunca benzer bir biçimde işlev gördüğünü varsayarsak, olası bir ortağın en önemli özellikleri arasında tanışıklık ve

olumlu tepkisellik bulunmalıdır. Bunlar bebeklik ve çocukluk sırasında bağlanma kişisi seçiminde merkezi öneme sahip oldukları gösterilen özelliklerdir.

Kişilerarası çekicilik, bir çok ilişkinin yalnızca ilk evresini değil, aynı zamanda Berscheid ve Walster (1974) ve Rubin'in (1973) öncü çalışmalarında yakın ilişkiler alanının başlangıç noktasını da oluşturur. Diğer bir deyişle, yakın ilişkiler alanı "kişilerarası çekicilik" ile başlar. Örneğin, değerleri, tutumları, görüşleri hatta fiziksel özellikleri bizimkilere benzeyen insanlar bizi çekerler (Hinsz, 1989; Rubin, 1973). Birisini daha başlangıçtan sevmeye başladığımız sürece, karşılaşma sıklığı çekiciliği artırır (Zajonc, 1968). Toplumsal olarak olumlu tepkisel çocuklar akranları için daha çekicidirler (Rubin, 1980). Sosyalleşebileceğimiz bütün insanlar arasında en çok bize yakın oturan ya da çalışan insanları seçeriz (Festinger, Schachter ve Back, 1950; Newcomb, 1950). Sık sık gülümseyen, şakacı ve bizi güldüren insanları sevmek eğilimindeyizdir (Folkes ve Sears, 1977) Bizi çekici bulan kişiler bizim için özellikle çekicidirler (A.P. Aron ve ark., 1989). Kaygı (Dutton ve A.P. Aron, 1974; Hatfield ve Rapson, 1987) ve toplumsallık isteği (Schachter, 1959) çekiciliği artırmak eğilimindedir.

Bu veriler tanışıklık ve olumlu tepki olasılığının bir başka kişiye çekimi arttırmak eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bize benzeyen, (görünüş, tutumlar vb. açısından) bizi seven, gülümseyen ya da bizi gülümseten herhangi bir kişi, tanıdık olmayan, tepki vermeyen bir kişiden daha güvenilebilir, yaklaşılabilir ve dolayısıyla daha çekici olarak algılanmak eğilimindedir. Öyle görülüyor ki, kaygı bir başka kişinin yakınlarında olma gereksinimini arttırmakta ya da o kişinin güvenlik

sağlama gizil gücünü daha çarpıcı kılmaktadır. Bağlanma kuramına göre kaygı birilerine yaklaşmak için bir işarettir.

Ancak, kişilerarası çekiciliği güdüleyen tek davranışsal sistem bağlanma değildir. Yetişkin sevgisi (love) bağlanma, bakım ve cinsel birleşmenin birlikte bir işlevi olarak kavramsallaştırılabilir (Shaver ve ark., 1988), böylece, kuramsal olarak, çekicilik bir kişinin bağlanma, bakım ya da cinsel gereksinimlerini bir başka kişinin doyurması olasılığını görmesinin bir sonucu olabilir. Bir başkasının çekiciliği, böylece istenen ve aranan türden ilişkiler ve doyurulma olasılığı bulunan türden gereksinim ya da arzular tarafından belirlenmektedir. Bağlanma kuramı bakışı açısından, çekiciliğin çok değişik biçimler alabilen özellikleri küçük sayıda kavramsal kategoriye indirgenebilir. Hazan ve Shaver'a (1987) göre bu kategoriler her biri farklı ve belirgin ipuçları tarafından ateşlenen yakın ilişkilerle ilgili davranışsal sistemlere karşılık gelirler.

Örneğin, bakım sistemi bebeksi yönlere, yani sıkıntıya (distress) ve incinebilirliğe tepki verir. Aynı sistem yetişkinlerin durumunda korku ya da güçsüzlüğe ilişkin açılmaları (disclosure) ya da savunmaları ihmal etmenin birlikte getirdiği incinebilirliği içerebilir (Hazan ve Shaver, 1987). Bakım sağlamak isteyen bir kişi, mantıksal olarak böyle bir bakıma gereksinimi olan birisini çekici bulmak eğilimindedir. Bakım hedefleri ile ilişkili ipuçları, yeterince araştırılmayan bir kişilerarası çekicilik kategorisi oluşturmaktadır. Bunun nedeni, böylesi araştırma ve çalışmaları özendirebilecek bir kuramın yokluğu olabilir (Shaver ve ark., 1988). Ayrıca, kişilerarası çekicilikle ilgili bir çok çalışma, ergenler ve genç yetişkinler üzerinde yapılmaktadır. Bu gruplar için ise bakım görece az gelişmiş ya da daha az

çarpıcı bir gereksinim olabilir. Gerçekten, böyle ipuçlarının ilişkililik derecelerini belirleyen yaşla ilgili değişiklikler vardır. Bir çalışma (Fullard ve Reiling, 1976) tercihte yetişkin yüzlerine görece bebek yüzlerine doğru gelişimsel bir kayışı belgelemiştir. Yetişkinlikten önce, hem erkek ve hem de kızlar yetişkin yüzü fotoğraflarını tercih etmişlerdir; yetişkinlikten sonra ise bebek yüzlerine bakarak daha fazla zaman harcamışlardır (Hazan ve Shaver, 1987).

Cinsel gereksinimlerine doyum arayan bir kişi, cinsel ulaşılabilirlik, ilişkiye hazırlık ve cinsel değer işaretleri veren birisini çekici bulmalıdır. Cinsel ilişkilerde, çekici bir fiziksel görünüm çok önemli olabilir (E. Walster, Aronson, Abrahams ve Rotmann, 1966). Ayrıca, fiziksel olarak çekiciliğin ne olduğu konusunda kültürler ve yaşlar arasında oldukça büyük bir tutarlılık vardır. Fiziksel çekiciliğin ne anlama geldiğine ilişkin bu tutarlılık, gençlik ya da sağlıkla ilişkili (düzgün deri, duru gözler, beyaz dişler, canlı yürüyüş) özellikleri içerir. Olası bir cinsel eşte, özellikle bir kadın tarafından değerlendirilen bir erkekte, ayrıca popülerite, zenginlik, fiziksel güç, zeka ve şakacılık gibi toplumsal konum ve olanak kanıtları aranabilir (Buss, 1985).

Romantik aşk bağlanma, bakım ve cinsellik öğeleri içerdiğinden, kişinin "Ben aşığım" biçimindeki kendi yüklemesi diğer kişinin özellikle olumlu tepkisel, bakım gereksinimi içinde ya da cinsel olarak "hazır" olduğunun farkına varılması sonucu olabilir (Hazan ve Shaver, 1987). Bu yanlış anlama ve karışıklıklarla sonuçlanabilir: Olumlu tepkisellik her zaman cinsel ilgi anlamına gelmez, cinsel ilgi de her zaman genel olarak olumlu tepkisellik demek değildir ve bakım görme isteği yanlış olarak, ortada yalnızca bir tek bileşenin olmasına karşın, romantik aşkla ilgili düşlenen her şeyin gerçekleşmek üzere olduğu biçiminde yorumlanabilir (Fehr, 1988).

Birisini çekici bulduğumuzu söylemek, fiziksel ve/ya da psikolojik olarak o kişiye yakın olmak istediğimizi söylemektir. Bir bağlanma çerçevesi içinde, böylesi bir yakınlık arayışını neyin güdülediği, hangi toplumsal davranışsal sistemin etkinleştirildiğine bağlıdır (Hazan ve Shaver, 1987). Hazan ve Shaver'a (1987) göre,

“Kişilerarası çekiciliği böyle kavramsallaştırma, pek çok kişilerarası çekicilik etmenin kavramsal olarak anlamlı birkaç kategoriye indirgenmesini olanaklı kılar. Bu, kendi başına çekiciliğe ilişkin anlayışımızı, bu etmenlerin yalnızca belgelendirilmelerinden daha çok genişletmektedir. Ancak, bizim görüşümüze göre, bağlanma kuramının bu alandaki gerçek gücü, sınırlandırmanın ötesinde, bir kişinin belirli özelliklerinin ne zaman ve niçin çekici olması gerektiğine ilişkin açıklamaya geçebilme yeteneğidir” (s.511-512).

1.10.1. Bir İlişki Nasıl Biçimlenir ve Gelişir?

Bazı çekimler gelişerek ilişkilere dönüşürlerken bazıları gelişmez ve dönüşmezler. Ayrıca, bir kez biçimlendikten sonra ilişkilerin genellikle zamana bağlı olarak değişmek eğiliminde oldukları varsayılır ve böyle olduğu oldukça iyi belgelenmiştir (Hazan ve Shaver, 1987). Başlama noktasındaki bir ilişkinin gelişmiş bir ilişkiden farklı olduğu açıktır ve neyin niçin değiştiğini ortaya çıkarmak ilişki araştırmacıları için önemli bir görevdir. Zaten konu bir çok çalışmanın odak noktası da olmuştur (Altman ve Taylor, 1973; Kerckhoff ve K.E. Davis, 1962; G. Levinger 1983; Lewis, 1973; Murstein, 1976; Reiss, 1960). Genel olarak, bütün yakın ilişkiler

için tek düze bir evreler ardışıklığı kimlikleme girişimi büyük güçlüklerle karşılaşmıştır (Huston ve ark., 1981).

Bir bağlanma kuramı bakışı açısından, herhangi bir yaşta iki birey arasında bir yakın ilişkinin biçimlenmesi, en yaygın görünümü ile, fiziksel yakınlık bağlamı içinde gözlenir. Diğer bir deyişle, bir bağlanma ilişkisinin biçimlenebilmesi için yakınlığı özendirici sağlam bir gücün olması gerekir. Bebeklikte, yakınlık bağlanma sistemi ve bebeğin güvenlik gereksinimi tarafından düzenlenip kontrol edilir. Yetişkin romantik ilişkilerinde, cinsel birleşme sisteminin (cinsel çekim) bağlanmanın biçimlenmesi doğrultusunda ilk adım olan yakınlık arayışı için, bir başka öncelikli özendirici olduğu ileri sürülmektedir (Hazan ve Shaver, 1987).

Yakınlık arayışı güdüsünün yetişkinler için bebekler için olduğundan biraz daha farklı ve karmaşık olduğu ileri sürülmekle birlikte, en sonunda bir bağlanma ilişkisine dönüşebilecek bir ilişkide ilk evre iki grupta dikkate değer ölçüde benzerdir (Shaver ve ark., 1988). Aşık olmuş bir yetişkin gibi, bebeğin kafası hedef kişinin olumlu tepkiselliği ile meşgul ve onun için uyanıktır. Dahası, yetişkinler için olduğu kadar, bebekler için de, duygusal durum hedef kişinin davranışına bağlıdır. Hedef kişinin olumlu tepkiselliği genellikle güvenlik ve mutluluk, olumsuz tepkiselliği ise kaygı ve sıkıntı yaratır (Ainsworth ve ark., 1978; Tennov, 1979). Bebekle bakıcı ve yetişkin aşıklar arasındaki ilişkilerin her ikisinde de zorlu güçler bireyleri birbirlerine çekerler ve bazı durumlarda onları aralarında duygusal bir bağın gelişmesine yetecek kadar uzun bir süre birlikte tutarlar. Bunların her ikisinde de yakın fiziksel temas böyle bir bağın biçimlenmesini kolaylaştırır. Yalnızca ana babalarla çocuklar ya da yetişkin aşıklar arasında uzun süreli bedensel temas normal sayılır (Berscheid ve

Graziano, 1979). İyi ya da kötü, yakın temas gereksiniminin gerekliliği eninde sonunda azalır (Fisheer, 1992; Traupmann ve Hatfield, 1981).

Bağlanmanın güvenli sığınak bileşeninin yakınlık bağlamı içinde gelişmesi beklenir. Bununla tutarlı olarak, araştırma sonuçlarına göre karşılıklı çekim ve cinsel tutkunun en önemli olduğu zamanlar bir ilişkinin ilk zamanlarıdır fakat romantik bir eşin rahatlık ve duygusal destek sağlama derecesi giderek artan bir önem kazanır (Reedy, Birren ve Shaie, 1981). Bağlanma kuramı sözcükleri ile, eninde sonunda en önemlisi eşin sağlam bir güvenli sığınak işlevi görüp görmediği konusu olur.

Karşılıklı çekim ve cinsel ilgi çiftleri bir araya getirebilir, fakat eşler birbirlerinin rahatlama ve güvenlik gereksinimlerini doyumakta başarısız olurlarsa, sonucun doyumsuzluk olması olasılığı yüksektir. Kotler (1985) evlilik bağlarının gücünü en iyi yordayıcının cinsel çekimden çok, uygun ve olumlu tepkisel bakımın olduğunu ortaya koymuştur.

Ana babaların çocuklarına bir yaşam boyu bağlandıklarını varsaymak hiç de yanlış olmaz. Bu bağlanma genelde sorgulanmaz ya da çözülmez. Ancak, akranlar arası bağlanma biraz daha zayıf, iç ve dış etkilere daha açık olmak eğilimindedir (G. Levinger, 1976). Olasıdır ki, yalnızca uzunca bir dönem sonra ya da açık bir bağlanma gerçekleştikten sonra, bir akran ilişkisi, ana babanıninkine yaklaşır ve belli bir kesinlikle bir güvence üssü işlevi görebilir. Örneğin, evlilik ölünceye kadar eşe bakmak için kamuya verilmiş yasal olarak bağlayıcı bir sözü içerir (Hazan ve Shaver, 1987).

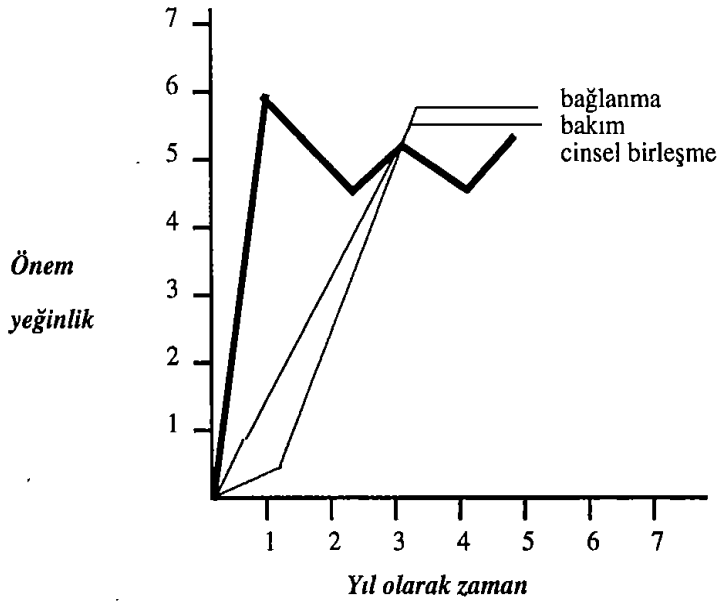
Daha önce betimlenen üç tanımlayıcı bağlanma özelliği açısından (Şekil 1.3'te gösterilmiştir) bağlanmanın biçimlenmesi sürecinin her yaşta aynı ardışık sırayı izlediği düşünülmektedir: yakınlık arayışını, güvenli sığınak arayışı, onu da bir güvence üssünün kurulması izlemektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Kuşkusuz, bazı durumlarda süreç tamamlanmayacaktır. Daha önce de bahsedildiği gibi, bebek-bakıcı ve yetişkinlerde eşler arası bağlar arasındaki temel farklılık öncelikli olarak yakınlık arayışı güdüsündedir. Öngörülen süreç Şekil 1.5'de özetlenmiştir.

Bir bağlanma kuramı bakış açısı, zamanla yakın ilişkilerin nasıl gelişip değiştiğine ilişkin anlayışa katkıda bulunmakta ve tekrar tekrar belgelenen ve betimlenen olgulardan bazılarının açıklanmasında yardımcı olmaktadır. İlişki gelişimi ile ilgili bağlanma kuramı görüşü yakın ilişkilerin zaman içinde aldığı yolun önemli bazı özelliklerinin açıklanmasında kolaylık sağlamaktadır; ayrıca, ilişkilerin gelişiminde önemli kilometre taşlarının hem doğası ve hem zamanlamalar ve dönüşümlere ilişkin örtülü yordamalarda bulunur (Hazan ve Shaver, 1987). Model, bir çift ilişkisinin her biri ayrı bir davranışsal sisteme karşılık gelen üç bileşeni (bağlanma, bakım ve cinsel birleşme) giderek bütünleşir. Bu bütünleşmenin Sternberg'in (1986) aşkın değişik bileşenlerinin zaman içinde gelişimi ile ilgili önerisine benzeyen gelişimsel seyri Şekil 1.6'da gösterilmiştir.

İLİŞKİ EVRESİ	BAĞLANMA DAVRANIŞLARI
Başlangıçtaki çekim	Yakınlığı koruma
Kurulmuş ilişki	Yakınlığı koruma, güvenli sığınak
Amacı koşullarına göre düzeltilmiş ortaklık, uzun süreli ya da bağlanılmış ilişki	Yakınlığı koruma, güvenli sığınak, güvence üssü

Şekil 1.5. Bağlanmanın Biçimlenmesi Sürecine İlişkin Bir Model

Kaynak: Hazan, C., & Shaver, P.R. (1987), “*Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process*”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524



Şekil 1.6. Üç Davranışsal Sistem Açısından Tipik Bir Yetişkin Bağlanma İlişkinin Gelişimsel Seyri

Kaynak: Hazan, C., & Shaver, P.R. (1987), “*Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process*”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524

1.10.2. İnsanların İlişkilerdeki Düşünce, Duygu ve Davranış Biçimleri Bakımından Farklılıkları

Bu noktaya kadar yakın ilişkilerin normatif (kuralsal) yönleri vurgulanmıştır. Ancak, insanların birbirleri ile ilişki kurma biçimlerindeki çok büyük değişkenlik görmezlikten gelinemez. Bazı insanlar sırdaşlığa varan yakın ilişkiden korkarlarken başkaları bundan hoşlanırlar (Hatfield, 1984). Bazıları başkalarına aşırı ölçülerde açılırlarken bazıları çok az açılır ya da hiç açılmazlar (Altman ve Taylor, 1973). Romantik ilişkilere girme, oyun oynama ile faydacılık (pragmatizm) arasında değişir (C. Hendrick ve S. Hendrick, 1986). İlişkiler tutkudan yoksun bağlanmayı ya da bağlanmadan yoksun tutkuyu içerebilirler (Sternberg, 1986). Eşler birbirlerinin sorun yaratan davranışlarını özyapı (karakter) çatlaklarına yükleyebilir ya da durumsal etmenler bakımından açıklayabilirler (Fincham, Beach ve Nelson, 1987). Çatışmaya tepki olarak eşler geri çekilebilir ya da uyuşabilirler (accomodate) (Rusbult, Zembrodt, 1983). İletişim açık ve tutarlı ya da savunmacı ve düzensiz olabilir (Bretherton, 1990). İlişkiler onlara karışan insanlar kadar çeşitlidirler.

Ülküsel olarak, ilişkilerdeki bu çok çeşitlilik daha başa çıkılabilir bir sayıda kavramsal kategoriye indirgenebilir. Main ve arkadaşlarının (1985) da gördükleri gibi, toplumsal çevre bir bireyin güvenlik arttırıcı yakınlık kurma girişimlerine tutarlı bir biçimde olumlu tepkisel ya da tutarlı bir biçimde tepkisiz olarak algılanabilir. Bu önemli sorunun bebeklik ve yetişkinlikte aynı görüldüğünü varsayarak, önemli bireysel farklılık kategorilerinin de özde aynı olduğu kabul edilebilir (Hazan ve Shaver, 1987). Tam olarak aynı davranışların görülmesi beklenemez, fakat hissedilen güvenliği korumak için aynı temel stratejilerin kullanıldığı söylenebilir (Shaver ve ark., 1989). Kuralsal (normatif) bağlanmayı vurgularken gerçekte güvenliği ya da

güvenli bağlanma türü önceki konularda betimlenmiştir. Bireysel farklılıkların tartışıldığı bu bölümde ise boyutun öbür ucunda yer alan güvensizlik üzerinde odaklaşılmaktadır.

Tutarsız olumlu tepkisellikle ilişkili strateji yani kaygılı/kararsız (takıntılı) bağlanma, başkalarının tutarlı olumlu tepkiselliğine güven eksikliği ile nitelik kazanır (Hazan ve Shaver, 1987). Bütün bir bağlanma davranışının yakınlığa ilişkin amacı hissedilen bir güvenlik durumuna ulaşmaktır. Kaygılı/kararsız (iki yönlü) bağlanma durumunda, bunun için çalışılır ve başkalarını yakında ve bağlanmış tutmak için çok büyük ruhsal enerji ve davranışsal çaba yatırımı ile zaman zaman başarılabilmesi mümkün olur. Bu yatırım kendisini, yeğinliği artan sıkıntı ifadelerinde ve azalmış keşif etkinliklerinde gösterir. (Hazan ve Shaver, 1987).

Yetişkin bağlanmasına ilişkin çalışmalarda, kaygılı/kararsız (iki yönlü) bağlanma ile romantik eşin olumlu tepkiselliğine takılıp kalmışlık arasında bir ilişki bulunmaktadır: kolayca aşık olma; aşırı kıskançlık; korku, kaygı ve yalnızlığa açık olma (ilişki sürerken bile); kendisine saygı düşüklüğü (Collins ve Read, 1990; Feeney ve Noller, 1990); ve daha yüksek düzeyde bir ilişki kopması ya da bozulması yaşamak gibi. Ayrıca, kaygılı/kararsız bağlananlar eşlerini, kendilerini bağlamaya isteksiz ve yetersiz ya da yeterince karşılık vermeyen bakıcılar olarak görmek eğilimindedirler (Kunce ve Shaver, 1991). Ayrım yapmadan, gelişigüzel ve özel alanlarda çok hızlı açılır (Mikulincer ve Nachshon, 1991) ve eşin duygu ve gereksinimlerine yeterli duyarlılığı göstermeksizin, kendi duygu ve gereksinimlerini açığa vururlar (Daniels ve Shaver, 1991). Eşleri ile girdikleri laboratuvar problem çözme görevlerinde kaygılı/kararsız denekler işlevsiz kızgınlık ifade etmek eğiliminde (Kobak ve Hazan, 1991) ve yeni bir ortamda arkadaş edinmede daha çok

güçlük çekmekteydiler (Hazan ve Hutt, 1991b). İşte kaygılı/kararsızlık dikkat dağılması, oyalanma ve optimal altı edimle (Hazan ve Shaver, 1990) ve bağlanma geçmişi tartışmalarında fazlaca taşkın ve dağınık konuşma ile ilişkili bulunmuştur (Main ve ark., 1985).

Tersine, kaçınmacı bağlanmanın tutarlı tepkisizlik sonucu olduğuna inanılmaktadır. Hissedilen güvenliği korumak için kaçınmacı strateji, özellikle stresli ve sıkıntılı koşullarda, yakın (sırdaş) sosyal temastan ve sosyal olmayan etkinliklere ödünleyici katılımdan kaçınmayı içerir (Hazan ve Shaver, 1990). Yetişkin bağlanması ile ilgili araştırmalara göre, kaçınma, yakınlık korkusunda ve "yakın" ilişkilerde mesafeyi koruma eğiliminde kendisini gösterir. Kaçınma, ilişkilere kötümser yaklaşım ve görece yüksek bir ilişki çözülmesi ile bağlantılı bulunmuştur (Hazan ve Shaver, 1987). Ana baba ile çocukluk ilişkileri konusunda görüşme (mülakat) sorularını yanıtlarken, kaçınmacı bağlanmış yetişkinler; a) ülküleştirilmiş betimleyiciler kullanmakta fakat destekleyici örnekler sağlamada yetersiz kalmaktadırlar (Main ve ark., 1985) ve b) böyle örnekler için sınıdıklarında deri iletiminde başarısızlıklar göstermektedirler (Dozier ve Kobak, 1992). Birbirlerine açılan eşler karşısında rahatsızlık duymakta ve açılmaktan kaçınmaktadırlar (Mikulincer ve Machson, 1991). Ansızın din değiştirmeye (dönme) daha açıktırlar (Kirkpatrick ve Shaver, 1990). Akranları tarafından düşmanca görülmek eğilimindedirler (Kobak ve Sceery, 1990). İşlerini toplumsal etkileşimden kaçınmak için kullanırlar (Hazan ve Shaver, 1990) ve bağlanılmamış cinsel ilişkilere girmeye, gerilimi azaltmak için alkol ve başka maddeler kullanmaya eğilimlidirler (Brennan, Shaver ve Tobey, 1991).

Hazan ve Shaver'a (1987) göre;

“Kuramsal olarak, bu iki ana güvensizlik örüntüsü ana-baba ile başlayan gerçek bağlanma deneyimleri ile oluşturulan içsel çalışan modeller üzerine kurulmuştur. Tutarsız bir olumlu tepkisellik geçmişini yansıtması anlamında, kaygılı/kararsız strateji mantıksaldır” (Journal of Personality and Social Psychology, 52, 511-524).

Yakın ilişki örüntülerinin bir dereceye kadar güvenilmez olmalarını bekleme, yüksek uyanıklık düzeyi ve terk edilme, bakım görmeme korkusuna yol açabilir. Reddedilmelerle ya da fiziksel sevgi (dokunmaya dayalı) ve yakın duygusal anlatımlarda ketlenmelerle dolu bir geçmişin ışığı altında kaçınmacı strateji de eşit derecede mantıksaldır (Hazan ve Shaver, 1987). Böyle deneyimler yakınlıktan kaçınmaya, aşırı kendine yetme çabalarına ve dikkati başka yönlere çevirerek kaygıyı kontrol etme alışkanlığına neden olabilirler. Davranış ya da eylemlerin, tekrar tekrar doğrulanmayı özendirecek biçimde inanç ve kişilerarası şemaları izlediğini gösteren sosyal psikolojik araştırma bulguları, Synder ve Swan'ın (1978) araştırma bulgularıyla tutarlı olarak, içsel çalışan modellerin toplumsal davranış ve toplumsal bilgi işleme üzerinde kendini doğrulatici ya da gerçekleştirici (self-fulfilling) etkileri olabilir (aktaran Hazan ve Shaver, 1987). Örneğin, eşlerin bağlanma-ilişkili beklentileri doğrulama yeteneği temelinde seçtikleri yönünde kanıtlar vardır (Kirkpatrick ve K.E. Davis, 1994; Swann, Hixon ve De La Ronde, 1992).

Bağlanmadaki bireysel farklılıkların başka kuramsal yaklaşımlardan yola çıkan araştırmacıların ortaya çıkardığı kişilerarası farklılıklardan bir çoğunun temelini oluşturduğuna inanılmaktadır. Bağlanma ilişkilerindeki bireysel farklılıklara, çalışan içsel modeller aracılık ederler. Ek olarak ilişkiden

doyumsuzluğa ve çözülmeye katkıda bulunan bir çok işlev bozucu davranışın kökeninde güvensiz bağlanma olabilir (Hazan ve Shaver, 1987). Bağlanmada bireysel farklılıkların kararlılığı görüşünü destekleyen güçlere karşın, değişme her zaman olasıdır. Örneğin, bağlanılmazlık ya da reddedilme beklentilerini doğrulamayan ya da yalanlayan önemli bir tek ilişki deneyimi yetişkinlikte güvenli bir bağlanma ilişkisi kurma olasılığını artırır (Hazan ve Hutt, 1991a). Çoğu durumda, bu yalanlayıcı ya da geçersizleştirici (doğrulamayan) ilişki deneyimleri çocuklukta, ana-baba olmayan yetişkinlerle (örneğin, öğretmenler ve akrabalar) ergenlik sonu ya da yetişkinlik dönemi başlarında ise romantik eşlerle yaşanmıştır (Hazan ve Shaver, 1987).

Bebeklik ve çocuklukta değişimler üzerindeki çalışmalarla tutarlı olarak, en kararlı örüntü güvenli bağlanmadır. Yetişkinlerin bağlanma kategorilerine dağılımı (%55'i güvenli, %25'i kaçınmacı, %20'si kaygılı-kararsız) farklı bir çok ülkede bir çok araştırma tarafından doğrulanmaktadır (örneğin, Feeney ve Noller, 1990; Hazan ve Shaver, 1987; Mikulincer, Florian ve Tomacz, 1990). Oranlar Ainsworth'un "Yabancı Ortam" (Strange Situation) işlemini kullanan bebek araştırmalarında bulunanlara benzerdir (Campos ve ark., 1983).

1.11. Cinsiyet Farklılıkları

Erkek ve kadınlar arasında iletişim biçimleri (Tannen, 1990), ilişki dışı etkinliklere katılma eğilimleri (Skolnick, 1978), ve sözsüz ipuçlarını okuma yetenekleri (Hail, 1978) bakımlarından farklılıklar vardır. İki cins ayrılımları başlatma olasılıkları (Hill, Rubin ve Peplau, 1976) ve daha sonraki uyumları (Wallerstein ve Kelley, 1980) açısından da farklılıklar gösterirler. Ayrıca, olası bir

eşin fiziksel çekiciliğine (Berscheid, Dion, E. Walster ve G.W. Walster, 1971) ve maddi kaynaklara (Buss ve Barnes, 1986) verdikleri değerlerde de ayrılıklar gösterirler. Yetişkin bağlanmalarında bireysel farklılıkları değerlendirmek için geliştirilen aracın (Hazan ve Shaver, 1987) cinsiyet farklılıkları göstermesi beklenir. Kaygılı/kararsız örüntü kadın kalıp yargısının yapışkan, bağımlı yönlerine benzer, kaçınmacı örüntü ise kalıp yargısal olarak erkeklerin yakın ilişkilere bulaşmaktan uzak durucu yönlerine çok benzer (Hazan ve Shaver, 1987). Erkek ve kadınların her iki kategoriye oransız olarak dağılmamaları Bowlby'nin “bütün insanların hissedilir güvenlik için doğuştan getirdikleri bir gereksinimleri vardır” görüşünü desteklemektedir.

Verilere göre, cinsiyet farklılıklarının temelde bağlanmadan çok bakım ve cinsellik alanlarında yattığı doğrulanmıştır (Hazan ve Shaver, 1987). Genel olarak, kadınlar daha çok bakım, erkeklerse cinsellik yönelimlidirler. Eşcinsel kadın ve erkekler arasındaki belirgin farklardan bazıları bu görüşü destekler görünmektedir (Hill, Rubin ve Peplau, 1983). Buss da (1985) cinsiyet farklarının bu kavramsallaştırması ile tutarlı olarak insanlara ilişkin sosyo-biyolojik bir eş seçimi kuramı geliştirmiştir. Ancak, bağlanma kuramı çerçevesi içinde, cinsiyet farklılıkları biyolojik bir açıklama gerektirmez. Bağlanma sisteminden sonra gelişmeleri nedeniyle, bakım ve cinsel birleşme sistemlerinin daha fazla cinsiyet rolü toplumsallaşması baskılarına hedef olmaları olasılığı yüksektir (Hazan ve Shaver, 1987). Biyolojik nedenselliğe karşı toplumsal nedenselliğin ölçüsü tartışma ve araştırmalar için hala uygun bir konudur.

1.12. Araştırmanın Amacı

Bowlby'den (1969, 1973, 1980) başlayarak bağlanma konusundaki araştırmalar çocuk ve onu büyütenler arasındaki ilişkinin kalitesinin bütün yaşam dönemlerinde gelişimi biçimlendirdiğini göstermiştir. Ulaşılabilir, duyarlı, çocuğun ihtiyacına zamanında ve uygun cevap veren, destekleyici ebeveynleri olan çocuklar daha çok güvenli bağlanma davranış örüntüsü göstermektedir. Bowlby ve Ainsworth'ün kuramsal yaklaşımlarına uygun olarak erken dönemde çocuğun bağlanma figürü olan anne ve babaların tekrarlanan davranış örüntüleri çocukların bağlanma temelinde zihinsel şemalarını şekillendirmekte ve çocuk üzerinde yaşam boyu süren etkiler göstermektedir.

Bağlanma kuramına göre, ebeveyn davranışları ve etkileşim biçimi daha sonraki yıllarda yakın ilişkilerdeki beklenti, inanç ve tutumları yönlendiren “içsel çalışan (zihinsel) modellerin” içeriğini belirler. Bağlanma kuramına göre anne-çocuk etkileşimi sürecinde çocuklar iki temel zihinsel model geliştirirler: Benlik ve başkaları modelleri. Benlik modeli daha çok yakın ilişkilerde yaşanan bağlanma kaygısı ile ilişkilidir ve çocukların başkaları tarafından ne oranda sevildiği ya da değer verildiğine ilişkin bilinçaltı şemalarından oluşur. Duyarlı, destekleyici ve zamanında olumlu tepkiye dayalı bakım daha çok olumlu benlik modeli (bir anlamda yüksek özsaygı) ile ilişkilidir. Başkaları modeli ise daha çok yakın ilişkilerde mesafeyi koruma ve kaçınma davranışı ile ilintilidir ve başkalarının ne oranda destekleyici, güvenilir algılandığına ilişkin inançları içerir. Olumlu ebeveyn tutumları sayesinde başkaları modeli olumlu olanlar, olumsuz başkaları modeline

sahip olanlara oranla, ilişkilerini düzenlemede daha başarılıdır ve başkaları ile yakınlaşmaktan rahatsızlık duymazlar. Benlik ve başkaları modelleri birbirleriyle etkileşim içinde yakın ilişkilerde beklenti ve inançları yönlendirir ve duygu düzenlemeden, stresle başa çıkmaya ve ruh sağlığına kadar çok sayıda dinamiği doğrudan etkiler.

Bağlanma objeleri ve bağlanma sisteminin kendisi, yaşantı ve olgunlaşma ile değişir. Ergenler ve yetişkinler arasında başlıca bağlanma figürü, muhtemelen birinin romantik partneridir. Bağlanma sistemindeki birinin romantik partneri ve kendisi arasındaki yakınlık -fiziksel yakınlık değilse- (ilişkide paylaşılan bağlılık duygusu) psikolojik yakınlık ve güvenliği sürdürmek için işlev yapabilme yeteneğidir. Bağlanma kuramı, romantik ilişkileri açıklamada oldukça etkili kuramlardan biridir. Bu kurama göre bağlanma stilleri, yakın ilişkilerde bireylerin davranışlarında, ilişkilerinden doyum almalarında, ilişkilerde yaşanan olumsuzluklardan etkilenmelerinde ve bu olumsuzluklarla başa çıkmalarında etkilidir. Bireylerin romantik ilişkilere bağlanma stilleri, örneğin kaçınan ve kaygılı bağlanma stilleri yalnızlık, stres gibi olumsuz deneyimler yaşamalarına neden olabilmektedir (Hazan ve Shaver, 1994).

Bu bulguların ışığında bu çalışma, kişinin ebeveyniyle algıladığı bağlanma ilişkisinin yönüyle, yetişkinlik döneminde kurduğu arkadaşlık ve duygusal ilişkilerindeki bağlanma stiline karşılıklı olarak incelenmesini amaçlamaktadır.

1.12.1. Hipotez ve Alt Hipotezler

Bu çalışmadaki temel hipotez şudur: “Kişilerin yetişkinlik döneminde kurdukları akran ve duygusal-romantik ilişkilerin, ebeveynleriyle algıladıkları ilişki biçimlerine benzerlik göstermesi beklenmektedir”.

Araştırmada ayrıca aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

1. Anne ve babaya duyulan güven ile anne ve babaya yabancılaşma arasında nasıl bir ilişki vardır?

2. Anne ve babaya duyulan güven ile anne ve babayla kurulan iletişim arasında nasıl bir ilişki vardır?

3. Anne ve babaya olan yabancılaşma ile anne ve babayla kurulan iletişim arasında nasıl bir ilişki vardır?

4. Bağlanma stilleriyle, “Kaçınma” ve “Kaygı” arasında nasıl bir ilişki vardır?

5. Anne ve babayla kurulan ilişki ile yakın ilişkilere (duygusal) bağlanma stilleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir mi?

6. Anne ve babayla kurulan ilişki ile yakın ilişkilere (duygusal) bağlanma stilleri yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterir mi?

1.13. Araştırmanın Önemi

Bağlanma, insanların kendileri için önemli olan kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Bağlanma kavramı, Bowlby'nin 1950 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) talebi ile sosyal yardım kurumlarında bulunan çocukların ruh sağlıkları konusunda araştırma yapması ile gündeme gelmiş ve bağlılığın kuramsal temelleri atılmıştır. Bowlby tarafından yapılan ilk araştırmalarda, yetiştirme yurtlarında büyüyen çocukların beslenme ve bakım gibi gereksinimleri yeterince karşılandığı halde duygusal olarak daha kaygılı oldukları ve bazı gelişimsel sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Bu bulgulara dayanarak özellikle yaşamın ilk üç yılında yaşanan anne yoksunluğunun önemli ölçüde fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklara neden olduğu vurgulanmıştır (Dönmez, 2000). Bağlanma ile ilgili ilk kuramlarda, bağlanmanın biyolojik yapının bir parçası olduğu ve evrensel olduğu ileri sürülmüştür (Ainsworth, 1989; Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978; Bowlby, 1979). Ancak bazı çalışmalarda, bağlanma ile ilgili araştırmaların daha çok Batı kültürünü ve özellikle Amerikan kültürünü yansıttığı, dolayısıyla bütün kültürlere genellenemeyeceği (Rothbaum, Weisz, Pott, Miyake ve Morelli, 2000) belirtilmiştir.

Ergenlik döneminde bağlanma ilişkilerine bakıldığında ise, ilk ergenlikle birlikte ebeveynlere bağlanmada azalma olduğu, bağlanmanın akranlara ve başka yetişkinlere yöneldiği belirtilmektedir (Buist, Dekovic, Meeus ve Van Aken, 2002; Carlivati, 2001; Lieberman, Doyle ve Markiewicz, 1999). Ancak ebeveyne bağlanma davranışının bazı bileşenlerinin yaş ile birlikte değişmediği, ebeveynleri ile olumlu bağlanma ilişkileri geliştiren bireylerin, ergenlik döneminde ikincil bağlanma

figürleri olarak geçen arkadaşlarına da güvenli bağlandıkları (Asendorpf ve Wilpers, 2000; Erwin, Salter ve Purves, 2001) sıklıkla vurgulanmaktadır.

Bowlby'nin erken çocuklukta ebeveyne bağlanmanın diğer yaşam dönemlerindeki bağlanma ilişkilerinde etkili olduğunu doğrulayan bulgularını destekleyen araştırmalar gittikçe artmaktadır (Giordano, 2003; Liu, 2006). Yakın ilişkiler geliştiremeyenlerin birtakım uyum problemleri ya da psikolojik sorunlarla karşılaşma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulguları dikkate alınırca, geç ergenlik ve yeni yetişkinlik döneminde akran ilişkileri ve ergenlerin bağlanma davranışları yönünden incelenmeleri yararlı olacaktır. Araştırma literatüründe son yıllarda geniş bir yer tutan bağlanma ve özellikle geç ergenlerde bağlanma ile ilgili çalışmalar, ülkemizde daha sınırlı sayıdadır. Yapılan çalışmalarda (Delen, 2003; Kumru, Carlo ve Edwards, 2004; Solmuş, 2001; Sümer ve Güngör, 1999) ise daha çok bağlanma ile ilgili kuramsal bilgiler, ölçek uyarlamaları ya da bağlanma ve olumlu sosyal davranışlar arasındaki ilişkiler üzerinde durulmuştur.

Pfaller, Kiselica ve Gerstein (1998) bağlanma kuramının okul danışmanlarını önemli ölçüde ilgilendirdiğini vurgulamaktadır. Okul rehberlik servislerine psikolojik yardım almak üzere başvuran ergenlerin, aile ve arkadaşlık ilişkileri gibi sosyal ilişkilerle ilgili sorunları önemli düzeyde yaşadıkları ve bu tür sorunların genellikle bağlanma kuramında vurgulandığı gibi ilk ilişkiler tarafından belirlendiği belirtilmektedir. Hatta sosyal ilişkilerle ilgili sorunlar; uyum problemleri, akademik başarısızlık, disiplin ya da çatışma problemleri olarak yansıyabilmektedir. Bu bakımdan bağlanma ile ilgili niteliklerin bilinmesinin, ergenlikten henüz çıkmış ya da geç ergenlik döneminde olan kişilerin tanınmasında ve onlara yönelik psikolojik yardım hizmetlerinin planlanmasında etkili ve yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu bakımdan bu araştırmanın önemi, olumlu psikolojik özellik olarak görülen akran ve romantik ilişkide bulunan partner bağlılığı ile ilişkili olabilecek bazı değişkenleri incelemek ve bu değişkenlerin açıklayıcı niteliklerini belirlemektir. Bu araştırmada, kişinin ebeveyniyle algıladığı ilişki biçiminin, romantik ilişkilere bağlanma stilleriyle ilişkisi, cinsiyet ve yaş ölçütleri baz alınarak, incelenmiştir.

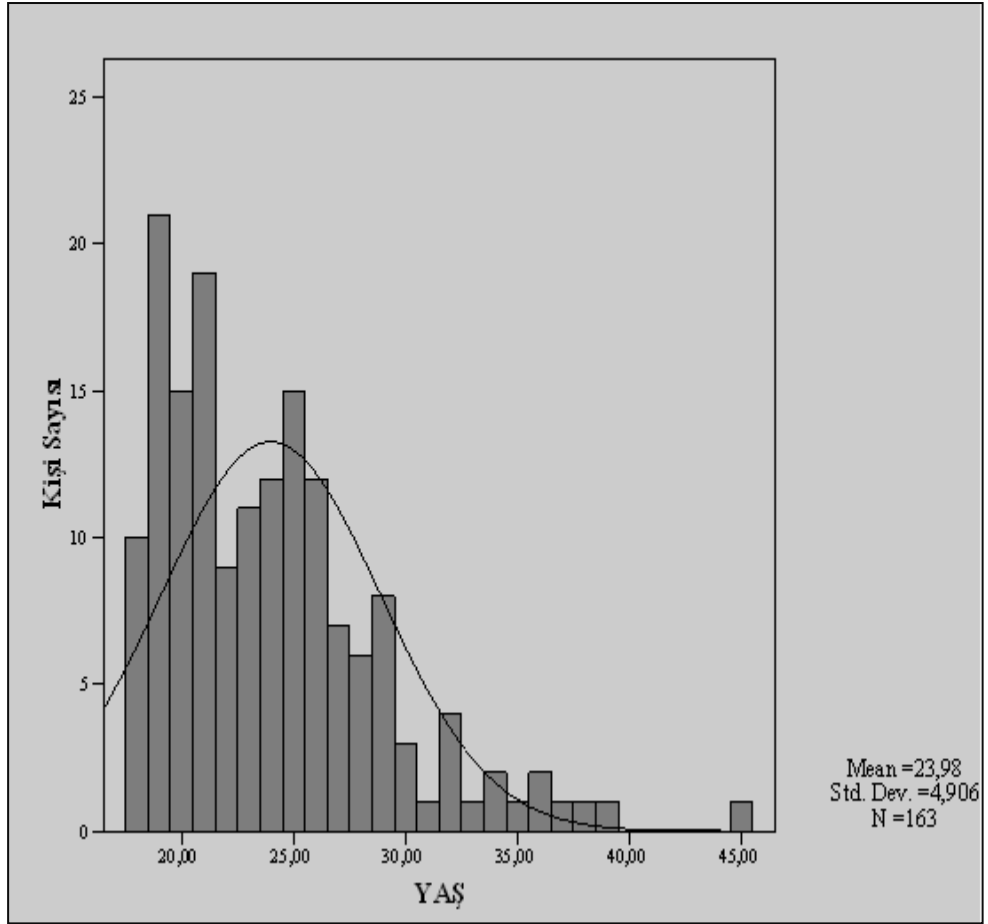
YÖNTEM

2.1. Örneklem

Çalışmanın verileri bekar olan ve üniversitede okuyan 163 lisans öğrencisinden toplanmıştır. Araştırma sırasında halen romantik ilişkisi bulunmayanlar analizlere dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılanların 68'i (%41,7) "Erkek" ve 95'i (%58,3) ise "Kadın"dır (Tablo 2.1). Araştırmaya katılanların yaş dağılımına bakıldığı zaman; 65'i (%39,9) "18-21" yaş arası, 47'si (%28,8) "22-25" yaş arası ve geri kalan 51'i (%31,3) ise "26 ve üstü" yaştadır (Tablo 2.1). 163 kişiden oluşan örneklem grubunun ortalama yaş değeri ise 23,98'dir (Standart Sapma = 4.39) (Şekil 2.1).

Tablo 2.1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyet ve Yaş Dağılımı

		Kişi Sayısı	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	68	41,7
	Kadın	95	58,3
	Toplam	163	100,0
Yaş	18-21 arası	65	39,9
	22-25 arası	47	28,8
	26 ve üstü	51	31,3
	Toplam	163	100,0



Şekil 2.1. Araştırmaya Katılanların Yaş Dağılımı

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Demografik Ölçümler

Anketin ilk kısmında, katılımcıların yaş, cinsiyet ve süregelen bir romantik ilişkide bulunup bulunmadığı gibi demografik özelliklerine yönelik sorular yer almıştır.

2.2.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu (EABE)

Anne-baba ve arkadaşlara bağlanmayı ölçmek için kullanılan “Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri” (EABE; Inventory of Parent and Peer Attachment), Armsden ve Greenberg (1987) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri’nin (EABE) kısa formu, Raja, Mc Gee ve Stanton (1992) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçüm, daha sonra çeşitli çalışmalarda ergenlerde anne ve babaya olan bağlanma güvenliğini ölçmek için kullanılmıştır (örn., Buist, Dekovic, Meus ve van Aken, 2002). Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) kısa formu, Kumru (2002) tarafından Türk örnekleminde anne ve babaya bağlanmayı ölçmek için kullanılmış, toplam puanla hesaplanan bağlanma güvenliğinin erken ergenlik döneminde gösterilen empati ve kendini başkalarının yerine koyabilme davranışlarıyla ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005).

Bu çalışmada orijinali 28 maddeden oluşan Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri’nin (EABE), Raja ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilen anne ve baba için 12’şer maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) kısa formu, her biri dörder madde içeren Güven (örn., “Annem/babam duygularıma saygı gösterir”), İletişim (örn., “Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu anneme/babama anlatırım”) ve Yabancılaşma (örn., “Anneme/babama kızgınlık duyuyorum”) alt ölçeklerinden oluşmaktadır.

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) kısa formu, 7 basamaklı ölçekler üzerinden değerlendirilmiştir (1=Asla, 7=Daima) ve katılımcılar tarafından hem anne hem de baba için cevaplandırılmıştır. Böylelikle, Güven, İletişim ve ters kodlanan Yabancılaşma alt ölçeklerinin toplanmasıyla toplam bağlanma puanı anne ve baba için ayrı ayrı hesaplanabilmektedir.

Ölçeğin orijinal formunda 3 alt boyut (güven, iletişim ve yabancılaşma) olup 1., 2., 3. ve 11. maddeler güveni; 6., 7., 8. ve 12. maddeler iletişimi; 4., 5., 9. ve 10. maddeler ise yabancılaşma alt boyutlarını ölçmektedir (Raja ve ark., 1992). Toplam bağlanma skoru hesaplanırken 2., 4., 5., 6., 9. ve 10. maddelerin ters kodlanıp diğer maddeler ile toplanması tavsiye edilir (Günaydın ve ark., 2005).

Ergenlik bağlanma ölçümleri arasında en yaygın olarak kullanılan Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'dir (EABE; Armsden ve Greenberg, 1987). Ergenlikte farklılaşan bağlanma davranışlarının ölçümünde hem duygusal hem de bilişsel deneyimlerin ele alınması gerektiğini savunan Armsden ve Greenberg, içsel çalışan modellerin ortaya çıkarılması için iki temel deneyim üzerinde durmuşlardır: 1) Bağlanma figürünün ulaşılabilirliği ve duyarlılığına bağlı olarak yaşanan güven, 2) Bağlanma figürünün duyarsızlığı ya da tutarsızlığı sonucunda ortaya çıkan öfke ve umutsuzluk. Bağlanmaya ilişkin bu deneyimler Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'nde (EABE), güven, iletişim ve yabancılaşma olmak üzere üç boyutta ölçülebildiği gibi, bu boyutların toplanmasıyla elde edilen bağlanma güvenliğine ilişkin toplam puan da kullanılabilir. Toplam puanla ölçülen ebeveynlere bağlanma güvenliği özsaygı, yaşamdan duyulan memnuniyet ve stresli olaylardan

daha az etkilenme ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) ebeveynlerle olan bağlanma ilişkisini genel olarak ölçmesine karşın, daha sonraki araştırmalarda bu envanter, anne ve babaya olan bağlanmayı ayrı ayrı ortaya koymak için de kullanılmıştır (Lopez ve Gover, 1993). Hortaçsu, Oral ve Yasak-Gültekin (1991), Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'ni (EABE) Türk örneğinde uygulayarak geç ergenlik döneminde anne ve babaya bağlanmanın birbirleriyle yakından ilişkili olduğunu ve çevresel faktörlerden (örn., kardeş sayısı, ebeveynlerin eğitim durumu) etkilendiğini göstermişlerdir. Löker (1999) ise Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'yle (EABE) ölçülen ebeveynlere güvenli bağlanmanın daha az sosyal ve duygusal yalnızlık hissetmekle ilişkili olduğunu bulmuştur. Hortaçsu ve arkadaşlarının (1991) çalışmasında güven, iletişim ve yabancılaşma alt boyutları Türk örneğinde de gösterilmiş olmasına karşın, Löker'in (1999) çalışmasında bulunan üç faktörlü çözümün bu alt boyutlardan oldukça farklı olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada anne ve baba için toplam bağlanma puanı hesaplanırken, anne ve baba formları yüksek düzeyde iç tutarlılık katsayısı göstermiştir. Cronbach alfa değerleri anne formu için 0.84, baba formu içinse 0.86 olarak bulunmuştur (Tablo 2.2).

Tablo 2.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'nin Anne ve Baba Formu için Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Anne EABE	0,847	12
Baba EABE	0,865	12

2.2.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Griffin ve Bartholomew'un (1994a) geliştirdiği İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), 30 maddeden oluşmaktadır ve farklı maddeler toplanarak dört bağlanma prototipini ölçmek amaçlanmaktadır. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), Hazan ve Shaver'ın (1987) bağlanma ölçümündeki paragraflarından, Bartholomew ve Horowitz'in (1991) İlişkiler Anketi (İA) ve Collins ve Read'in (1990) Erişkin Bağlanma Ölçeği'nde (AAI) kullanılan maddelerden oluşturulmuştur. Ölçek Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türk örneğine uyarlanmıştır.

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), Griffin ve Bartholomew (1994a) tarafından tanımlanan bağlanma boyutlarını ölçen 18 maddeden oluşmaktadır. 3., 9. (ters yüklü), 10., 15. ve 28. (ters yüklü) maddelerin ortalamaları güvenli bağlanma skorunu; 1., 5., 12. ve 24. maddelerin ortalamaları korkulu bağlanma skorunu; 6. (ters yüklü), 8., 16. ve 25. maddelerin ortalamaları saplantılı bağlanma skorunu; 2., 6., 19., 22. ve 26. maddelerin ortalamaları kayıtsız bağlanma skorunu ölçmektedir. İlişki Ölçekleri Anketi'nin (İÖA) geriye kalan maddeleri Hazan ve Shaver (1987) ile Collins ve Read'in (1990) benlik ve başkaları modellemesinde kullanılmaktadır. Bu çalışmada Griffin ve Bartholomew'in (1994a) modeli kullanılmıştır.

Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ve yakın ilişkilerdeki genel tutumlarını ne derece tanımladığını 7 basamaklı bir ölçek üzerinde işaretlemişlerdir (1=beni hiç tanımlamıyor; 7=tamamıyla beni tanımlıyor). Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer maddeyle ölçülürken, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri

dörder madde ile ölçülmektedir. Dört bağlanma stilini yansıtan sürekli puanlar bu stilleri ölçmeyi hedefleyen maddelerin toplanmasından ve bu toplamın her bir alt ölçekteki madde sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Böylece, alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 1 ile 7 arasında değişmektedir. Bu yolla elde edilen sürekli puanlar katılımcıları bağlanma stilleri içerisinde gruplandırmak için de kullanılmaktadır. Gruplandırma sürecinde her bir katılımcı, en yüksek puana sahip olduğu bağlanma kategorisine atanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Kuzey Amerika'da yapılan çalışmalarda, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) alt ölçeklerinin görece düşük düzeyde iç tutarlılık katsayılarına sahip oldukları bulunmuştur. Örneğin, Griffin ve Bartholomew'un (1994a) araştırmasında, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) alt ölçeklerinin alfa değerleri .41 ila .71 arasında değişmiştir. Ancak düşük iç tutarlıklarına rağmen, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) alt ölçeklerinin kabul edilir düzeyde test-tekrar test güvenilirliğine sahip oldukları (ortalama değişmezlik katsayısı kadınlar için .53 ve erkekler için .49) saptanmıştır (Scharfe ve Bartholomew, 1994). Griffin ve Bartholomew, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayılarının düşük bulunmasının İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) alt ölçeklerinin az sayıda maddeden oluşmasından veya ölçeklerin psikometrik kalitesinin yetersizliğinden değil, alt ölçeklerin hem benliğe hem de başkalarına ilişkin iki modeli birlikte içermesinden kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Griffin ve Bartholomew, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) alt ölçeklerinin faktör yapıları açısından bir karmaşıklık yaratmasına karşın bu yolla elde edilen bağlanma stillerinin yine de yapı geçerliğine sahip olduğunu saptamışlardır. Ayrıca hem görüşme yöntemiyle hem de kağıt kalem testi kullanılarak bağlanma stillerinin ölçüldüğü bu araştırmada,

İlişki Ölçekleri Anketi'nin (İÖA) İlişkiler Anketi (İA) ile yüksek düzeyde birleşen geçerlik katsayılarına sahip olduğu gösterilmiştir. (Sümer ve Güngör, 1999a)

Bu çalışmada kullanılan İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçek oldukça güvenilir çıkmıştır. Cronbach alfa değeri .731 bulunmuştur (Tablo 2.3).

Tablo 2.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) için Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
İÖA	0,731	30

2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Brennan, Clark ve Shaver (1998) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), bağlanmada temel iki boyut olan yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınmayı ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek Türk örneğine Sümer (2006) tarafından uyarlanmıştır. Toplam 36 maddeden oluşan ölçekte her bir boyut 18'er madde ile ölçülmektedir. Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını yedi basamaklı ölçekler kullanarak değerlendirmişlerdir (1= beni hiç tanımlamıyor; 7= tamamıyla beni tanımlıyor). Brennan ve arkadaşları, dört bağlanma stilinin iki boyut üzerinde yapılan küme analizi yöntemi ile oluşturulmasını önermişlerdir. Bu analizde, her iki boyuttan da düşük puan alanlar (düşük kaygı ve kaçınmaya sahip olanlar) güvenli; her iki

boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu; kaygı boyutundan yüksek, kaçınma boyutundan düşük puan alanlar saplantılı; ve kaygı boyutundan düşük, kaçınma boyutundan yüksek puan alanlar kayıtsız bağlanma stili içinde sınıflandırılmaktadır.

Ters yüklü maddeler 3., 15., 19., 22., 25., 27., 29., 31., 33. ve 35. maddelerdir. Kaçınma skorunu hesaplamak için tek sayılı maddelerin ortalamaları alınırken kaygı skorunu hesaplamak için çift sayılı maddelerin ortalamaları alınmaktadır (Sümer, 2006).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) her iki dili de çok iyi düzeyde bilen iki uzman tarafından çeviri ve tersine çeviri yoluyla İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş ve farklı araştırmalarda ve lisansüstü tezlerde kullanılmıştır (Güngör, 2000; Karakurt, 2001; Sümer ve Güngör, 2000). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE) alt boyutlarının yüksek düzeyde güvenilirliğe ve her iki boyutun da İlişkiler Anketi (İA) ile ölçülen benlik ve başkaları boyutlarından daha yüksek düzeyde ölçüm gücüne sahip olduğu gösterilmiştir (Brennan ve ark., 1998).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE) faktör yapısını incelemek amacıyla 36 madde üzerinde varimaks rotasyonu ile temel bileşenler (faktör) analizi yapılmıştır. İlk analizlerde özdeğeri "1" in üzerinde 7 faktörün bulunmasına karşın özdeğerlerin ikinci faktörden sonra keskin bir düşüş gösterdiği gözlenmiştir (sırasıyla, 7.78, 5.68, 2.09, 1.47, 1.36 ve 1.11). Aynı zamanda gerçek faktör sayısının saptanmasına ilişkin diğer ölçüler de iki faktörlü çözümün doğru olacağını desteklemiştir. İki faktörlü çözüm sonucunda toplam varyansın %38'i açıklanmıştır. Brennan ve arkadaşlarının (1998) önerdiği kaçınma boyutuna karşılık gelen ilk

faktör, toplam varyansın %22'sini, kaygı boyutuna karşılık gelen ikinci faktör de %16'sını açıklamıştır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) maddelerinin faktör yükü .30'un üzerinde olan maddeler faktör içinde değerlendirilmiştir. Kaçınma boyutunda 2 (25. ve 35. maddeler), kaygı boyutunda da 3 madde (4., 6., ve 26. maddeler) .30'un üzerinde değerlerle diğer faktörden de çapraz yük almaktadır . (Sümer, 2006, Türk Psikoloji Dergisi, 21, 1-22). Ancak bu maddelerden sadece kaygı boyutundaki 26. madde (“Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm”) diğer faktörlerden daha yüksek değerde çapraz yük almıştır. Bu madde, kaygı boyutundan .43, kaçınma boyutundan ise .44 değeri ile yük almaktadır. Bu maddenin gerçekte boyutları tam olarak ayırmadığı gözlenmektedir. Ancak maddenin orijinal ölçekteki yeri ve görece yüksek yükü dikkate alınarak kaygı boyutunda kalmasına karar verilmiştir. Ayrıca her iki boyutun da yüksek düzeyde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu gözlenmiştir (kaygı boyutu için =.86, kaçınma boyutu için =.90) (Sümer, 2006, Türk Psikoloji Dergisi, 21, 1-22).

Bu çalışmada kullanılan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) için yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçek yüksek derecede güvenilir çıkmış, Cronbach alfa değeri .832 bulunmuştur (Tablo 2.4).

Tablo 2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) için Yapılan Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
YİYE	0,832	36

2.3. İşlem

Çalışmanın verileri biri demografik form olmak üzere dört ayrı ölçek kullanılarak elde edilmiştir. Bunlar: Demografik Form, Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri, İlişki Ölçekleri Anketi ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'dir. Anketler, burada yazıldığı gibi sırasıyla katılımcılara uygulanmıştır ve katılımcılar yaklaşık 20-30 dakikada anketleri tamamlamışlardır.

Ölçekler 2008 – 2009 öğretim yılında gönüllü katılımcılara, o dersi veren öğretmenden de izin alınarak, dersleri sırasında uygulanmış ve kimlik bilgileri alınmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere, hem araştırmanın amacı hem de uygulama aşamasında nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda bilgi verilmiştir.

Katılımcılar demografik sorular ve ölçeklerden oluşan anket bataryasını gruplar halinde doldurmuşlardır. Katılımcılara çalışmanın ilişkileri hakkındaki duygu ve düşüncelerini belirlemek üzere yapıldığı söylenmiştir ve kimliklerinin gizli tutulacağı belirtilmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 13.0 paket programıyla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

3.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt Ölçeklerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 3.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne ve Baba Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt Ölçeklerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		Ortalama	Standart Sapma
EABE ANNE	Güven	5,52	1,25
	İletişim	4,54	1,30
	Yabancılaşma	5,37	1,21
EABE BABA	Güven	5,16	1,52
	İletişim	4,25	1,37
	Yabancılaşma	4,93	1,36
YİYE	Kaçınma	3,10	0,94
	Kaygı	3,88	1,10
	Güvenli	4,21	0,97
İÖA	Korkulu	4,05	1,18
	Saplantılı	3,72	1,01
	Kayıtsız	4,51	0,81

3.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve bu Ölçeklerin Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon

Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi veya bir değişkenin iki veya daha çok değişken ile olan ilişkisini test etmek, varsa bu ilişkinin derecesini ölçmek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir (Kalaycı, 2009).

Korelasyon analizinde amaç; değişkenlerden biri değiştiğinde diğer değişkenin ne yönde değiştiğini görmektir. Korelasyon analizi sonucunda, doğrusal ilişki olup olmadığı ve varsa bu ilişkinin derecesi korelasyon katsayısı ile hesaplanır (Kalaycı, 2009). Korelasyon katsayısı “r” ile gösterilir ve -1 ile +1 arsında değer alır. ‘r’ değeri sıfırdan ne kadar uzaklaşırsa iki değişken arasındaki ilişki de gittikçe güçleşir. Korelasyon katsayısı r “+” değerli ise iki değişken arasında aynı yönde bir ilişki vardır. Eğer r katsayısı “-“ işaretli ise iki değişken arasında ters yönlü bir ilişki vardır (Kalaycı, 2009).

İlerleyen sayfalardaki tablolarda Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve alt ölçeklerinin birbirleri ile arasındaki ilişkinin yönünü ve şiddetine gösteren korelasyon analizi bulunmaktadır.

3.2.1. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

Tablo 3.2. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne ve Baba Formu Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		EABE ANNE			EABE BABA		
		Güven	İletişim	Yabancılaşma	Güven	İletişim	Yabancılaşma
EABE ANNE	Güven	1	0,59(**)	0,63(**)	0,39(**)	0,34(**)	0,28(**)
	İletişim	0,59(**)	1	0,55(**)	0,30(**)	0,51(**)	0,38(**)
	Yabancılaşma	0,63(**)	0,55(**)	1	0,37(**)	0,39(**)	0,44(**)
EABE BABA	Güven	0,39(**)	0,30(**)	0,37(**)	1	0,62(**)	0,62(**)
	İletişim	0,34(**)	0,51(**)	0,39(**)	0,62(**)	1	0,58(**)
	Yabancılaşma	0,28(**)	0,38(**)	0,44(**)	0,62(**)	0,58(**)	1

** Korelasyon değeri için $p < 0,01$

Yukarıdaki tabloda “Anne Güven”, “Baba Güven”, “Anne Yabancılaşma”, “Baba Yabancılaşma”, “Anne İletişim” ve “Baba İletişim” arasındaki ilişkiler için korelasyon (r) değerleri bulunmaktadır. Buna göre;

- “Anne Güven” ile “Baba Güven” arasında orta şiddette, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,39$ ve $p < 0,01$).
- “Anne Güven” ile “Anne Yabancılaşma” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,63$ ve $p < 0,01$).
- “Anne Güven” ile “Baba Yabancılaşma” arasında orta şiddette, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,28$ ve $p < 0,01$).

- “Anne Güven” ile “Anne İletişim” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,59$ ve $p<0,01$).
- “Anne Güven” ile “Baba İletişim” arasında orta şiddette, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,34$ ve $p<0,01$).
- “Baba Güven” ile “Anne Yabancılaşma” arasında orta şiddette, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,37$ ve $p<0,01$).
- “Baba Güven” ile “Baba Yabancılaşma” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,62$ ve $p<0,01$).
- “Baba Güven” ile “Anne İletişim” arasında orta şiddette, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,30$ ve $p<0,01$).
- “Baba Güven” ile “Baba İletişim” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,62$ ve $p<0,01$).
- “Anne Yabancılaşma” ile “Baba Yabancılaşma” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,44$ ve $p<0,01$).
- “Anne Yabancılaşma” ile “Anne İletişim” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,55$ ve $p<0,01$).
- “Anne Yabancılaşma” ile “Baba İletişim” arasında orta şiddetli, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,39$ ve $p<0,01$).
- “Baba Yabancılaşma” ile “Anne İletişim” arasında orta şiddetli, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,38$ ve $p<0,01$).
- “Baba Yabancılaşma” ile “Baba İletişim” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,58$ ve $p<0,01$).
- “Anne İletişim” ile “Baba İletişim” arasında güçlü, aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=0,51$ ve $p<0,01$).

3.2.2. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

Tablo 3.3. İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		İÖA			
		Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız
İÖA	Güvenli	1	-0,53(**)	-0,09	-0,11
	Korkulu	-0,53(**)	1	-0,04	0,08
	Saplantılı	-0,09	-0,04	1	0,15(*)
	Kayıtsız	-0,11	0,08	0,15(*)	1

** Korelasyon değeri için $p < 0,01$

* Korelasyon değeri için $p < 0,05$

- “Güvenli” ile “Korkulu” boyutları arasında ters yönlü, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki söz konudur ($r = -0,53$ ve $p < 0,01$). Boyutlardan birine olan katılım düzeyi arttıkça diğeri de bundan etkilenmekte ve azalmaktadır.
- “Güvenli” ile “Saplantılı” ve “Kayıtsız” boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,05$).
- “Korkulu” ile “Saplantılı” ve “Kayıtsız” boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur ($p > 0,05$).
- “Saplantılı ile “Kayıtsız” arasında aynı yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0,15$ ve $p < 0,05$).

3.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

Tablo 3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Alt Ölçekleri olan Kaçınma ile Kaygı Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		YİYE	
		Kaçınma	Kaygı
YİYE	Kaçınma	1	-0,02
	Kaygı	-0,02	1

Kaçınma ile kaygı arasındaki korelasyon katsayısı $r = -0,02$ ve $p = 0,728$ bulunmuştur. Yani kaçınma ile kaygı arasında ters yönlü ve çok zayıf bir ilişki söz konusudur. Anlamlılık sütunundaki değer $p > 0,05$ olmasından dolayı bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani; katılımcıların kaçınma düzeyleri kaygı düzeyine etki yapmamaktadır.

3.2.4. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne Formunun Alt Ölçekleriyle İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Alt Ölçekleri ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

Tablo 3.5. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne Formunun Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile İlişki Ölçekleri Anketinin (İÖA) Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		İÖA			
		Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız
EABE ANNE	Güven	0,11	-0,08	-0,05	-0,15
	Yabancılaşma	0,09	-0,06	-0,09	-0,12
	İletişim	0,06	-0,49	-0,07	-0,11

Tablo 3.6. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Anne Formunun Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin (YİYE) Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		YİYE	
		Kaçınma	Kaygı
EABE ANNE	Güven	-0,14	-0,07
	Yabancılaşma	-0,14	-0,19(*)
	İletişim	-1	-0,04

* Korelasyon değeri için $p < 0,05$

- “Anne Yabancılaşma” ile “Kaygı” boyutları arasında ters yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,19$ ve $p < 0,05$).

3.2.5. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Baba Formunun Alt Ölçekleriyle İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) Alt Ölçekleri ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

Tablo 3.7. Ebeveyn Ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Baba Formunun Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile İlişki Ölçekleri Anketinin Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı Ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		İÖA			
		Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız
EABE BABA	Güven	0,15	-0,12	0,02	-0,18(*)
	Yabancılaşma	0,1	-0,11	-0,1	-0,21(**)
	İletişim	0,12	-0,09	-0,08	-0,16(*)

** Korelasyon değeri için $p < 0,01$

* Korelasyon değeri için $p < 0,05$

- “Baba Güven” ile “Kayıtsız” alt boyutları arasında ters yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,18$ ve $p < 0,05$).
- “Baba Yabancılaşma” ile “Kayıtsız” alt boyutları arasında ters yönlü, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,21$ ve $p < 0,01$).
- “Baba İletişim” ile “Kayıtsız” alt boyutları arasında ters yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,16$ ve $p < 0,05$).

Tablo 3.8.Ebeveyn Ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) Baba Formunun Alt Ölçekleri Olan Güven, Yabancılaşma ve İletişim ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		YİYE	
		Kaçınma	Kaygı
EABE	Güven	-0,08	-0,05
	BABA Yabancılaşma	-0,08	-0,24(*)
	İletişim	-0,14	-0,06

* Korelasyon değeri için $p < 0,05$

- “Baba Yabancılaşma” ile “Kaygı” alt boyutları arasında ters yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,24$ ve $p < 0,05$).

3.2.6. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE) Alt Ölçekleriyle İlişki Ölçekleri Anketi'nin (İÖA) Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

Tablo 3.9. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE) Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin (İÖA) Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Arasındaki İlişkinin Yönünü ve Şiddetini Gösteren Korelasyon Analizi

		İÖA			
		Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız
YİYE	Kaçınma	-0,19(*)	0,23(**)	-0,03	0,23(**)
	Kaygı	-0,26(**)	0,27(**)	0,52(**)	0,07

** Korelasyon değeri için $p < 0,01$

* Korelasyon değeri için $p < 0,05$

- “Kaçınma” ile “Güvenli” alt boyutları arasında ters yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,19$ ve $p < 0,05$).
- “Kaçınma” ile “Korkulu” alt boyutları arasında aynı yönlü, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0,23$ ve $p < 0,01$).
- “Kaçınma” ile “Kayıtsız” alt boyutları arasında aynı yönlü, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0,23$ ve $p < 0,01$).
- “Kaygı” ile “Güvenli” alt boyutları arasında ters yönlü, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = -0,26$ ve $p < 0,01$).
- “Kaygı” ile “Korkulu” alt boyutları arasında aynı yönlü, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0,27$ ve $p < 0,01$).
- “Kaygı” ile “Saplantılı” alt boyutları arasında aynı yönlü, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r = 0,52$ ve $p < 0,01$).

3.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Ölçek Puanlarının Farklılaşmasını Gösteren “t” ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları

Tablo 3.10. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) ve Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma, İletişim; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma; İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma Puanlarının Cinsiyete göre Farklılaşması ve “t” Testi Sonuçları

	Cinsiyet	Kişi	Ortalama	Std.Sapma	t	Anlamlılık
Anne EABE	Erkek	68	5,02	1,01		
	Kadın	95	5,23	1,11	-1,24	0,22
Baba EABE	Erkek	68	4,64	1,18		
	Kadın	95	4,87	1,24	-1,21	0,23
Anne Güven	Erkek	68	5,53	1,20		
	Kadın	95	5,51	1,30	0,12	0,90
Baba Güven	Erkek	68	5,10	1,49		
	Kadın	95	5,20	1,55	-0,42	0,68
Anne Yabancılaşma	Erkek	68	5,34	1,12		
	Kadın	95	5,39	1,27	-0,23	0,82
Baba Yabancılaşma	Erkek	68	4,73	1,39		
	Kadın	95	5,07	1,32	-1,60	0,11
Anne İletişim	Erkek	68	4,19	1,30		
	Kadın	95	4,78	1,25	-2,95	0,00
Baba İletişim	Erkek	68	4,10	1,36		
	Kadın	95	4,35	1,37	-1,19	0,24
YİYE	Erkek	68	3,46	0,68		
	Kadın	95	3,52	0,74	-0,53	0,60
Kaçınma	Erkek	68	2,96	0,80		
	Kadın	95	3,21	1,02	-1,69	0,09
Kaygı	Erkek	68	3,96	1,12		
	Kadın	95	3,83	1,10	0,46	0,13
İÖA	Erkek	68	3,89	0,61		
	Kadın	95	3,83	0,62	0,67	0,50
Güvenli	Erkek	68	4,50	0,82		
	Kadın	95	4,01	1,02	3,30	0,00
Korkulu	Erkek	68	3,82	1,12		
	Kadın	95	4,21	1,20	-2,05	0,04
Saplantılı	Erkek	68	3,67	0,99		
	Kadın	95	3,57	1,03	-0,50	0,62
Kayıtsız	Erkek	68	4,39	0,85		
	Kadın	95	4,60	0,78	-1,64	0,10

Tablo 3.11. Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE) ve Alt Ölçekleri olan Güven, Yabancılaşma, İletişim'e Verilen Cevapların, Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Farklılaşması ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları

	Yaş Grupları	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	ANOVA	Anlamlılık (P)
Anne EABE	18-21	65	5,16	1,10	1,63	0,19
	22-25	47	5,32	1,00		
	26 ve	51	4,93	1,06		
	Toplam	163	5,13	1,07		
Baba EABE	18-21	65	4,95	1,09	2,30	0,10
	22-25	47	4,85	1,32		
	26 ve	51	4,48	1,23		
	Toplam	163	4,77	1,21		
Anne Güven	18-21	65	5,53	1,29	0,64	0,52
	22-25	47	5,65	1,13		
	26 ve	51	5,36	1,30		
	Toplam	163	5,51	1,25		
Baba Güven	18-21	65	5,42	1,31	2,08	0,12
	22-25	47	5,12	1,56		
	26 ve	51	4,84	1,68		
	Toplam	163	5,15	1,52		
Anne Yabancılaşma	18-21	65	5,26	1,29	0,97	0,37
	22-25	47	5,57	1,06		
	26 ve	51	5,30	1,21		
	Toplam	163	5,36	1,20		
Baba Yabancılaşma	18-21	65	5,09	1,23	3,76	0,02
	22-25	47	5,15	1,35		
	26 ve	51	4,50	1,42		
	Toplam	163	4,92	1,35		
Anne İletişim	18-21	65	4,70	1,32	3,58	0,03
	22-25	47	4,73	1,17		
	26 ve	51	4,13	1,32		
	Toplam	163	4,53	1,30		
Baba İletişim	18-21	65	4,34	1,33	0,48	0,61
	22-25	47	4,27	1,48		
	26 ve	51	4,09	1,30		
	Toplam	163	4,24	1,36		

Tablo 3.12. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve Alt Ölçekleri olan Kaçınma ve Kaygılı Bağlanma'ya Verilen Cevapların Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Farklılaşması ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları

	Yaş Grupları	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	ANOVA	Anlamlılık (P)
YİYE	18-21	65	3,59	0,65	1,57	0,21
	22-25	47	3,35	0,66		
	26 ve	51	3,48	0,81		
	Toplam	163	3,49	0,71		
Kaçınma	18-21	65	3,28	0,85	2,00	0,13
	22-25	47	3,01	0,97		
	26 ve	51	2,95	0,99		
	Toplam	163	3,10	0,93		
Kaygı	18-21	65	3,91	1,13	0,98	0,37
	22-25	47	3,70	1,09		
	26 ve	51	4,00	1,06		
	Toplam	163	3,88	1,10		

Tablo 3.13. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Alt Ölçekleri olan Güvenli, Korkulu, Saplantılı ve Kayıtsız Bağlanma'ya Verilen Cevapların Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Farklılaşması ve “Tek Yönlü Anova” Testi Sonuçları

	Yaş Grupları	Kişi Sayısı	Ortalama	Std. Sapma	ANOVA	Anlamlılık (P)
İÖA	18-21	65	3,93	0,58	3,87	0,02
	22-25	47	3,64	0,68		
	26 ve	51	3,93	0,54		
	Toplam	163	3,85	0,61		
Güvenli	18-21	65	4,04	0,98	2,12	0,12
	22-25	47	4,42	0,84		
	26 ve	51	4,24	1,04		
	Toplam	163	4,21	0,97		
Korkulu	18-21	65	4,43	1,11	6,44	0,00
	22-25	47	3,73	1,28		
	26 ve	51	3,83	1,04		
	Toplam	163	4,04	1,18		
Saplantılı	18-21	65	3,59	1,01	1,46	0,23
	22-25	47	3,68	1,04		
	26 ve	51	3,91	0,97		
	Toplam	163	3,71	1,01		
Kayıtsız	18-21	65	4,46	0,80	0,43	0,64
	22-25	47	4,47	0,83		
	26 ve	51	4,59	0,80		
	Toplam	163	4,50	0,81		

TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar yapılarak, bulgular, literatürdeki diğer araştırma bulgularına benzerlik ve farklılıkları açısından değerlendirilmiştir.

4.1. Anne ve Babayla Kurulan İlişkinin, Yakın İlişkilere Bağlanma Stilleriyle İlişkisi

Bu çalışmadaki temel hipotez şudur: “Kişilerin yetişkinlik döneminde kurdukları akran ve duygusal-romantik ilişkilerin, ebeveynleriyle algıladıkları ilişki biçimlerine benzerlik göstermesi beklenmektedir”. Yapılan istatistiksel analizlerin sonucu aşağıdaki gibidir.

Anneyle yabancılaşma ve kaygılı bağlanma boyutları arasında ters yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.19$ ve $p<0,05$) (Tablo 3.6). Babayla yabancılaşma ile kaygılı bağlanma boyutları arasında ters yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,24$ ve $p<0,05$) (Tablo 3.8). Yabancılaşma kelimesinin olumsuz anlamda olup ters kodlanması, aralarındaki ilişkinin aynı yönlü gibi yorumlanmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle, anneye ya da babaya yabancılaşan bireylerin yakın ilişkilerine kaygılı bağlanmaya yatkın

olduğu sonucu çıkarılır ki bu sonuç da, daha önceki çalışmalarla uyumluluk göstermektedir (Fraley, Waller ve Brennan, 2000).

Babaya duyulan güven ile kayıtsız bağlanma stili arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0,18$ ve $p<0,05$) (Tablo 3.7). Bunun yanı sıra babayla kurulan iletişim ile kayıtsız bağlanma arasında da ters yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,16$ ve $p<0,05$) (Tablo3.7). Bu da babaya duyulan güvenin ve iletişimin azalmasının kişinin kayıtsız bağlanma stiline yatkınlık gösterdiği hipotezini doğrulamaktadır.

Babayla yabancılaşma ve kayıtsız bağlanma stili arasında da ters yönlü ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,21$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.7). Aynı şekilde yabancılaşmanın kelime itibariyle olumsuz olması ve ters kodlanmasından ötürü buradaki ilişki, babayla yabancılaşmanın artmasının, kişinin kayıtsız bağlanma stiline yatkınlık gösterdiğini doğrulamaktadır.

Bowlby, ebeveyne güvenli bağlanmanın daha sonraki ilişkiler için temel oluşturduğunu, yaş ilerledikçe bağlanma figürlere yönelmenin yoğunluğu ve sıklığı azalsa da bağlanmanın sürdüğünü belirtmiştir (aktaran Armsden ve Greenberg, 1987). Aynı zamanda ebeveyni ile güvenli bağlanma davranışı geliştirenlerin ileriki dönemlerde akran ilişkilerinin daha iyi olduğu, arkadaşları tarafından daha çok aranan, tercih edilen, sevilen kişiler oldukları ve liderlik özelliklerinin de daha fazla olduğu gibi bazı bulgulara rastlanmaktadır. Yine güvenli olmayan bağlanma stillerinin ise yetişkinlikte daha kaygılı, ilişkilerinde aşırı bağımlı özelliklerle ilişkili olduğu (Kobak ve Screery, 1988) gibi bulgular bulunmaktadır. Özellikle akran

bağlılığının ergenlikte psikolojik sağlık için gerekli bir özellik olduğu (Shaver ve Brennan, 1992; Woike ve diğerleri, 1996) bulguları ile birleştirildiğinde ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde ebeveyne düşük ya da yüksek düzeyde bağlılığın akran bağlılığını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Sonuç olarak, genç yetişkinlerin anne ve babalarıyla kurdukları ilişki biçimi ile yakın ilişkilere bağlanma stillerinin birbiriyle ilişkili olduğu ve bu ilişkinin yönünün araştırma hipotezinin ortaya attığı şekilde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. Anne ve Babaya Duyulan Güven ile Anne ve Babaya Yabancılaşma Arasında Nasıl bir İlişki Vardır?

Anneye duyulan güvenle anneye yabancılaşma arasında aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 3.2). Anneye duyulan güvenle, yabancılaşma arasında aynı yönlü bir ilişkinin olması, yabancılaşma kelimesinin olumsuz anlamda olup ters kodlanmasından ileri gelmektedir. Bu nedenle, aralarındaki güçlü, aynı yönlü ilişki, biri artarken diğeri azalır olarak yorumlanmaktadır. Bu veriler, daha önce yapılan araştırmaların bulguları ışığında (Löker, 1999; Kumru, 2002) tutarlıdır. Kısacası anneye daha az güven duyulması anneye yabancılaşmayı mümkün kılmaktadır ($r=0.63$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.2).

Bununla beraber, babaya duyulan güvenle babaya yabancılaşma arasında aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (Tablo 3.2). Aynı şekilde babaya duyulan güvenle babayla yabancılaşma arasındaki güçlü ve aynı yönlü ilişki,

babaya daha az güven duyulduğunda babayla yabancılaşmanın artacağı savını desteklemektedir ($r=0.62$ ve $p<0.01$) (Tablo 3.2).

Anneye duyulan güvenle, babayla yabancılaşma arasındaki aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,28$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.2). Buna benzer olarak babaya duyulan güvenle anneye yabancılaşma arasında da aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,37$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.2). “Yabancılaşma” kelimesi hem olumsuz anlam taşıyıp, hem ters kodlanmasından ötürü, “Yabancılaşma” alt ölçeğiyle olan diğer korelasyonlar ters ilişki gibi yorumlanmaktadır. Bu sebeple bu bulgu, beklenenin aksi yöndedir. Çünkü, daha önce yapılan çalışmalar, (Löker, 1999; Kumru, 2002) anneye duyulan güvenin azalmasının babayla yaklaşmanın artmasını, yani babayla yabancılaşmanın azalmasını desteklemektedir. Aynı şekilde babaya duyulan güvenin azalması da anneye yaklaşmanın artışı ve yabancılaşmanın azalmasını desteklemektedir (Löker, 1999; Kumru, 2002). Bu durum, çalışmadaki katılımcıların geç ergenlik ya da yetişkinliğin başı olarak kabul edilebilecek üniversite öğrencilerinden oluşmasıyla açıklanabilir. “Ergenlikte bağlanma bileşenlerinin ebeveynlerden arkadaşlara ve romantik ilişki içinde bulunan kişilere transfer edildiği göz önüne alınarak, bu geçişin hızlandığı geç ergenlikte Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'nin (EABE) yordama gücünün azalması beklenebilir” (Günaydın ve Sümer, 2005).

Bunun yanı sıra, bulguların gösterdiği şekilde anneye yabancılaşmanın artması, babayla yabancılaşmanın azalmasını doğurmuştur ($r=0.44$ ve $p<0.01$) (Tablo 3.2). Bu bulgu, beklenen yöndedir. Çünkü anneye yakınlığın azalmasının babayla yakınlığın artmasına yol açması beklenmektedir.

4.3. Anne ve Babaya Duyulan Güven ile Anne ve Babayla Kurulan İletişim Arasında Nasıl bir İlişki Vardır?

Anneye duyulan güvenle, anneye kurulan iletişim arasında aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0.59$ ve $p<0.01$) (Tablo 3.2). Bu bulguların ışığında, yapılan araştırmada anneye duyulan güvenle, anneye sağlanan iletişimin aynı yönlü bir ilişkisinin olması da güven ve iletişimin birbiriyle doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

Bunun yanı sıra, babaya duyulan güvenle, babayla kurulan iletişim arasında da aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0.62$ ve $p<0.01$) (Tablo 3.2). Babaya duyulan güven ve babayla sağlanan iletişimin güçlü ve aynı yönlü olması da güven ve iletişimin doğru orantılı olduğu savını desteklemektedir.

Anneye kurulan iletişim arttıkça babayla kurulan iletişimin de artması ($r=0.51$ ve $p<0.01$), daha önce yapılan araştırma bulgularını (Löker, 1999; Kumru, 2002) doğrulamaktadır (Tablo 3.2).

4.4. Anne ve Babaya Olan Yabancılaşma ile Anne ve Babayla Kurulan İletişim Arasında Nasıl bir İlişki Vardır?

Anneye yabancılaşma ile anneye kurulan iletişim arasında aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r= 0,55$ ve $p<0.01$) (Tablo 3.2). “Yabancılaşma” kelimesi hem olumsuz anlam taşıyıp, hem ters kodlanmasından ötürü, “Yabancılaşma” alt ölçeğiyle olan diğer korelasyonlar ters ilişki gibi yorumlanmaktadır. Bu nedenle, anneye yabancılaşma azaldıkça iletişimin artacağı sonucu, daha önce yapılan araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Babaya yabancılaşma ile babayla kurulan iletişim arasında da aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,58$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.2). Bu bulgular, babayla yabancılaşmanın azalmasının, babayla kurulan iletişimin artacağı savını destekler niteliktedir.

Bunun yanı sıra; babayla yabancılaşma ile anneye kurulan iletişim arasında aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,38$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.2). Anneye yabancılaşma ile babayla kurulan iletişim arasında da aynı yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,39$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.2). Bu bulgular, anne ya da babayla yabancılaşmanın azalmasıyla iletişimlerinin artacağı savını desteklemektedir.

4.5. Bağlanma stilleriyle, “Kaçınma” ve “Kaygı” arasında nasıl bir ilişki vardır?

Güvenli bağlanma ile kaçınma arasındaki ilişkinin ters yönlü ve anlamlı olması ($r=-0,19$ ve $p<0,05$) (Tablo 3.9) daha önceden yapılmış olan çalışma bulgularını (Brennan ve ark., 1998) doğrular niteliktedir. Bağlanma kuramının temel sayıltılarına göre güvenli bağlanan bireylerde kaçınma ve kaygı oranı oldukça düşük çıkmalıdır ve yapılan bu çalışmada güvenli bağlanma ile kaygı arasındaki ters yönlü ve güçlü bir ilişkinin olması ($r=-0,26$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.9) bağlanma kuramının ortaya attığı teorileri desteklemektedir.

Korkulu bağlanma ile kaçınma ($r=0,23$ ve $p<0,01$) ve kayıtsız bağlanma ile kaçınma ($r=0,23$ ve $p<0,01$) arasında da aynı yönlü ve güçlü bir ilişkinin olması da dikkate değer diğer bir bulgudur (Tablo 3.9). Yine bağlanma kuramının temel sayıltılarından yola çıkılınca, korkulu ve kayıtsız bağlanan bireylerin, kişilerden kaçınması beklenir. Burada önemli bir diğer bulgu da kaçınma ile saplantılı bağlanma arasında bir ilişkinin bulunmamasıdır. Çünkü saplantılı bağlanan bireylerin, kişilerarası ilişkilerden kaçınmaktan ziyade kaygılı bir şekilde karşısındakine bağlanması beklenir ki araştırma bulguları bunu destekler niteliktedir. Saplantılı bağlanma ile kaygı arasında aynı yönlü ve güçlü bir ilişki bulunmuştur ($r=0,52$ ve $p<0,01$) (Tablo 3.9). Korkulu bağlanma ile kaygı arasında da aynı yönlü ve güçlü bir ilişkinin olması ($r=0,27$ ve $p<0,01$) daha önce yapılan araştırma bulgularını desteklemektedir.

4.6. Anne ve Babayla Kurulan İlişki ile Yakın İlişkilere (Duygusal)

Bağlanma Stilleri Cinsiyete Göre Anlamlı bir Farklılık Gösterir mi?

Aşağıda Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve bunların alt ölçeklerini incelemeye yönelik araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre “t” testi sonuçları bulunmaktadır.

%95 güven düzeyinde yapılan t-testi sonucuna göre anlamlılık sütunundaki değer sadece “Anne İletişim” boyutunda $p < 0,05$ bulunmuştur (Tablo 3.10). Yani; Araştırmaya katılanların anne iletişim boyutuna olan görüşleri cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermektedir. “Anne İletişim” boyutunda kadın katılımcıların ortalama eğilim düzeyleri (4,7842) erkek katılımcılara göre (4,1875) ciddi miktarda farklılık göstermektedir (Tablo 3.10). Diğer boyutlarda ise kadın ve erkek katılımcıların eğilim düzeyleri arasında ciddi bir farklılık söz konusu değildir ($p > 0,05$). Yani; Araştırmaya katılanların Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Anne Formu ve Baba Formu, bunların alt ölçekleri olan “Anne Güven”, “Baba Güven”, “Anne Yabancılaşma”, “Baba Yabancılaşma” ve “Baba İletişim” boyutlarına olan görüşleri cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 3.10).

%95 güven düzeyinde yapılan t-testi sonucuna göre anlamlılık sütunundaki değerler Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve alt ölçekleri olan “Kaçınma” ve “Kaygı” boyutları için $p > 0,05$ bulunmuştur (Tablo 3.10). Yani; Araştırmaya katılanların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve alt

ölçeklerine olan görüşleri cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 3.10).

%95 güven düzeyinde yapılan t-testi sonucuna göre anlamlılık sütunundaki değerler İlişki Ölçekleri Anketi'nin sadece "Güvenli" ve "Korkulu" alt ölçekleri için $p < 0,05$ bulunmuştur (Tablo 3.10). Yani; Araştırmaya katılanların "Güvenli" ve "Korkulu" alt ölçeklerine olan görüşleri cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermektedir. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), "Saplantılı" ve "Kayıtsız" alt ölçeklerine olan görüşler arasındaki farklılıklar ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 3.10). Yani; Araştırmaya katılanların İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), Saplantılı ve Kayıtsız alt ölçeklerine olan görüşleri cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 3.10).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE) "Kaçınma" ve "Kaygı" alt ölçeklerine uygulanan analizler, hiçbir temel etkinin ve ortak etkinin anlamlı olmadığını göstermiştir. Bu bulgu, sözü edilen değişkenler açısından gruplar arasında fark olmadığını ortaya koymaktadır. Ülkemizde daha önce yapılan bazı çalışmalar (Büyükşahin, 2001; Sümer ve Güngör, 1999b) ise bağlanma stillerinin cinsiyet açısından farklılık gösterdiklerini ileri sürmektedir. Sümer ve Güngör (1999b) üniversite örnekleminde gerçekleştirdikleri çalışmaları, erkeklerin anlamlı olarak kadınlardan daha çok kayıtsız bir stille ilişkilerine bağlı oldukları ve daha düşük kaygıya sahip olduklarını ortaya koymuştur. Bu çalışmanın örneklemini ise, sadece evli olmayan fakat hali hazırda bir ilişki içinde bulunanlar oluşturmaktadır. Çalışmalar arasındaki bu tutarsızlık, örneklem farklılığından kaynaklanmış olabilir.

4.7. Anne ve Babayla Kurulan İlişki ile Yakın İlişkilere (Duygusal)

Bağlanma Stilleri Yaşa Göre Anlamli bir Farklılık Gösterir mi?

Aşağıda Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri (EABE), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve bunların alt ölçeklerini incelemeye yönelik araştırmaya katılanların demografik özelliklerine göre “Tek Yönlü Anova” testi sonuçları bulunmaktadır.

%95 güven düzeyinde yapılan “Tek Yönlü Anova” testi sonucuna göre anlamlılık sütunundaki değerler “Baba Yabancılaşma” ve “Anne İletişim” boyutları için $p < 0,05$ bulunmuştur (Tablo 3.11). Yani; Araştırmaya katılanların Baba Yabancılaşma ve Anne İletişim alt ölçeklerine olan görüşleri yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Diğer boyutlara olan görüşler arasındaki farklılıklar ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo 3.11). Yani; Araştırmaya katılanların Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Anne Formu ve Baba Formu, ile alt ölçekleri olan “Anne Güven”, “Baba Güven”, “Anne Yabancılaşma” ve “Baba İletişim” alt boyutlarına olan görüşleri yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 3.11).

%95 güven düzeyinde yapılan “Tek Yönlü Anova” testi sonucuna göre anlamlılık sütunundaki değerler Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve alt ölçekleri olan “Kaçınma” ve “Kaygı” boyutları için $p > 0,05$ bulunmuştur (Tablo 3.12). Yani; Araştırmaya katılanların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve alt ölçeklerine olan görüşleri yaşına göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 3.12).

%95 güven düzeyinde yapılan “Tek Yönlü Anova” testi sonucuna göre anlamlılık sütunundaki değerler İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve alt ölçeği olan “Korkulu” bağlanma boyutları için $p < 0,05$ bulunmuştur (Tablo 3.13). Yani; Araştırmaya katılanların İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve alt ölçeği olan “Korkulu” alt ölçeğine olan görüşleri yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ölçeğine 26 yaş ve üstündekiler en yüksek katılım düzeyini (3,9375) gösterirken Korkulu alt ölçeğine en yüksek katılım düzeyini (4,4385) 18-21 yaş arası katılımcılar göstermiştir (Tablo 3.13). Diğer alt ölçekler olan , “Güvenli”, “Saplantılı” ve “Kayıtsız” boyutları için anlamlılık sütunundaki değer $p > 0,05$ olduğundan bu boyutlara katılım düzeyi yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 3.13).

4.8. Genel Tartışma

Son yıllarda evlilik öncesi ya da evlilik ilişkilerinin sıklıkla sonlanması ya da sorunlu bir biçimde devam etmesi, yakın ilişkilere bağlanmanın aileye bağlanmayla alakasının anlaşılmasının önemini daha da artırmıştır. Bu nedenle, yurtdışında çok sayıda araştırmacının farklı kuramsal bakış açılarından yola çıkarak, bu konuyu ayrıntılı olarak ele almaya başladığını görmekteyiz. Ancak, ülkemizde bağlanma konusunu ele alan çalışmaların sınırlı ve hatta bu çalışmanın, temel dayanağı olan aileye bağlanmayı temel alarak bağlanmayı açıklamayı amaçlayan çalışmaların az sayıda olması dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın bu eksikliği gidermede katkısı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin (YİYE), Türk kültürüne yakın bir tarihte uyarlanmış olması da bu konunun ülkemizde

araştırmacılar tarafından yeni ele alınan bir konu olduğunu dűřündürmektedir. Bununla beraber, bu tür araştırmalardan elde edilen bulgular, gerek evlilik öncesi gerekse evlilik sürecinde çiftlere yakın ilişkilerle ilgili eğitimlerin verilmesinde yararlı olabilir. Bu tür bulgular klinik çalışmalarına yol gösterici olmasının yanı sıra yakın ilişkilerle ilgili bu tür çalışmalar, güncel sosyal psikolojik çalışmalar arasında yer alması bakımından da önemlidir.

Bu çalışmada yakın ilişkilere bağlanma stilleri, anne-babayla kurulmuş olan ilişki düzeyi ile ilişkisi bakımından incelenmiş ve bağlanma kuramı gibi yakın ilişkilere öncü kuramların bakış açılarıyla açıklanmıştır. Dolayısıyla, yakın ilişkilere bağlanmanın, bu kuramlara nasıl dayandığı ya da bu kuramlardan nasıl farklılaştığı açıklanabilmektedir. Böylelikle bu kuramların, bağlanma konusunu açıklamada güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin de bilgi sahibi olunabilmektedir. Tüm bunlara ek olarak, yakın ilişkilere bağlanma konusunda bilgi sahibi olmak, patolojik bağlanımlara yol açan davranışların belirlenmesi, çiftlerin ilişkilerinin niteliğini geliştirmeleri, ilişkilerine daha iyi yön verebilmeleri ve daha da önemlisi yakın ilişkilerle ilgili farkındalık düzeylerini artırmaları bakımından yararlı olacağı düşünölmektedir.

Bu çalışmanın başlıca sınırlılığı, örneklemin üniversite öğrencileri olmasıdır, bu yüzden genel evrene genellenebilir özellikte değildir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise, çalışma uygulama yapıldığı sırada duygusal birlikteliği olan kişilerle yapılmıştır. Bu nedenle, uygulamaya katılan katılımcılara duygusal birlikteliklerinin olup olmadığı sorulmuştur. Bu da zaman zaman uygulama sırasında güçöklere yol açmıştır.

Kuramsal yaklaşımlar, aileye bağlanma stiliyle ilişkilere bağlanma arasında güçlü bağlantılar olduğunu ve yurtdışında bu konunun sıklıkla araştırmacılar tarafından incelendiğini işaret etmektedir. Gelecekte Türk kültüründe de bu yönde bulguların sınanmasına yönelik çalışmaların yapılması psikoloji literatürü için anlamlı olabilir. Ayrıca, ilişkilere bağlanma stiliyle kıskançlık, bağışlama ve cinsiyet rolü yönelimi gibi çeşitli değişkenlerle ilişkilerini ortaya çıkaracak çalışmaların da yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu konunun farklı örneklerde yürütülmesi de hem modele zenginlik hem de modelin genellenebilirliğine yönelik katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, sorunlu ilişkileri olan ya da ilişkilerini sonlandırmayı düşünen bireylerin yakın ilişkilerine bağlanmaları da araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Altman, I., & Taylor, D. A. (1973). *Social penetration: The development of interpersonal relationships*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Armsden, G. C., & Greenberg, M. T. (1987). The Inventory of Parent and Peer Attachment: Individual differences and their relationship to psychological well being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16, 427-454.
- Aron, A.P., Dutton, D.G., Aron, E.N., & Iverson, A. (1989). Experiences of falling in love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 243-257.
- Asendorpf, B. J. ve Wilpers, S. (2000). Attachment security ad available support: closely linked relationship qualities. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(1): 115-138.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-241.
- Bartholomew, K., Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment: Do they coverge? J. A. Simpson & W. S. Rholes (Ed.), *Attachment theory and close relationships* (s. 25-45). New York: The Guilford Press.
- Berscheid, E., & Graziano, W. (1979). The initiation of social relationships and social attraction. R.L. Burgess & T. L. Huston (Ed.), *Social exchange in developing relationships*. New York: Academic.

- Berscheid, E., & Walster, E. (1974). A little bit about love. T.L. Huston (Ed.), *Foundations of interpersonal attraction* (s. 355-381), New York: Academic.
- Berscheid, E., Dion K., Walster, E., & Walster, G.W. (1971). Physical attractiveness and dating choice: A test of the matching hypothesis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 7, 173-189.
- Black, K. A., & Schutte, E. D. (2006). Recollections of being loved: Implications of childhood experiences with parents for young adults' romantic relationships. *Journal of Family Issues*, 27, 1459-1480.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. Separation: Anxiety and Anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic.
- Brennan, K. A., & Shaver, P. R. (1995) Dimensions of adult attachment, affect regulation, and romantic relationship functioning. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 267-283.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. J. A. Simpson & W. S. Rholes (Ed.). *Attachment theory and close relationships* (s. 46-76). New York: Guild Press.

- Bretherton, I., & Munholland, K. A. (1999). Internal working models in attachment relationships: J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 89-111). New York: The Guilford Press.
- Buist, K. L., Dekovic, M., Meeus, W., and Van Aken, M. A. G. (2002). Developmental patterns in adolescent attachment to mother, father and sibling. *Journal of Youth and Adolescence*, *31*, 167-176.
- Buss, D.M. (1985). Human mate selection. *American Scientist*, *73*, 47-54.
- Buss, D.M., & Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, *50*, 559-570.
- Campos, J. J., Barrett, K., Lamb, M. E., Goldsmith, H. H., & Stenberg, C. (1983). Socioemotional development. P. H. Mussen (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 2. Infancy and developmental psychobiology* (s. 783-915). New York: Wiley
- Carlivati, J. (2001). *Adolescent attachment, peer relationships, and school success: predictor, mediator, and moderator relations*. Unpublished undergraduate thesis. Charlottesville: University of Virginia.
- Cassidy, J. (1988). Child-mother attachment and the self in six year-olds. *Child Development*, *59*, 121-134.
- Cassidy, J. (1999). The nature of the child's ties. J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 3-20). New York: The Guilford Press.

- Cohn, D. A., Silver, D. H., Cowan, C. P. A., & Pearson, J. (1992). Working models of childhood attachment and couple relationships. *Journal of Family Issues, 13*, 432-449.
- Collins, N.L., & Read, S.J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 644-663.
- Collins, W. A., & Sroufe, L. A. (1999). Capacity for intimate relationships: A developmental construction. W. Furman, B. B. Brown, & C. Feiring (Ed.), *The development of romantic relationships in adolescence* (s. 125-147). New York: Cambridge University Press.
- Collins, W. A., & van Dulmen, M. (2005). "The course of true love(s)...": Origins and pathways in the development of romantic relationships. A. C. Crouter & A. Booth (Ed.), *Romance and sex in adolescence and emerging adulthood: Risks and opportunities* (s. 63-86). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Crockenberg, S.B. (1981). Infant irritability, mother responsiveness, and social support influences on the security of infant-mother attachment. *Child Development, 52*, 857-869.
- Daniels, T., & Shaver, P.R. (1991). *Attachment styles and power strategies in romantic relationships*. Unpublished manuscript, State University of New York at Buffalo, Department of Psychology.
- Delen, K. Ü. (2003). *Erken ergenlerde bağlanma ölçeği geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Dozier, M., & Kobak, R.R. (1992). Psychophysiology and adolescent attachment interviews: Converging evidence for repressing strategies. *Child Development, 63*, 1473-1480.

- Dutton, D.G., & Aron, A.P. (1974). Some evidence for heightened sexual attraction under conditions of high anxiety. *Journal of Personality and Social Psychology, 30*, 510-517.
- Egeland, B., & Farber, E.A. (1984). Infant-mother attachment: Factors related to its development and changes over time. *Child Development, 55*, 753-771.
- Erwin, G. P., Salter, G. ve Purves, D. G. (2001). Attachment style, family and romantic relationships. *Psychological Reports, 88*: 1251-1252.
- Feeney, J. A. (1999). Adult romantic attachment and couple relationships. J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 355-377). New York: The Guilford Press.
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 281-291.
- Fehr, B. (1988). Prototype analysis of the concepts of love and commitment. *Journal of Personality and Social Psychology, 55*, 557-579.
- Festinger, L., Schachter, S., & Back, K.W. (1950). *Social pressures in informal groups: A study of human factors in housing*. New York: Harper.
- Fisher, H.E. (1992). *Anatomy of love*. New Lork: Norton.
- Folkes, V.S., & Sears, D.O. (1977). Does everybody like a liker? *Journal of Experimental Social Psychology, 13*, 505-519.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item-response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 350-365.

- Fullard, W., & Reiling, A.M. (1976). An investigation of Lorenz's "babyness". *Child Development, 47*, 1191-1193.
- George, C., Kaplan, N., & Main, M. (1996). *Adult Attachment Interview*. University of California, Berkeley (third edition).
- Giordano, P. C. (2003). Relationships in Adolescence. *Annual Review Sociology, 29*: 257-281.
- Goldsmith, H. H., & Alansky, J. A. (1987). Maternal and infant temperamental predictors of attachment: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 55*, 805-816.
- Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994a). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. K. Bartholomew & D. Perlman (Ed.), *Attachment processes in adulthood: Advances in personal relationships* (Vol.5, s. 17-52). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Grossberg, S. (1980). How does a brain build a cognitive code? *Psychological Review, 87*, 1-51.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, E., ve Uysal, A. (2005). Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu'nun Psikometrik Açıdan Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları, 8* (16), 13-23.
- Güngör, D. (2000). *Bağlanma stillerinin kuşaklararası aktarımında anne-babalık stillerinin rolü*. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychologist, 13*, 673-685.
- Hatfield, E. (1984). The dangers of intimacy. V. J. Derlega (Ed.), *Communication, intimacy and close relationships* (s. 207-220). New York: Academic.

- Hatfield, R., & Rapson, R. L. (1987). Passionate love: New directions in research. In W.H. Jones & D. Periman (Ed.), *Advances in personal relationships* (Vol. 1, s. 109-140). Greenwich, CT: JAI.
- Hazan, C., & Hutt, M.J. (1991a). *Continuity and change in internal working models of attachment*. Unpublished manuscript, Cornell University, Department of Human Development and Family Studies.
- Hazan, C., & Hutt, M.J. (1991b). *From parents to peers: Transitions in attachment*. Unpublished manuscript, Cornell University, Department of Human Development and Family Studies.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 270-280.
- Hazan, C. & Shaver, P. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1-22.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C., & Zeifman, D. (1994). Sex and the psychological tether. K. Bartholomew & D. Perlman (Ed.), *Attachment processes in adulthood* (s. 151-178). London, England: Jessica Kingsley Publishers.
- Hazan, C., Hutt, M. J., Sturgeon, J., & Bricker, T. (1991). The process of relinquishing parents as attachment figures. Lisa M. Diamond & Angela M. Hicks (Ed.), *Attachment style, current relationship security, and negative emotions: The mediating role of physiological regulation*. University of Utah.

- Heinicke, C, & Westheimer, I. (1966). *Brief separations*. New York: International Universities Press.
- Hendrick, C, & Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 392-402.
- Hill, C.T., Rubin, Z., & Peplau, L.A. (1976). Breakups before marriage: The end of 103 affairs. *Journal of Social Issues*, 32, 147-168.
- Hinsz, V.B. (1989). Facial resemblance in engaged and married couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 223-229.
- Hortaçsu, N., Oral, A., & Gültekin, Y. (1991). Factors affecting relationships of Turkish adolescents with parents and same-sex friends. *The Journal of Social Psychology*, 131, 413-426.
- Huston, T.L., Surra, CA., Fitzgerald, N.M., & Cate, R.M. (1981). From courtship to marriage: Mate selection as an interpersonal process. In S. Duck & R. Gillmour (Ed). *Personal relationships: Vol. 2. Developing personal relationships* (s. 53-88). New York: Academic.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayınları.
- Karakurt, G. (2001). *Impact of adult attachment styles on romantic jealousy*. Unpublished master's thesis, Ankara: Middle East Technical University.
- Kerckhoff, A.C., & Davis, K.E. (1962). Value consensus and need complementarity in mate selection. *American Sociological Review* 27, 295-303.
- Kirkpatrick, L. A., & Shaver, P.R. (1990). Attachment theory and religion: Childhood attachment, religious beliefs, and conversion. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29, 315-334.

- Kobak, R. (1999). The emotional dynamics of disruptions in attachment relationships. J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 21-43). New York: The Guilford Press.
- Kobak, R., & Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation and representations of self and others. *Child Development, 59*, 135-146.
- Kobak, R., & Hazan, C. (1991). Attachment in marriage: Effects of security and accuracy of working models. *Journal of Personality and Social Psychology, 60*, 861-869.
- Konner, M. (1982). *The tangled wing: Biological constraints on the human spirit*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Kotler, T. (1985). Security and autonomy within marriage. *Human Relations, 38*, 299-321.
- Kumru, A. (2002). *Prosocial behaviour within the family context and its correlates among Turkish early adolescents*. Unpublished doctoral dissertation, Nebraska University, Nebraska.
- Kumru, A., Carlo, G. ve Edwards C. P. (2004). Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 19(54)*: 109-125.
- Kunce, L.J., & Shaver, P.R. (1991). *An attachment-theoretical approach to caregiving in romantic relationships*. Unpublished manuscript, State University of New York at Buffalo, Department of Psychology.

- Lee, J. A. (1973). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*. Don Mills, Ontario: New Press.
- Levinger, G. (1976). A social psychological perspective on marital dissolution. *Journal Social Issues*, 32(1), 21-47.
- Lieberman, M., Doyle, A. B., Markiewicz, D. (1999). Developmental pattern in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: associations and peer relations. *Child Development*, 70(1): 202-213.
- Lopez, F. G., & Gover, M. R. (1993). Self report measures of parent-adolescent attachment and separation-individuation: A selective review. *Journal of Counseling and Development*, 71, 560-569.
- Löker, Ö. (1999). *Differential effects of parent and peer attachment on social and emotional loneliness among adolescents*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Main, M. (1990) Parental aversion to infant-initiated contact is correlated with the parent's own rejection during childhood: The effects of experience on signals of security with respect to attachment. K.E. Barnard & T.B. Brazelton (Ed.), *Touch: The foundation of experience* (s. 461-495). Madison, CT: International Universities Press.
- Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth strange situation. M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & M. E. Cummings (Ed.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (s. 121-160). Chicago, IL: University of Chicago Press.

- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 50*, 66-104.
- Mikulincer, M., & Nachshon, O. (1991). Attachment styles and patterns of self-disclosure. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*, 321-331.
- Owen, M.T., Easterbrooks, M.A., Chase-Lansdale, L., & Goldberg, W.A. (1984). The relation between maternal employment status and the stability of attachments to mother and father. *Child Development, 55*, 1894-1901.
- Pfaller, J., Kiselica, M. ve Gerstein, L. (1998). Attachment Style and Family Dynamics in Young Adults. *Journal of Counseling Psychology, 45*: 353-357.
- Raja, S. N., Mc Gee, R., & Stenton, W. R. (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 21*, 471-485.
- Reedy, M.N., Birren, J.E., & Schaie, K.W. (1981). Age and sex differences in satisfying love relationships of the adult life span. *Human Development 24*, 52-66.
- Rothbaum, R., Weisz, J., Pott, M., Miyake, K., & Morelli, G. (2000). Attachment and culture: Security in Japan and the U.S. *American Psychologist, 55*, 1093-1104.
- Rusbult, C. E., & Zembrodt, J.M. (1983). Responses to dissatisfaction in romantic involvement: A multidimensional scaling analysis. *Journal of Experimental Social Psychology, 19*, 274-293.
- Schachter, S. (1959). *The psychology of affiliation: Experimental studies of the sources of gregariousness*. Stanford, CA: Stanford University Press.

- Scharfe, E., & Bartholomew, K. (1994). Reliability and stability of adult attachment patterns. *Personal Relationships, 1*, 23-43.
- Shaver, P. R., Hazan, C., & Bradshaw, D. (1988). Love as attachment: The integration of three behavioral systems. In R. J. Sternberg & M.L. Barnes (Ed.), *The psychology of love* (s. 68-99). New Haven, CT: Yale University Press.
- Shaver, P.R., Hazan, C., (1988). A biased overview of the study of love. *Journal of Social and Personal Relationships, 5*, 473-501.
- Simpson, J. A., & Rholes, W. S. (1998). Attachment in adulthood. J. A. Simpson & W. S. Rholes (Ed.), *Attachment theory and close relationships* (s. 3-21). New York: The Guilford Press.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Orina, M. M., & Grich, J. (2002). Working models of attachment, support giving and support seeking in a stressful situation. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*, 598-608.
- Skolnick, A. (1978). *The intimate environment: Exploring marriage and the family* (2nd ed.) Boston: Little, Brown.
- Solmaz T. (2002). Psikolojinin alt alanları, romantik bağlanma: Bebeklik dönemi bağlanma süreci, yetişkin bağlanma stilleri ve romantik ilişkiler. *Türk Psikoloji Bülteni, 24-25*: 105-13.
- Solmuş, T. (2001). Romantik bağlanma: Bebeklik dönemi, bağlanma süreci, yetişkin bağlanma stilleri ve romantik ilişkiler. *Türk Psikoloji Bülteni, 24-25*.
- Sroufe, L.A., & Waters, E. (1977). Attachment as an organizational construct. *Child Development 48*, 1184-1199.

- Sternberg, R.J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93, 119-135.
- Sümer N, Güngör D (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44): 35-58.
- Sümer, N., & Güngör, D. (2000). *The relationship between anxiety and avoidance dimensions of adult attachment and affective aspects of the self*. International Conference on Personal Relationships. Brisbane, Australia.
- Swann, W.B., Jr., Hixon, J.G., & De La Romde, C. (1992). Embracing the bitter "truth": Negative self-concepts and marital commitment. *Psychological Science*, 3, 118-121.
- Tannen, D. (1990). *You just don't understand: Women and men in conversation*. New York: Morrow.
- Tennov, D. (1979). *Love and limerence: The experience of being in love*. Maryland: Scarborough House.
- Thompson, R. A. (1999). Early attachment and later development. J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 265-286). New York: The Guilford Press.

- Traupmann, J., & Hatfield, E. (1981). Love: Its effects on mental and physical health. J. March, S. Kiesler, R. Fogel, E. Hatfield, & E. Shana (Ed.), *Aging: Stability and change in the family*. New York: Academic.
- Van den Boom, D. (1990). Preventive intervention and the quality of mother-infant interaction and infant exploration in irritable infants. In W. Koops, H.J., G. Sooppe, J.L. van der Linden, P.C. M. Molenaar, & J.J. F. Schroots (Ed.), *Developmental psychology behind the dikes: An outline of developmental psychology research in The Netherlands*. The Netherlands: Uitgeverij Eburon
- Vaughn, B., Egeland, B., Sroufe, L.A., & Waters, E. (1979). Individual differences in infant-mother attachment at 12 and 18 months: Stability and change in families under stress. *Child Development*, *50*, 971-975.
- Wallerstein, J. B., & Kelley, J. B. (1980). *Surviving the breakup: How children and parents cope with divorce*. New York: Basic.
- Walster, E., Aronson, E., Abrahms, D., & Rottman, L. (1966). The importance of physical attractiveness in dating behaviour. *Journal of Personality and Social Psychology*, *4*, 508-516.
- Waters, E. (1978). The reliability and stability of individual differences in infant-mother attachment. *Child Development*, *49*, 483-494.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., & Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, *71*, 684-689.
- Weinfield, N. S., Sroufe, L. A., Egeland, B., & Carlson, E. A. (1999). The nature of individual differences in infant-caregiver attachment. J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 68-88). New York: The Guilford Press.

Weiss, R. S. (1982). Attachment in adults. C. M. Parkes & J. Stevenson-Hinde (Ed.), *The placement of attachment in human behaviour* (s. 171-184). New York: Basic.

Zajonc, R. B. (1968). Attitudinal effects of mere exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 9, 1-27.

EKLER

EK I

DEMOGRAFİK FORM

Bu anket Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Duygun ÇİFTÇİ'nin tez araştırması için yapılmaktadır. Anketin amacı kişinin ilişkileri hakkındaki duygu ve düşüncelerini belirlemektir.

Sorulara objektif ve samimi cevaplar vereceğinize inanıyorum. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

- 1) Cinsiyetiniz: Erkek Kız
- 2) Yaşınız :
- 3) Medeni Durumunuz: Evli Bekar
- 3) Romantik ilişki durumunuz : Var Yok

EK II-A

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Anne Formu (EABE)

Aşağıda, anneniz ve babanızla olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Her bir cümlede anlatılan durumu ne sıklıkla yaşadığınızı 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz. Bunu anne ve babanız için ayrı ayrı yapmanızı istemekteyiz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. Anne ve/veya babanızı kaybetmişseniz yetişmeniz en çok katkısı olan kişiyi göz önüne alınız.

Aşağıdaki maddeleri annenizle ilişkinizi gözönünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Asla Bazen Daima

	1	2	3	4	5	6	7
1. Annem duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Annem başka biri olsun isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Annem beni olduğum gibi kabul eder.	1	2	3	4	5	6	7
4. Sorunlarım hakkında annemle konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Evde kolayca keyfim kaçar.	1	2	3	4	5	6	7
6. Annemin kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıklıkla sızmak istemem.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda annem bana yol gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu anneme anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
9. Anneme kızgınlık duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
10. Annemden pek ilgi görmüyorum	1	2	3	4	5	6	7
11. Kızgın olduğumda annem anlayışlı olmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6	7
12. Annem bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.	1	2	3	4	5	6	7

EK II-B

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Baba Formu (EABE)

Aşağıda, anneniz ve babanızla olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Her bir cümlede anlatılan durumu ne sıklıkla yaşadığınızı 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz. Bunu anne ve babanız için ayrı ayrı yapmanızı istemekteyiz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. Anne ve/veya babanızı kaybetmişseniz yetişmeniz en çok katkısı olan kişiyi göz önüne alınız.

Aşağıdaki maddeleri **babanızla ilişkinizi** gözönünde bulundurarak doldurunuz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Asla Bazen Daima

	1	2	3	4	5	6	7
1. Babam duygularıma saygı gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
2. Babam başka biri olsun isterdim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Babam beni olduğum gibi kabul eder.	1	2	3	4	5	6	7
4. Sorunlarım hakkında babamla konuştuğumda kendimden utanırım ya da kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Evde kolayca keyfim kaçar.	1	2	3	4	5	6	7
6. Babamın kendi problemleri olduğundan, onu bir de kendiminkilerle sıklıkla sıklıkla istemem.	1	2	3	4	5	6	7
7. Kim olduğumu daha iyi anlamamda babam bana yol gösterir.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bir sorunum olduğunda ya da başım sıkıştığında bunu babama anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
9. Babama kızgınlık duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
10. Babamdan pek ilgi görmüyorum	1	2	3	4	5	6	7
11. Kızgın olduğumda babam anlayışlı olmaya çalışır.	1	2	3	4	5	6	7
12. Babam bir şeyin beni rahatsız ettiğini hissederse, bana nedenini sorar.	1	2	3	4	5	6	7

EK III

İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

	Beni hiç tanımlamıyor	Beni kısmen tanımlıyor					Tamamıyla beni tanımlıyor
1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim	1	2	3	4	5	6	7
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
9. Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
13. Başkalarının bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.	1	2	3	4	5	6	7

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Beni hiç tanımlamıyor	Beni kısmen tanımlıyor						Tamamıyla beni tanımlıyor
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğini kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.	1	2	3	4	5	6	7
18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzumu bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.	1	2	3	4	5	6	7
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
20. Birisi bana çok yakınlaştığında rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
23. Terk edilmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.	1	2	3	4	5	6	7
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.	1	2	3	4	5	6	7
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.	1	2	3	4	5	6	7

EK IV

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada **sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz.** Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer hali hazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakamı yuvarlak içine alarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç katılmıyorum

Karasızım/fikrim yok

Tamamen katılıyorum

1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Terk edilmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
4. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedığım kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye oldukça endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
9. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
10. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Genellikle, romantik ilişkide olduğum kişilerle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç katılmıyorum

Karasızım/fikrim yok

Tamamen katılıyorum

13. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
14. Yalnız olmaktan endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
16. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişinin beni sevdiğine inanmam için bu konuda bana sürekli güven vermesine ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
19. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
23. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
26. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
27. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
28. Romantik bir ilişkim olmadığı zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç katılmıyorum

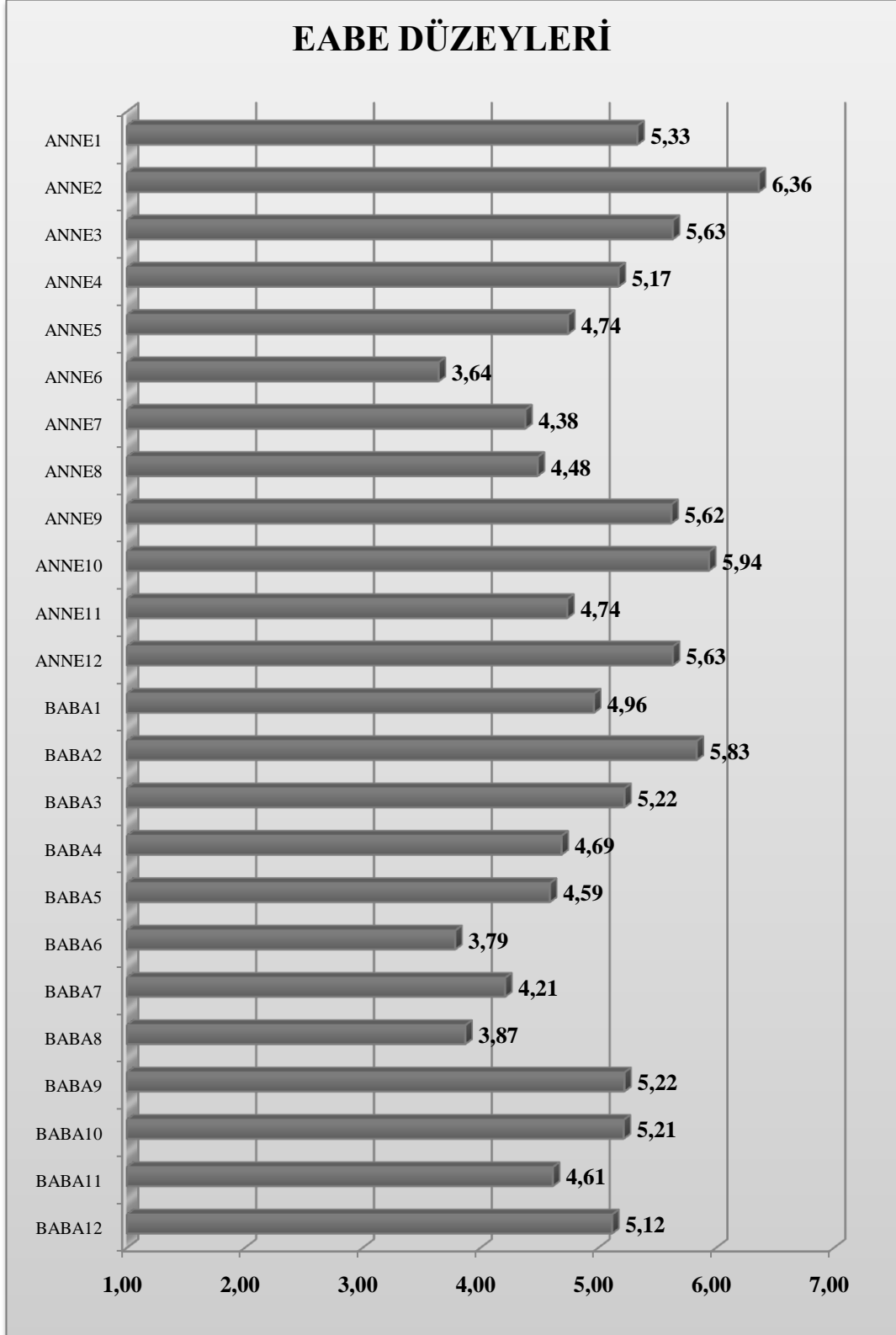
Kararsızım/fikrim yok

Tamamen katılıyorum

29. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığımda kendimi hayal kırıklığına uğramış hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
31. Romantik ilişkide olduğum kişiden destek, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.	1	2	3	4	5	6	7
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişi yanımda olmazsa kendimi hayal kırıklığına uğramış hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
33. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
34. Romantik ilişkide olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi değersiz hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
35. Rahatlamaya, desteğe, güvene ihtiyaç duyduğumda ve bunun gibi pek çok durumda birlikte olduğum kişiye başvururum.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde buna içerlerim.	1	2	3	4	5	6	7

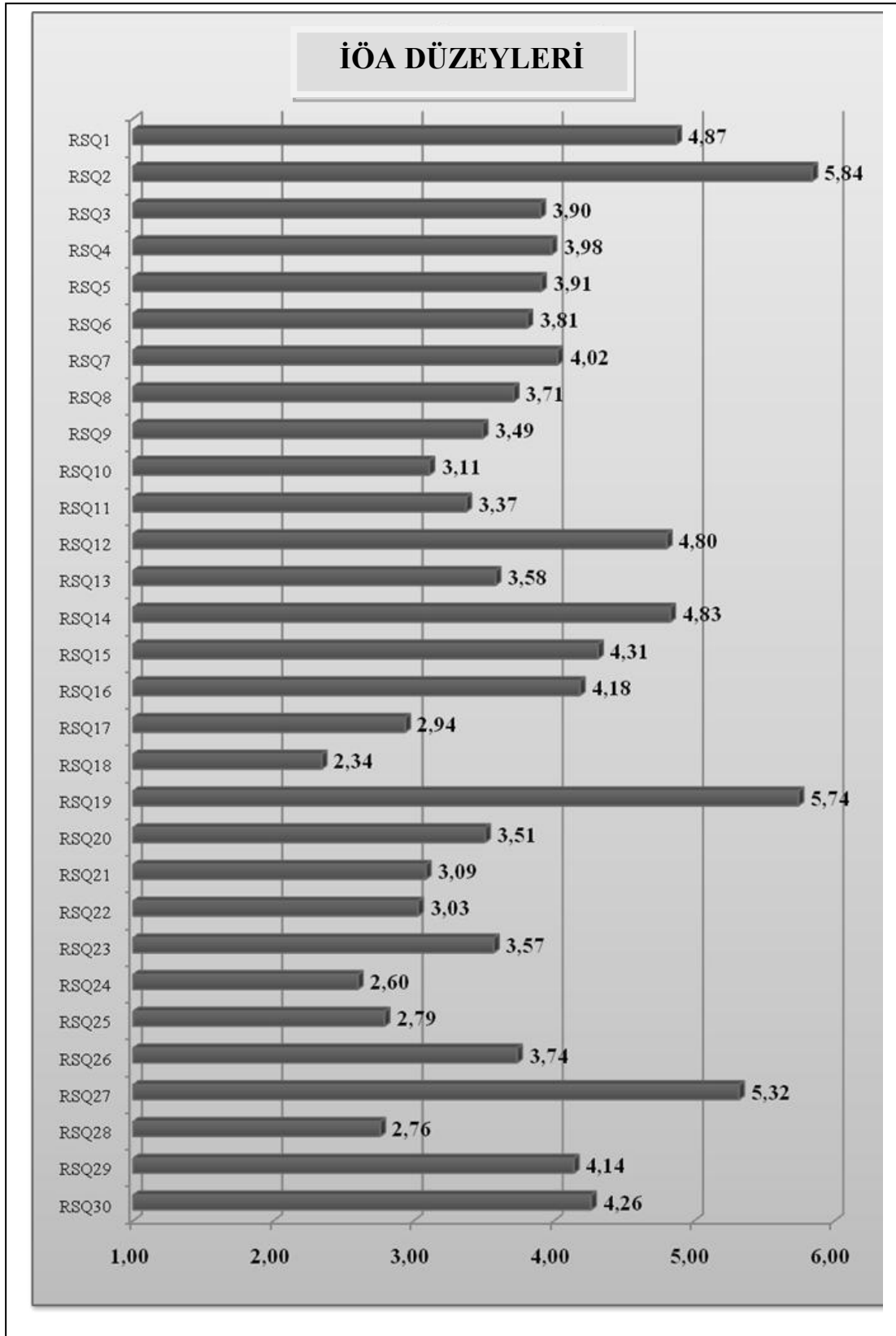
EK V-A

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri'ne (EABE) Verilen Yanıtların Ortalama Değerleri



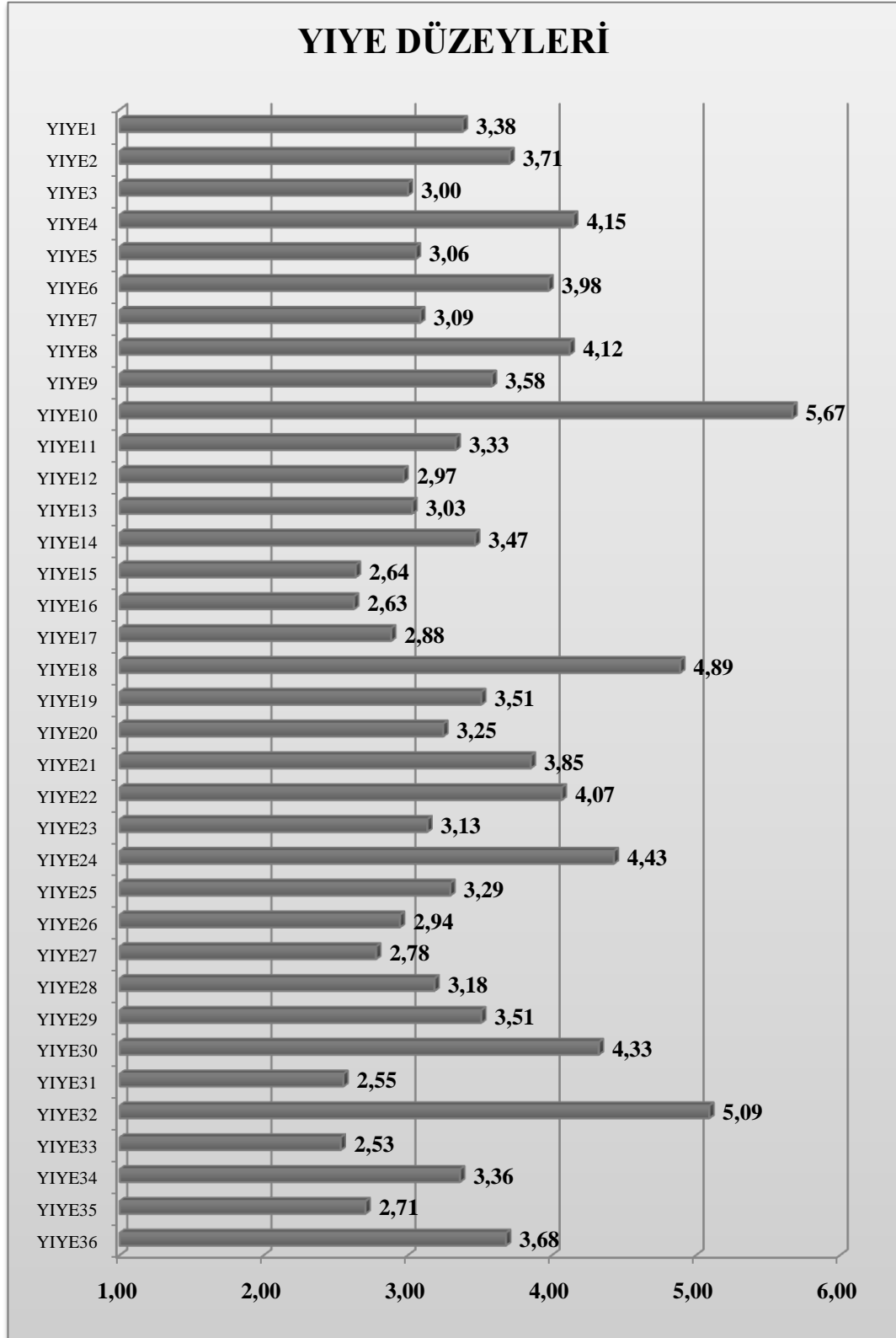
EK V-B

İlişki Ölçekleri Anketi'ne (İÖA) Verilen Yanıtların Ortalama Değerleri



EK V-C

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'ne (YIYE) Verilen Yanıtların Ortalama Değerleri



ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı – Soyadı : Duygun Çiftçi
Doğum Yeri – Doğum Tarihi : İstanbul – 25.03.1984
Mail Adresi : duyunciftci@yahoo.com

Eğitim

Lise **2000** Özel Marmara Lisesi

Lisans **2003 - 2007** T.C. Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat
Fakültesi Psikoloji Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans **2007 - 2010** T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Klinik
Psikoloji Programı

İş ve Staj Tecrübeleri

2010 – Stajyer Psikolog Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları
Hastanesi

2008 - Psikolog Kayışdağı Darülaceze Tesisleri

2007 – Stajyer Psikolog Kayışdağı Darülaceze Tesisleri

Alınan Eğitimler ve Sertifikalar

2010 Ayrılık Kayıp ve Yas Üzerine
Psikoterapötik Çalışma Eğitimi

2009 Bilişsel Davranışçı Terapi 1. Kur

2007 Danışmanlıkta Transaksiyonel Analiz
Kullanımı